Adele Faber • Elaine Mazlish Lisa Nyberg • Rosalyn Anstine Templeton

Comunicarea eficientă cu copiii

Acasă şi la şcoală

Ediţia a III-a

Traducere din limba engleză de IRINA NEGREA

ADELE FABER este absolventă a Queens College, fiind licenţiată în artă teatrală; a obţinut o diplomă de master în educaţie la Universitatea din New York şi a predat în câteva licee din New York timp de opt ani.

ELAINE MAZLISH este absolventă a Universităţii din New York, licenţiată în artă teatrală şi a lucrat cu copii la Grosvenor House şi căminul Lenox Hill. De asemenea, este artist profesionist şi compozitor.

Prima colaborare dintre cele două autoare s-a concretizat prin apariţia volumului *Liberated Parents, Liberated Children,* în care îşi împărtăşesc experienţa acumulată în cei zece ani de practică alături de psihologul pentru copii Haim Ginott, în cadrul grupului de pregătire pentru părinţi. Volumul a câştigat premiul Christopher, fiind considerat un „succes literar care promovează cele mai înalte valori ale spiritului uman".

După publicarea cărţii, ambele autoare au călătorit în toată lumea pentru a-şi prezenta în faţa părinţilor, a profesorilor, tuturor persoanelor implicate în educarea copiilor, cursurile şi seminariile lor pline de umor şi inspiraţie. Activitatea lor ulterioară în ceea ce priveşte preşcolarii, adolescenţii şi părinţii a fost concentrată într-un documentar TV, transmis în serial de postul CBS.

Experienţa acumulată a condus la apariţia mai multor lucrări de mare succes, vândute în milioane de exemplare (una dintre acestea nominalizată în topul de carte al publicaţiei *New York Times),* şi la susţinerea de seminarii care le-au dat părinţilor ocazia de a exersa capacităţile de comunicare predate în fiecare dintre cărţile publicate de ele. Lucrarea de faţă este câştigătoare a premiului de excelenţă pentru probleme familiale în procesul de educaţie, acordat de *Child Magazine.*

Cele două autoare simt membre de onoare ale Facultăţii New School for Social Research din New York şi Family Life Institute al C.W. Post College din cadrul Long Island University. Ele au participat la importante discuţii televizate în cadrul emisiunii realizate de Oprah, „Good Morning America".

La elaborarea acestei cărţi au mai participat LISA NYBERG — profesoară la Brattain Elementary School din Springfield, Oregon, şi RosALYN TEMPLETON — profesoară formatoare la Bradley University din Peoria, Hlinois.

CUM S-A NĂSCUT IDEEA DE A SCRIE ACEASTĂ CARTE

Germenele acestei cărți a încolțit pe vremea când, ca tinere mame, participam la întnmirile vmui grup de părinți condus de regretatul psiholog pentru copii, doctorul Haim Ginott. După fiecare ședință, mergeam cu maşina acasă împreună şi ne minunam de eficiența noilor abilități de comunicare pe care le deprindeam, regretând, totodată, faptul că nu le cimoscuserăm cu ani în urmă, ahmci când meseria noastră era de a lucra cu copiii — una dintre noi în liceele din New York City, iar cealaltă în diferite locuințe din Manhattan.

Nu aveam cum să anticipăm atunci ceea ce urma să se dezvolte din acea experiență inițială. Două decenii mai târziu, cărțile pe care le scrisesem pentru părinți depăşiseră tirajul de două milioane de exemplare vândute şi fuseseră traduse în peste zece limbi; conferințele pe care le ținusem în aproape fiecare stat din SUA şi în aproape fiecare provincie din Canada atrăseseră un public numeros şi entuziast; peste 50 000 de grupuri folosiseră programele noastre audio şi video pentru seminarii, în diferite locuri de pe mapamond, cum ar fi Nicaragua, Kenya, Malaiezia sau Noua Zeelandă; şi, în toată acea perioadă de 20 de ani, aflam neîncetat de la profesori ce schimbări introduseseră la clasă, după ce fie asistaseră la prelegerile noastre, fie participaseră la cursurile ținute de noi sau citiseră vreuna dintre cărțile **noastre. Inevitabil, ne îndemnau să scriem o carte similară şi pentru ei.**

Un profesor din Troy, Michigan, scria:

„După ce am adunat o experiență de mai bine de 20 de ani lucrând cu elevi turbulenți şi vulnerabili, am fost sincer uimit de numărul strategiilor pe care le-am învățat din cărțile scrise de voi pentru părinți... în prezent, specialiştii districtului în care lucrez pe post de consultant pentru profesori proiectează un nou plan referitor la disciplina în şcoli. Am ferma convingere că informațiile din cartea voastră trebuie să servească drept piatră de temeUe acestui nou plan. V-ați gândit să scrieți o carte special pentru profesori?"

O asistentă socială de la o şcoală din Florissant, Missouri, ne-a scris:

„Recent, le-am dat părinților din districtul meu programul vostru pentru seminar, intitulat „Cum să le vorbeşti copiilor pentru a te asculta". Una dintre mame, care este şi profesoară, a început să aplice noile metode la ea în clasă şi a observat, astfel, o diminuare considerabilă a problemelor comportamentale. Rezultatul a fost remarcat de către directoarea instituției, care era foarte îngrijorată de înmulțirea cazurilor de pedepse corporale şi eliminări în şcoala ei. A fost atât de impresionată de schimbările produse în acea clasă, încât m-a rugat să organizez un seminar pentru tot corpul didactic."

Consecințele au fost spectaculoase. A fost înregistrată o scădere însemnată a „cererilor" de corecție, o diminuare a numărului de eliminări, o reducere a absenteismului, iar, după toate aparențele, respectul de sine a crescut în toată şcoala.

Un consilier educațional din New York City scria:

„Sunt profund îngrijorat de numărul tot mai mare de copii care aduc la şcoală cuțite şi arme. Nu pot să nu mă gândesc, totodată, că soluția nu constă în întărirea pazei sau în înmulțirea detectoarelor de metale. O comunicare mai bună ar putea aduce, în schimb, rezolvarea acestor probleme. Poate că, dacă ar cimoaşte metodele despre care scrieți voi, profesorii ar fi mai bine pregătiți să îi ajute pe aceşti copii nervoşi să îşi controleze furia fără a apela la violență. Ce-ar fi să se scrie o carte pentru profesori, directori de şcoală, părinți-pedagogi, asistenți ai cadrelor didactice, şoferi de autobuze şcolare, secretare etc.?"

Am analizat cu seriozitate aceste sugestii, dar în cele din urmă am convenit că nu ne putem asuma responsabilitatea de a scrie o carte pentru profesori. în fond, nici nu mai eram în domeniu.

Au urmat, apoi, apelurile telefonice decisive din partea Rosalynei Templeton şi a Lisei Nyberg. Lisa preda la clasa a treia şi a patra, la Brattain Elementary School din Springfield, Oregon. Rosalyn preda cursuri pentru viitori profesori, la Bradley University din Peoria, Illinois. Amândouă ne-au împărtășit îngrijorarea lor în privința practicilor coercitive și punitive utilizate în mod obișnuit în școli, pentru a-i determina pe copii să fie cuminți. După cum ne-au spus, de multă vreme căutau materiale care să le ofere profesorilor metode alternative, menite să-i ajute pe elevi să ajungă să se controleze și să se disciplineze singuri. Atunci când au dat peste cartea *How to Talk So Kids Will Listen and Listen So Kids Will Talk {Cum să le vorbim copiilor pentru a asculta și cum să ascultăm, astfel încât să ti facem să vorbească),* **au avut convingerea că era exact ceea ce căutau ele şi ne-au cerut permisiimea de a scrie o adaptare pentru profesori.**

Tot discutând, a devenit limpede că aveau o vastă experiență. Amândouă doamnele predaseră în școli situate în orașe, comune și localități rurale din diferite părți ale țării; ambele își luaseră doctoratul în educație; și amândouă erau invitate să conducă seminare la diverse consfătuiri ale profesorilor. Dintr-odată, proiectul pe care pregetasem atâta vreme să îl punem în practică devenea fezabil. Dacă, pe lângă experiențele noastre din timpul orelor de clasă și toate materialele pe care le adunasem de la profesori în ultimii 20 de ani, puteam să apelăm și la experiențele trecute și prezente ale acestor doi dascăli, nu mai exista niciun motiv de reținere.

în vara aceea, Rosalyn și Lisa au venit cu avionul pentru a ne cun**oaște. De la bun început ne-am simțit bine împreună. După ce am dezbătut ce formă ar putea îmbrăca această nouă carte, am hotărât ca povestea să fie spusă din punctul de vedere al unei tinere profesoare, care încearcă să învețe niște metode mai bune de a se face înțeleasă de către elevi. Experiența ei avea să fie un amalgam al tuturor experiențelor trăite de noi. Narațiunea urma să fie completată și îmbogățită cu elemente din lucrările noastre anterioare: benzi desenate, rezumate recapitulative, întrebări şi răspunsuri, precum și povestiri ilustrative.**

însă, pe măsură ce discutam, devenea tot mai evident că, dacă voiam să oferim o imagine completă a ceea ce implică educarea unui copil, era necesar să privim și dincolo de orele de clasă și să acordăm o atenție egală *primului și nelipsitului dascăl din viața unui copil — părintele. Tot ceea ce se petrece la școală între 9:00 a.m. și 3:00 p.m. este profund influențat de ceea ce se întâmplă înainte și după aceea.* **Indiferent cât de bine intenționat ar fi atât profesorul, cât și părintele, dacă nu dispun** *amândoi* **de instrumentele menite să îi ajute să își realizeze aceste gânduri bune, copilul va fi cel care va pierde.**

Părinții şi profesorii trebuie să îşi unească forțele şi să formeze parteneriate de lucru. Şi unii, şi ceilalți trebuie să ştie care este diferența dintre cuvintele care demoralizează şi cele care dau curaj; dintre cuvintele care incită la confruntare şi cele care invită la cooperare; dintre cuvintele care îl pun pe copil în imposibilitatea de a gândi sau de a se concentra şi cuvintele care descătușează dorința firească de a învăța.

După aceea, ne-am dat seama că avem o responsabilitate suplimentară față de generația de copii din zilele noastre. Nu s-a mai întâmplat niciodată înainte ca atâția tineri să fie expuşi unui număr așa de mare de imagini de o cruzime ieșită din comun. Niciodată înainte copiii nu au fost martorii atâtor demonstrații de rezolvare agresivă a problemelor, cu bătăi, gloanțe sau bombe. Și niciodată înainte nu a existat o nevoie atât de stringentă de a le oferi copiilor noștri un model viu al felului în care divergențele se pot soluționa printr-o comunicare deschisă și respectuoasă. Aceasta este cea mai bimă protecție pe care le-o putem da împotriva propriilor impulsuri violente. Atimci când intervin momentele inevitabile de frustrare și furie, în loc să pună mâna pe o armă, pot recurge la *cuvintele* **pe care le-au auzit de la persoanele importante din viața lor.**

Cu această convingere, proiectul a fost lansat. După trei ani și nenumărate variante intermediare, odată ce am avut, în sfârșit, în mână manuscrisul finit, am trăit toate un sentiment de mare satisfacție. Formulasem un set clar de reguli generale și principii pentru *Comunicarea eficientă cu copiii — Acasă și la școală.* **Prezentasem exemple concrete referitoare la atitudinea şi limbajul care formează însăși esența procesului de învățare.**

Arătasem cum se poate crea acea ambianță emoțională care să le confere copiilor siguranța necesară pentru a fi receptivi la ce e nou și necunoscut. Demonstrasem cum pot fi determinați copiii să își asume responsabilități și să se autodisciplineze. împărtășisem o sumedenie de metode, care îi încurajează pe copii să creadă în ceea ce sunt şi în ceea ce pot deveni.

Sperăm din tot sufletul ca ideile din această carte să vă fie de folos pentru a le insufla tinerilor din viața voastră încredere şi tărie.

CINE ESTE „EU"?

Atunci când ne-am apucat să scriem această carte, am hotărât să creăm un personaj, Liz Lander, care să vorbească în locul nostru. întruchipa o profesoară tânără, cum fuseserăm şi noi odinioară, iar strădaniile ei de a comunica mai eficient cu elevii săi oglindeau eforturile noastre. Ea urma să fie „eul" nostru.

CUM SĂ PROCEDEZI ATUNCI CÂND SENTIMENTELE ÎMPIEDICĂ PROCESUL DE ÎNVĂŢARE

Amintirea profesorilor mei — atât a celor pe care i-am dubit, cât şi a celor pe care i-am urât — a fost ceea ce m-a determinat să devin și eu cadru didactic.

Aveam în minte o listă lungă cu toate răutățile pe care nu voiam să le spun sau să le fac vreodată elevilor, precum și o imagine clară despre cât de răbdătoare și de înțelegătoare urma să fiu. Pe toată durata cursurilor de pedagogie din colegiu, am rămas fidelă convingerii că puteam să le predau lecții celor mici, într-un mod care să îi facă să dorească să învețe.

Prima mea zi de profesoară „adevărată" a fost un șoc pentru mine. Cu toate planurile și pregătirile mele, eram absolut nepregătită pentru cei 32 de elevi din clasa a șasea. 32 de puștani și puștance, toți gălăgioși, energici, cu dorințe și pretenții puternice. Cu mult înainte de prânz, au început primele semne de nemulțumire: „Cine mi-a furat creionul?!"... „Dă-te la o parte din fața mea!"... „Gura! Vreau să aud ce spune profesoara!"

M-am prefăcut că nu aud și mi-am văzut de lecție mai departe, dar izbucnirile au continuat: „De ce trebuie să stau lângă el?"... „Nu înțeleg ce ne pune să facem"... „Mi-a tras un pumn!"... „Ea a dat prima!"

Și mie a început să îmi bubuie capul. Gălăgia din clasă a continuat să crească. Mi-au pierit de pe buze cuvintele „răbdare și înțelegere". Clasa aceasta avea nevoie de un profesor care să preia conducerea și să o stăpânească.

M-am auzit rostind:

„încetează imediat. Nu ți-a furat nimeni creionul."

„Trebuie să stai lângă el, fiindcă așa am spus eu."

„Puțin îmi pasă cine a dat primul. Vreau să isprăviți. E clar? Acum!"

„Cum adică nu înțelegi? Tocmai v-am explicat."

„Nu-mi vine să cred că poate exista o asemenea clasă. Vă purtați de parcă ați fi în clasa întâi. Vă rog să vă potoliți!"

Un băiat m-a ignorat. S-a ridicat din bancă, s-a dus să-și ascută creionul și l-a ascuțit până n-a mai rămas din acesta decât un ciot. Pe un ton cât mai ferm cu putință, am ordonat:

– Ajunge! Treci imediat la locul tău!

– Degeaba, nu-mi spune mie nimeni ce să fac, a zis el.

– Discutăm despre asta după ore.

– Nu pot să rămân peste program. Pierd autobuzul.

– Atunci, va trebui să îi chem la şcoală pe părinții tăi, pentru a lămuri această problemă.

– Nu puteți să-i chemați. N-avem telefon.

Pe la ora 3, eram epuizată. Copiii s-au năpustit afară din clasă și s-au împrăştiat pe străzi. Treaba lor. Să facă ce vor. După ore, răspundeau părinții lor de ei. Eu îmi terminasem programul.

Prăbușită pe scaun, mă holbam lung la băncile goale. Ce n-a fost bine? De ce n-au vrut să fie atenţi? Cum era necesar să procedez, astfel încât să mă fac ascultată de către acești puștani?

Pe toată durata primelor luni de profesorat, modelul a fost același. Porneam în fiecare dimineață plină de mari speranțe, și mă întorceam acasă în fiecare după-amiază copleșită de corvoada și plictisul de a fi nevoită să-mi târăsc clasa prin programa impusă. însă mai rău decât toate era faptul că deveneam așa cum nu am vrut niciodată să fiu ca profesoară: nervoasă, autoritară și dispreţuitoare. Iar elevii mei se făceau și ei tot mai urâcioși și mai obraznici. Pe parcursul întregului trimestru, m-am întrebat nu o dată cât mai puteam rezista așa.

Jane Davis, profesoara de la clasa alăturată, mi-a sărit în ajutor. In ziua în care i-am destăinuit tot ce aveam pe suflet, a venit la mine în clasă și mi-a dat un exemplar jerpelit din cartea *How to Talk So Kids Will Listen and How to Listen So Kids Will Talk.*

— Nu știu dacă îți va fi de folos, mi-a zis ea, dar metodele din această carte m-au salvat de la nebunie, cu copiii mei, acasă. Şi, în mod cert, au dat roade și în clasă!

I-am mulțumit, am pus cartea în servietă, apoi am uitat complet de aceasta. O săptămână mai târziu, zăceam la pat, din cauza unei răceli. Fără chef, am luat cartea și am deschis-o. Mi-au sărit în ochi cuvintele scrise cu litere cursive, de pe prima pagină.

Hjxistă o legătură directă între ceea ce simt copiii şi felul în care se comportă.

Atunci când ceea ce simt e corect, se poartă corect.

Cum să-i ajutăm să simtă corect?

Acceptându-le sentimentelel

Am pus capul pe pernă și am închis ochii. Oare eu acceptam sentimentele elevilor mei? Mi-am adus aminte de câteva dintre schimburile de replici pe care le avusesem cu copiii, în acea săptămână:

Elev: **Nu pot să scriu.**
Eu: **Nu-i adevărat.**
Elev: **Nu-mi vine nicio idee despre ce să scriu.**
Eu: **Ba osă-ți vină, dacă încetezi să te mai vaiți şi te apuci să scrii.**
Elev: **Urăsc istoria. Ce mă interesează pe mine ce s-a întâmplat în urmă cu 100 de ani?**
Eu: **Batrebuiesă te intereseze. E important să cunoşti istoria țării tale.**
Elev: **E plictisitor.**
Eu: **Nu-i adevărat,nu e! Dacă ai fi atent, ai constata cât e de interesant.**

Ce ironie! Eu eram cea care îi tot bătea la cap pe copii cu dreptul fiecărui individ de a avea opiniile și sentimentele lui. Cu toate acestea, în practică, ori de câte ori cei mici își exprimau sentimentele, eu îi respingeam. Mă contraziceam cu ei. Mesajul meu subînțeles era: „Nu e bine să simți ceea ce simți. Trebuie să mă asculți pe mine."

M-am așezat în capul oaselor pe pat și am încercat să îmi amintesc. Profesorii mei îmi făcuseră, oare, și mie la fel? S-a întâmplat la im moment dat ceva de acest fel, în liceu, atunci când eram supărată, fiindcă luasem prima mea notă proastă, iar profesorul de matematică a încercat să mă îmbărbăteze: „Nu ai de ce să fii necăjită, Liz. Nu înseamnă că nu ești bună la geometrie. Doar că nu ți-ai dat silința. Trebuie să te decizi să o faci. Necazul cu tine e că *nu ai o atitudine bună."*

Probabil că avea dreptate; știam că îmi voia binele, dar cuvintele lui m-au făcut să mă simt proastă și inutilă. La un moment dat, am încetat să mai ascult ce spune, urmărind cum i se mișca mustața în sus și în jos și așteptând să termine, pentru a putea scăpa de el. Oare tot aşa simt şi elevii mei față de mine?

în următoarele câteva săptămâni, am încercat să reacționez cu mai multă sensibilitate la sentimentele elevilor mei, să le răspund corect:

„Nu e uşor să alegi subiectul despre care vrei să scrii."

„Am aflat părerea ta despre istorie. Te întrebi pe cine poate interesa ce s-a întâmplat cu atât timp în urmă."

Și a fost de folos. Am observat imediat că școlarii mei au remarcat schimbarea. încuviințau din cap, mă priveau drept în ochi și îmi spuneau mai multe. Până când, într-o bimă zi, Alex a declarat: „N-am chef să mă duc la sport și nimeni nu mă poate obliga să o fac!" Atât mi-a trebuit. N-am mai șovăit nicio clipă. Pe un ton glacial, i-am răspuns: „Ba *ai să te duci* **la sport, fiindcă altminteri vei merge la cancelarie!"**

De ce, oare, era atât de greu să accept sentimentele și părerile copiilor? La masa de prânz, am repetat aceeași întrebare cu voce tare şi i-am povestit prietenei mele, Jane, şi celorlalți colegi de la masă ce citisem și la ce mă gândisem.

Maria Estes, care făcea voluntariat în sprijinul părinților, a sărit în apărarea profesorilor:

– Atâția copii trebuie instruiți, a zis ea, și sunt atâtea cunoștințe pe care trebuie să le predai! Cum să mai ai timp, atunci, să îți faci griji pentru fiecare vorbă neînsemnată?!

Jane părea gânditoare.

– Poate dacă adulții din viața noastră ar fi avut puțină grijă de vorbele *lor,* **n-am fi ajuns azi să fim nevoiți să ne dezvățăm de atâtea lucruri, a zis ea. Hai să fim obiectivi. Suntem produsul trecutului nostru. Vorbim cu elevii noștri așa cum au vorbit cu noi părinții și profesorii noștri. Știu, până și cu copiii mei, acasă, am avut nevoie de multă vreme până să încetez să pun mereu vechea placă. A fost im mare pas pentru mine să trec de la:** *Asta nu doare. E numai o mică zgârietură* **la:** *O zgârietură poate să doară!*

Ken Watson, profesor de științe, părea nedumerit.

– îmi scapă mie ceva? s-a mirat el. Nu prea văd care e diferența.

Mă concentram puternic, sperând să găsesc un exemplu care să îl facă să simtă diferența pe pielea lui. La un moment dat, am auzit-o pe Jane spunând:

– Ken, imaginează-ți că ești adolescent şi că tocmai ai reuşit să intri în echipa școlii — baschet, fotbal american sau orice alt sport.

– Fotbal, a zâmbit Ken.

– Aşa, bun, a încuviințat Jane. Acum, imaginează-ți că te-ai dus la primul antrenament, plin de entuziasm, şi că antrenorul te-a chemat deoparte și ți-a zis că ai fost scos din echipă.

Ken a mârâit.

– Un pic mai târziu, a continuat Jane, te întâlneşti pe hol cu diriginta ta și îi povestești ce ți s-a întâmplat. Să zicem, pentru moment, că eu sunt profesoara asta. Voi reacționa la cele pățite de tine în câteva moduri diferite. Aşa, ca amuzament, notează la repezeală pe o hârtie ce simte sau ce gândește puștiul din tine la fiecare dintre reacțiile mele.

Ken a zâmbit, şi-a scos pixul şi a luat un şervețel de hârtie, pe care să scrie.

Iată, în continuare, diferitele abordări pe care Jane le-a încercat cu el:

Negarea sentimentelor

„îți faci sânge rău absolut degeaba. Nu se termină lumea asta, fiindcă n-ai reuşit să intri în nu-ştiu-ce echipă. Las-o baltă şi nu te mai gândi."

Reacția filozofică

„Viața nu este întotdeauna dreaptă, dar va trebui să înveți să te strecori printre lovituri."

Sfat

„Să nu te laşi doborât de asemenea lucruri. încearcă să intri în altă echipă."

întrebări

„De ce crezi că te-au scos din echipă? Ceilalți jucători erau mai buni decât tine? Ce-o să te faci acum?"

Apărarea celeilalte persoane

„încearcă să priveşti lucrurile şi din pimctul de vedere al antrenorului. Vrea să formeze o echipă puternică. îţi dai seama ce greu o fi fost pentru el să decidă pe cine să păstreze şi pe cine să dea afară."

Milă

„Of, bietul de tine! Ce rău îmi pare. Te-ai căznit tare mult să intri în echipă, dar asta e, n-ai fost suficient de bun. Acum, or să afle toţi băieţii. Cred că îţi vine să mori de ruşine."

Psihanaliză de diletant

„Te-ai gândit vreodată că adevăratul motiv pentru care ai fost scos din echipă e că n-ai pus niciodată suflet atunci când jucai pe teren? Cred că, în subconştientul tău, nu voiai să fii în echipă, aşa că ai ratat intenţionat."

Ken a ridicat mâinile, exasperat.

— încetează! Ajunge. M-am prins.

L-am rugat pe Ken să-mi arate ce scrisese. Mi-a azvârlit şervețelul. Am citit, apoi, cu voce tare:

„Să nu-mi spui tu mie ce trebuie să simt."

„Să nu-mi spui tu mie ce trebuie să fac."

„N-ai să înţelegi niciodată."

„Mai bine să nu-ţi spun eu ce să faci cu întrebările astea!"

„Eşti în stare să iei partea oricui, numai pe a mea nu."

„Sunt un ratat."

„E ultima oară când îţi mai spun ceva."

– Vai de mine! a exclamat Maria. O grămadă dintre lucrurile pe care Jane i le-a spus adineaori lui Ken seamănă tare mult cu ce îi spun şi eu băiatului meu. Marco. Să vedem, cum ai putea proceda altfel?

– Să recunoşti supărarea copilului, am răspuns eu, numaidecât.

– Bine, dar cum? a întrebat Maria.

îmi lipseau cuvintele. M-am uitat la Jane, cerându-i ajutor din priviri. S-a întors spre Ken şi s-a uitat fix la el.

– Ken, a început ea. Ce şoc şi ce dezamăgire pentru tine să afli că ai fost scos din echipă, tocmai atunci când erai atât de sigur că făceai parte din aceasta!

– E adevărat, a încuviinţat Ken. A fost un şoc. Şi o mare dezamăgire. Sincer să fiu, e un sentiment de uşurare să găseşti, în fine, pe cineva care să înţeleagă un lucru atât de simplu.

După aceea, am avut să ne spimem multe imii altora. Maria ne-a destăinuit că nimeni nu recimoscuse şi nu acceptase vreodată sentimentele ei, în copilărie şi în adolescenţă. Ken a întrebat:

– Cum să facem să le oferim elevilor noştri ceea ce noi n-am avut niciodată?

în mod evident, trebuia să exersăm mai mult dacă voiam să ne obişnuim cu acest nou mod de a ne purta cu copiii. M-am oferit să aduc câteva exemple, care să ilustreze felul în care putem arăta că acceptăm sentimentele elevilor, la şcoală.

Iată, sub formă de benzi desenate, ceea ce am conceput şi am adus amicilor mei, la prânz, după câteva zile:

SENTIMENTELE ÎMPIEDICĂ PROCESUL DE ÎNVĂȚARE
ÎN LOC SĂ NEGI SENTIMENTELE

Atunci când sentimentele elevului sunt negate, acesta se poate descuraja repede.

TRADU SENTIMENTELE IN CUVINTE

Atunci când sentimentele negative ale elevului sunt identificate și acceptate, acesta se simte încurajat să continue să își dea silința.

ÎN LOC SĂ CRITICI ŞI SĂ DAI SFATURI

Profesorul este bine intenţionat, însă atunci când elevul e bombardat cu critici şi sfaturi, el nu mai poate să se gândească cu uşurinţă la problema lui sau să îşi asume responsabilitatea pentru ceea ce a făcut.

ACCEPTĂ SENTIMENTELE PRINTR-UN CUVÂNT SAU UN SUNET („OH" sau „MMM" sau „ÎHÎ" sau „AHA")

Reacţionând la supărarea unui elev cu o atitudine plină de grijă, punctată de încuviinţări din cap sau de „mormă- ieli" ce vădesc înţelegere, îi lăsăm libertatea de a se concentra asupra problemei lui şi de a o rezolva, poate, singur.

ÎN LOC SĂ CAUȚI ARGUMENTE ŞI EXPLICAȚII

Este enervant atunci când eleva refuză să reacționeze la „argumente". Ce altceva am putea face, totuşi? Există o metodă mai bună de a-i ajuta pe elevi să nu mai opună rezistență la efectuarea sarcinilor şcolare?

OFERĂ PRIN IMAGINAȚIE CEEA CE NU POTI OFERI ÎN REALITATE

Atunci când exprimăm dorințele unei eleve apelând la imaginație,devine mai uşor pentru ea să accepte realitatea.

ÎN LOC SĂ IGNORI SENTIMENTELE

Copiilor le este greu să îşi schimbe comportamentul atunci când sentimentele lor sunt complet ignorate.

ACCEPTĂ SENTIMENTELE, CHIAR SI ATUNCI CÂND PUI CAPĂT

Copiilor le este mai uşor să îşi schimbe comportamentul atunci când sentimentele lor sunt acceptate.

Ken s-a uitat la ilustrații și a clătinat din cap.

– Teoretic, toate astea sună minunat, dar mie nu mi se par decât o solicitare în plus pentru profesori. Când să ne mai găsim timp şi să-i ajutăm pe elevi să își rezolve stările emoționale?

– Timp găseşti dacă vrei, a zis Jane, cu o scăpărare în ochi. Vii la școală mai devreme, pleci mai târziu, mănânci prânzul mai repede şi renunți la pauzele de duș.

– Păi, da, cum să nu, a adăugat Ken. Și, cândva, între planificarea lecțiilor, corectarea lucrărilor, completarea panourilor de afișat, pregătirea pentru conferințe — și, printre altele, predarea la clasă —, să-ți mai faci și griji, întrebându-te oare ce simt copiii sau cum să le oferi prin fantezie ceea ce nu pot avea în realitate.

Ascultându-1 pe Ken, îmi spuneam: „Poate e prea mult să le ceri aşa ceva profesorilor."

Jane parcă mi-a citit gândurile.

– Serios vorbind, știu că asta înseamnă să le ceri foarte mult profesorilor, dar mai știu, totodată, cât de important este pentru copii să se simtă înțeleși. Simplul adevăr e că, atunci când sunt supărați, elevii *nu se pot* **concentra. Și, în mod cert, nu își pot însuși noi cunoștințe. Dacă vrem să le lăsăm mintea liberă pentru a gândi și a învăța, trebuie să tratăm cu respect toate emoțiile și sentimentele lor.**

– Și nu numai la şcoală, ci şi acasă, a adăugat Maria, pe un ton insistent.

Am întors toți capul spre ea.

Atunci când aveam cam 9 ani, ne-a explicat ea, ne-am schimbat locuința și a fost nevoie să merg la altă școală. Noua mea învățătoare era foarte severă. De fiecare dată când dădeam lucrare la aritmetică, îmi înapoia foaia cu niște X-uri mari peste fiecare răspuns greşit. Mă punea să tot vin cu lucrarea la catedră, până găseam rezolvarea corectă. Eram atât de agitată la orele ei, încât nici nu puteam gândi. De câteva ori, am încercat chiar să copiez răspunsurile de la ceilalți copii. în seara dinaintea vreunei lucrări, aveam întotdeauna dureri de burtă. Spuneam: „Mami, mi-e groaznic de frică." Iar ea zicea: „N-ai de ce să te temi. încearcă doar să faci cât poți de bine." Iar tata spunea și el: „Dacă ai fi învățat, nu ai mai avea de ce să te temi." După care, mă simțeam şi mai rău.

Ken s-a uitat la ea, nedumerit:

– Să presupunem că mama sau tatăl tău ar fi spus: „Pari foarte îngrijorată din cauza lucrării, Maria." Ar fi fost altceva pentru tine?

– Oh, da! a exclamat Maria. Fiindcă atunci aș fi putut să le spim despre X-urile negre și despre cât de ruşine mi-era să tot fiu nevoită să rezolv exercițiile în fața întregii clase.

Ken era tot sceptic:

– Și asta ar fi fost de ajuns pentru a te face să te simți mai puțin îngrijorată și să fii mai bună la mate?

Maria a făcut o pauză, după care a răspuns:

– Așa cred, a rostit ea rar, fiindcă, dacă părinții mei ar fi luat în seamă neliniștile mele și m-ar fi lăsat să vorbesc despre acestea, aș fi avut, probabil, mai mult curaj să mă duc la şcoală a doua zi şi, totodată, ambiția de a-mi da mai mult silința.

La câteva zile după ce a avut loc această conversație, Maria s-a întors, toată numai zâmbete, și a scos din geantă o bucățică de hârtie împăturită.

Hai să vă citesc câteva dintre lucrurile pe care mi le-au spus copiii mei acasă, săptămâna asta. După ce le auziți, trebuie să ghiciți ceea ce *nu* **le-am spus eu lor. începem cu fiica mea. Ana Ruth, a continuat Maria, despăturind hârtia şi citind: „Mamă, profesoara de Sport m-a pus să alerg câteva ture, fiindcă nu m-am îmbrăcat destul de repede. Toată lumea se uita la mine!"**

Ken a răspuns imediat;

– Nu i-ai zis: *„Și ce-ai fi vrut să-ți facă profesoara? Să te aplaude? Să-ți dea o medalie pentru că ești mototoală?"*

Toată lumea de la masă a râs. Maria a zis:

– Și, acum, fiul meu. Marco: „Mami, să nu te enervezi. Mi-am pierdut mănuşile alea noi."

– Iar acum, răspunsul meu, a spus Jane. *„Ce?! E a doua pereche de mănuşi pe care o pierzi luna asta. Ce-ți închipui tu?! Crezi că noi fabricăm banii?! Pe viitor, atunci când îți scoți mănuşile, puneți-le în buzunar. Și, înainte să te dai jos din autobuz, verifică pe scaun și pe jos să vezi dacă nu ți-au căzut."*

– Stai așa. Ce e rău aici? a întrebat Ken. îl înveți să aibă responsabilitate.

– Momentul e rău ales, i-a răspuns Jane.

– **De ce?**

– **Fiindcă nu te apuci să dai lecții de înot unuia care se îneacă.**

– **Hmmm, a făcut Ken. Am să mă mai gândesc la chestia asta... în regulă, e rândul tău, Liz, a anunțat el, arătând spre mine.**

Maria s-a uitat pe hârtie și a zis:

– **Iată ce a mai spus Ana Ruth: „Nu cred că mai am chef să cânt în orchestră."**

Am intervenit imediat: *„După toți banii dați pe lecțiile tale de vioară, vrei să te laşi de muzică?! Să vezi ce-o să se supere taică-tău atunci când o să audă."*

Maria s-a uitat la noi, uluită.

– **Cum de ați știut toți ce era să spun?**

– **Simplu, a zis Jane. Este ceea ce ne-au spus și nouă părinții noştri și ceea ce încă mă mai surprind și eu că le spim puștilor mei.**

– **Maria, a intervenit Ken, nu ne mai ține în suspans.** *Ce* **le-ai spus copiilor tăi?**

Ei bine, a răspuns Maria, mândră de ea, atunci când Marco mi-a zis că nu-și mai găsește mănușile cele noi, nu i-am ținut morală. I-am zis: **„Știu ce supărător este să pierzi un lucru... Nu cumva ți-ai uitat mănuşile în autobuz?"**

S-a holbat la mine, de parcă nu-i venea să-și creadă urechilor, și mi-a zis că a doua zi dimineață îl va întreba pe șoferul autobuzului dacă nu cumva le-a găsit. Iar când Ana Ruth mi-a spus că profesoara de sport a pus-o să facă alergări în fața tuturor, i-am zis: ***„Ce jenant o fi fostl"*** Și ea mi-a confirmat: „Da, așa e", după care a schimbat subiectul, ceea ce nu este ceva neobișnuit la ea, fiindcă niciodată nu-mi povesteşte până la capăt ce se întâmplă.

– **Dar surpriza cea mare este ceea ce s-a petrecut mai târziu. După ora de muzică, fata mi-a zis: „Nu cred că mai am chef să cânt în orchestră." Mi s-a tăiat răsuflarea auzind aceste cuvinte, dar am spus:** *„Vasăzică, înțeleg că o parte din tine vrea să rămână în orchestră, iar altă parte nu mai vrea." A* **amuțit complet. După care a început să vorbească și totul a ieșit la iveală. Mi-a povestit că ei îi place să cânte la vioară, dar că pierde prea mult timp cu repetițiile, nu se mai poate întâlni cu prietenele, care nici măcar n-o mai caută, și poate nici nu mai sunt prietene cu ea. Pe urmă, a izbucnit în plâns, iar eu am luat-o în brațe.**

– **Oh, Maria! am exclamat eu, profund impresionată de experiența prin care trecuse.**

– **Nostim, nu-i așa? a remarcat Jane. Ana Ruth nu a fost în stare să îți spună ce o necăjea, de fapt, decât după ce i-ai acceptat sentimentele ambivalențe.**

– **Da, a confirmat Maria cu entuziasm. Și, odată ce adevărata problemă a fost scoasă la iveală, fiicei mele i-a venit şi ideea cum să se ajute singură. A doua zi.**

mi-a spus că s-a decis să rămână în orchestră şi că poate reuşeşte să-şi facă nişte prieteni acolo.

– **Minunat! am spus eu.**

– **Da, a zis Maria, încruntându-se ușor. Dar nu v-am spus decât lucrurile bxme pe care le-am făcut. Nu v-am povestit ce s-a întâmplat atunci când Marco mi-a zis că îl urăște pe domnul Peterson.**

– **Oooh!... Asta e tare, am zis eu. Parcă ai lucrat cu clasa domnului Peterson tot anul trecut, nu-i așa?**

– **Un profesor excelent, a murmurat Maria, mâhnită. Foarte conştiincios.**

– **La asta m-am referit și eu, i-am răspuns. Ai fost la mijloc, cum se spune. Pe de o parte, voiai să-ți ajuți fiul. Pe de altă parte, ai o părere foarte bxmă despre domnul Peterson și nu vrei să îl critici.**

– **Nu e vorba neapărat doar despre domnul Peterson, a precizat Maria. Probabil că sunt de modă veche, dar am fost educată să cred că nu e bine să laşi un copil să vorbească urât despre profesorii lui.**

– **Dar a-l susține pe fiul tău, a intervenit Jane, nu înseamnă că trebuie să ai o părere proastă despre domnul Peterson.**

Rapid, a creionat pe hârtie versiunea ei referitoare la reacția tipică a unui părinte atunci când copilul se plânge de im profesor. Pe urmă, am lucrat cu toții, împreună, pentru a crea un dialog edificator și util. Obiectivul nostru era de a evita să îi dăm dreptate copilului sau de a-l denigra pe profesor. Iată ce am reuşit să facem:

ÎN LOC DE CRITICI, ÎNTREBĂRI ŞI SFATURI

ACCEPTĂ ŞI REFLECTĂ ASUPRA SENTIMENTELOR ŞI DORINȚELOR

A sunat clopotelul. Ken și-a luat tava cu dejunul și a spus:

– Eu tot nu sunt prea convins de chestiile astea. Poate or fi folositoare pentru părinti, însă după părerea mea ar fi suficient ca un profesor să fie o persoană cumsecade, care să iubească elevii, să îşi cunoască materia și să se pricepă să o predea.

– Din păcate, a spus Jane, ieșind împreună cu el, nu e așa. Pentru a-i putea instrui pe altii, e nevoie de nişte discipoli pregătiți emotional să asculte și să învete.

Pășeam în urma lor, simtind că ar mai fi fost și altele de spus, fără să-mi dau seama exact ce. Mergând cu mașina acasă în acea după-amiază, mi-am rememorat nenumăratele conversatii din acea săptămână şi am simțit că dobândesc din acele discuții o nouă convingere.

Imi părea rău că nu mă gândisem să-i spun lui Ken:

Ca profesori, tinta noastră nu se rezumă doar la transmiterea unor date și informatii.

Dacă vrem ca elevii noștri să fie niște ființe umane amabile, e nevoie să reactionăm fată de ei cu amabilitate.

Dacă pretuim demnitatea copiilor noştri, e nevoie să modelăm metodele care afirmă demnitatea lor.

Dacă vrem să trimitem în lume tineri care să se respecte pe ei însiși și să îi respecte pe ceilalti, trebuie să începem prin a-i respecta noi pe ei. Și nu putem face acest lucru decât dacă arătăm respect pentru ceea ce simt ei.

Imi părea rău că nu îi spusesem aceste lucruri.

Recapitulare rapidă

Copiilor trebuie să li se recunoască sentimentele — acasă şi la şcoală

Copilul: **Din cauza câtorva greşeli din neatenție, am luat numai şapte!**

Adultul: **Nu te necăji. Ai să faci mai bine data viitoare.**

In loc de a nu lua în seamă sentimentele copilului, puteți:

1. Să identificati sentimentele copilului.

„Pari tare dezamăgit. E normal să te superi atunci când ştii răspunsul, dar ți se scade nota pentru nişte greşeli din neatenție."

2. Să recunoaşteți sentimentele copilului printr-un sunet sau un cuvânt.

„Oh" sau „Mmm" sau „Aha" sau „Aşa e."

3. Să îi oferiți copilului prin imaginație ceea ce nu-i puteți oferi în realitate.

„Ce grozav ar fi să ai un creion vrăjit, care să se oprească din scris atunci când eşti gata să greşeşti!"

4. Să acceptați sentimentele, chiar şi atunci când puneți capăt comportamentelor inacceptabile.

„Vei fi la fel de furios din cauza notei, chiar dacă lovești așa cu piciorul în bancă! Nu e voie să faci așa. Dar poți, în schimb, să-mi spui mai mult despre ceea ce te necăjeşte. Sau poți să-mi desenezi, dacă vrei.

ÎNTREBĂRI ŞI POVESTIRI DE LA PĂRINŢI ŞI PROFESORI

ÎNTREBĂRI DE LA PĂRINȚI

1. **Uneori, pe băiețelul meu de 7 ani, Billy, îl apucă disperarea atunci când îşi face temele pentru şcoală. Dacă nu ştie să rezolve ceva, smulge foaia din caiet, o aruncă ghemotoc pe jos sau rupe creioanele. Ce să mă fac cu aceste izbucniri?**

Billy are nevoie de un părinte care să îl ajute să își identifice sentimentele și să îl învețe cum să le facă față. El are nevoie să audă: „Poate fi foarte enervant atunci când nu ştii răspunsul! îți vine să sfâșii, să azvârli și să spargi totul. Billy, atunci când îți vine să faci așa, spune: „Tăticule, ce mă *eeenerrrveaazăă!* Nu vrei să mă ajuți? Și atunci, poate găsim o soluție împreună."

2. **In ultima săptămână, fiica mea de 13 ani a fost atât de supărată, încât nu şi-a mai făcut temele şi nici n-a învățat pentru teze. Se pare că i-a destăinuit celei mai bune prietene, absolut confidențial, că îi „place" de un băiat, iar prietena n-a pregetat să îi spună imediat băiatului. După ce am compătimit-o şi i-am spus că îmi dau seama că se simte trădată, n-am mai ştiut ce să zic sau ce să o sfătuiesc în continuare. Ce aş fi putut să-i spun să facă?**

Una dintre problemele care se ivesc atunci când oferi sfaturi — chiar și sfaturi la cerere („Mami, ce să mă fac?") — este că, în momentele în care sunt tulburați emoțional, copiii nici nu te aud. Suferința lor e prea mare. Sfaturile tale date în pripă li se pot părea irele- vante („Și ce legătură are asta cu mine?"), inoportune („Nu-mi spune tu mie ce să fac!"), denigratoare („Chiar mă crezi atât de proastă, încât să nu-mi dau seama și singură?") sau amenințătoare („Sună bine, dar n-aş putea face niciodată așa ceva").
înainte ca fiica ta să ajungă să se gândească la soluții, îi rămân destule frământări pe care ar vrea să ți le împărtăşească: „Să îi spun în față prietenei mele? Cum? Crezi că mai pot avea încredere în ea? E bine să încerc să păstrez relația cu ea? Ce zici, să-i spun ceva băiatului? Dacă da, ce anume?" Iată tot atâtea întrebări grave, care îi dau prilejul să înțeleagă mai bine relațiile dintre oameni. Intervenind imediat cu sfaturi, nu faci decât să suprimi o experiență importantă de cunoaştere.

3. **Nu e niciodată momentul pentru sfaturi?**

După ce ai ascultat tot ce a avut de spus copilul, te poți încumeta să întrebi: „Ce-ai zice să...?", „Crezi că ar fi de folos dacă...?", „Ţi se pare logic să...?", „Ce crezi că s-ar întâmpla dacă...?" Lăsând la latitudinea copilului să accepte, să respingă sau să analizeze sugestiile tale, îi dai posibilitatea să îți asculte părerile și să se gândească la acestea.

4. **In ultima vreme, fiul meu a tot tropăit prin casă, tunând şi fulgerând împotriva profesorului de studii sociale: „Ne pune să citim ziarul în fiecare zi şi să facem dezbateri în fiecare săptămână. Ba ne mai şi trânteşte lucrări tot timpul. Nimeni nu ne dă atâtea teme ca dl M.!" Nu ştiu niciodată cum să reacționez, întotdeauna începe să mi se facă milă de copil.**

Fiul tău nu are nevoie de compătimire. Ci de înțelegerea și de părerea ta despre ceea ce îl deranjează.

Oricare dintre afirmațiile următoare poate fi de folos:

„Vasăzică, dl M. chiar vă dă de lucru cu duiumul."

„îmi dau seama cât de mult te deranjează toată tensiunea asta."

„Pun pariu că, dacă tu ai fi profesor, le-ai da câte o vacanță din când în când."

„Am impresia că dl M. e un profesor foarte sever și exigent. Probabil că e foarte greu să faci față la pretențiile lui ridicate."

5. **Ce se poate face cu o fetiță care refuză să spună ce o necăjeşte?**

Ca adulți, am trecut cu toții prin diferite experiențe despre care n-am avut chef să discutăm cu nimeni — pe moment sau chiar niciodată. Sunt oameni care preferă să treacă peste suferință, durere sau ruşine în secret, de unii singuri. Ştiu să dea semnale clare atunci când vor să fie lăsați să-şi lingă rănile în singurătate. Chiar şi după ce au auzit un comentariu plin de simpatie, de genul: „Am impresia că s-a întâmplat ceva dubios, astăzi", tot sunt gata să se retragă, să plece din cameră sau să îți spună sincer: „N-am chef să discut despre asta." Nu ne rămâne decât să le arătăm că noi suntem alături de ei, în cazul în care se răzgândesc cumva şi se decid să vorbească.

POVESTIRI DE LA PĂRINȚI

Prima poveste ne-a fost trimisă de către o mamă, care ne descrie felul în care soțul ei l-a ajutat pe fiul lor să facă față neliniştilor tipice „primei săptămâni de şcoală".

Era a doua zi de şcoală şi mă căzneam să îi obişnuiesc pe copii să se culce seara mai devreme. Toți se arătau cooperanți, în afară de Anthony, băiețelul meu de 9 ani. Se tot smiorcăia şi se certa cu mine şi, orice i-aş fi spus, nu voia să se pregătească de culcare. în cele din urmă, i-am zis soțului meu: „Joe, ia să începi să te ocupi *defiu-tău,* fiindcă eu una nu ştiu ce să-i mai fac!" Iată ce s-a întâmplat în continuare:

Joe: Tony, vreau să stau de vorbă cu tine. Mami spune că îi dai mult de furcă. Ce se întâmplă? Am impresia că te roade ceva.

Anthony: Am o grămadă de griji!

Joe: Păi, ia să le aud şi eu. Pe toate. Hai la tine în cameră, să stăm de vorbă.

S-au dus împreună în dormitorul lui Anthony. Joe iese de-acolo cam după 20 de minute, părând foarte mulțumit de isprava lui.

Eu: Ce s-a întâmplat?

Joe: Nimic. L-am culcat pe ăla mic.

Eu: Şi cum ai reuşit asta?

Joe: Am notat pe hârtie grijile care îl frământă.

Eu: Atâta tot?

Joe: Şi, pe urmă, i le-am citit.

Eu: Şi ce s-a întâmplat atunci?

Joe: I-am spus că îl voi ajuta să scape de griji, la sfârşitul săptămânii. Aşa că a vârât lista sub pernă, şi-a pus pijamaua şi s-a băgat în pat.

A doua zi dimineață, în timp ce schimbam aşternutul de pe patul lui Anthony, lista a căzut pe jos. Iată ce scria:

Ce îl frământă pe Anthony

1. Dezordinea din dulap şi din cameră. Nu are spațiu suficient să se desfăşoare.
2. Ii trebuie mai multe haine pentru şcoală.

3.I se dă mult de lucru la şcoală şi are maldăre de cărți de cărat. (Prea devreme pentru a începe să munceşti atât!)

4. Ii trebuie mai mulți bani pentru gustările de la şcoală.
5. Bicicleta îi face figuri. Mereu îi sare lanțul.
6. A scăpat o monedă de 25 de cenți sub maşina de spălat. (După ce că şi aşa nu ai bani, să mai vezi şi că dispar...)
7. Crede că toate problemele băneşti pot fi rezolvate dacă tata îi dă un cec de 100 de dolari.

Mi-a venit să zâmbesc, după ce am citit. Ne închipuim că numai oamenii mari au griji „adevărate". Uităm prea uşor că şi cei mici le pot avea. Şi, exact ca noi, au nevoie de cineva care să îi asculte şi să le ia grijile în serios.

Povestirea de mai jos arată cum o mamă şi-a ajutat fiica să îşi depăşească reținerea de a completa formularele necesare înscrierii la colegiu.

Aproape toată lumea din ultimul an de studiu trimisese formularele de înscriere la liceu, în afară de fiica mea, Karen. A avut întotdeauna tendința de a amâna lucrurile până în ultimul moment, însă de data asta mersese deja prea departe. Am încercat să nu o pisez, preferând să îi aduc aminte ce avea de făcut ori de câte ori se ivea prilejul, dar n-am rezolvat nimic. Ahmci, taică-său s-a așezat lângă ea și a încercat să o facă să se apuce de treabă. A avut multă răbdare. A enumerat o serie de chestiuni pe care, după opinia lui, conducerea oricărui colegiu ar dori să le cimoască despre ea, și chiar a ajutat-o să redacteze \ m plan general. Karen a promis să îl dezvolte singură, la sfârşitul săptămânii, dar n-a făcut-o.

Cum zilele treceau și mai rămânea doar puțin timp, am început să devin isterică și m-am trezit urlând la ea. Am avertizat-o că, dacă nu își trimite imediat formularele de înscriere, n-o să mai poată intra la niciun colegiu respectabil. Tot nu am obținut vreo reacție.

Apoi, într-im moment de inspirație — venită, desigur, din disperare — am zis: „Măi, să fie! Știi că e tare periculos, de fapt, să completezi niște formulare de înscriere la colegiu?! Este normal ca oricine să tindă să amâne cât mai mult posibil obligația aceasta de a răspunde la o sumedenie de întrebări și de a încerca să compimă un eseu, de care depinde enorm în ce colegiu va nimeri!"

„Daaa!!", a exclamat ea, din tot sufletul.

Iar eu i-am zis: „Ce bine ar fi să se renunțe complet la formularele de înscriere şi fiecare colegiu să angajeze nişte specialişti cu percepții extrasenzoriale, care să îşi dea seama automat ce mare noroc ar fi pentru ei să te aibă la şcoala lor! Te-ai trezi înotând în confirmări de intrare la colegiu!"

Karen a zâmbit cu gura până la urechi şi s-a dus la culcare. A doua zi după-amiază, s-a apucat efectiv să completeze formularele de înscriere. Iar la sfârşitul săptămânii, foile fuseseră deja expediate prin poştă!

Următoarea experiență a fost trăită de o mamă care a fost nevoită să găsească modalități de a se purta cu copilul ei ce suferea de o boală gravă de mai mult timp.

In jurul vârstei de 11 ani, fiul meu, TJ, purta deja stimulator cardiac şi ochelari speciali, care să îi țină ridicate pleoapele slăbite. Acum, avea nevoie şi de un aparat auditiv. întorcându-mă cu maşina acasă, împreună cu TJ, după ce fusesem cu el la cabinetul de O.R.L., băiatul m-a anunțat: „N-are niciun rost să cumperi porcăria aia de aparat auditiv. N-am să-l port la şcoală nici în ruptul capului. Am să-l arunc direct la gimoi. Ba nu, mai bine la toaletă!"

Eram la volan şi am simțit că mi se înmoaie picioarele, dar ştiam că e mai bine să-mi țin gura decât să spun ceva care să înrăutățească şi mai mult situația. Fiul meu a întors capul spre mine şi a zis: „N-ai auzit ce-am spus?"

I-am răspuns (slavă Domnului): „Ba da, am auzit glasul unui băiat care *urăşte* efectiv ideea de a purta aparat auditiv — şi care socoteşte că nu există ceva mai oribil decât asta!"

TJ a rămas tăcut câteva clipe. Pe urmă, a zis: „Bineee... Dar dacă îşi bate careva joc de mine la şcoală, n-am să-l mai port niciodată!"

După o scurtă pauză, m-am încumetat: „N-ar strica, poate, să-i spui frizerului să-ți lase părul un pic mai lung, în părțile laterale."

„Daaa, hai să-i spunem", a zis TJ.

După ce mi-a trecut bubuitul din piept, am rostit o rugăciime de mulțumire pentru deprinderile pe care le căpătasem.

ÎNTREBĂRI DE LA PROFESORI

1. Cade în responsabilitatea mea să mă ocup de sentimentele copiilor în timpul orelor de curs? Nu e, mai degrabă, treaba dirigintelui? Eu abia dacă am timp să le predau materia.

Uneori, ceea ce pare a fi un „ocol" se dovedește calea cea mai scurtă. Poate fi mai bine să pierzi câteva minute ocupându-te de sentimentele puternice ale unui elev decât să le lași să evolueze și să devină o problemă care consumă momente prețioase din timpul orei. Procedând astfel, înseamnă, de asemenea, că ai ajutat un copil care trece prin clipe dificile.

2. Nu obțin nimic atunci când îmi întreb elevii despre sentimentele lor. De obicei, îmi răspund „Nu ştiu." De ce se întâmplă aşa?

Copiii încep să se simtă prost atunci când adulții îi întreabă despre sentimentele lor: „Ce simți?... Cum eşti acum?... Furios?... Speriat?... Dar de ce simți asta?" întrebările de felul acesta îi fac pe copii mai degrabă să se închidă în ei înşişi decât să devină comunicativi. Deosebit de derutantă pentru un copil este întrebarea *de ce* simte el ceea ce simte. Cuvintele *de ce* îi impun să își justifice sentimentele, să găsească un motiv logic și acceptabil pentru existența lor. Adesea, el nu știe care este acest motiv. Nu are cunoaşterea psihologică necesară pentru a spune: „Atunci când copiii s-au legat de mine în stația de autobuz, m-am simțit lovit în propria demnitate."

Ceea ce apreciază cel mai mult un copil care se simte nefericit este încercarea părintelui sau a profesorului de a ghici tot ceea ce se petrece în sufletul lui. „Suferi atunci când cineva se leagă de tine. Indiferent care ar fi motivul, suferi enorm." Copilul înțelege de aici că, dacă simte nevoia să vorbească în continuare, adultul este dispus emoțional să îl asculte.

3. Spuneați despre copii că au nevoie să li se accepte şi cele mai urâte sentimente. Nu apare însă primejdia ca elevii să interpreteze acceptarea noastră ca pe o permisiune de a-şi manifesta sentimentele urâte?

Nu şi dacă facem o distincție clară între sentimente şi comportament. Da, elevii au dreptul să aibă un sentiment de furie şi să şi-l exprime. *Nu, ei nu au dreptul să se comporte într-un mod care să le facă rău celorlalți, fie fizic, fie emoțional.* îi putem spune lui Da vid, de exemplu: „Ai fost atât de nervos pe Michael, încât ai vrut să-i tragi un pumn. însă, David, eu nu le pot permite elevilor mei să se lovească unii pe alții. Spune-i lui Michael ce simți *prin cuvinte, nu cu pumnii.*"

4. Am un elev în penultima clasă de liceu, care provine dintr-o familie dezorganizată. Mi-e greu să fiu înțelegătoare atunci când îmi spune „Te urăsc" sau „Eşti rea" ori când foloseşte cuvinte pe care nici nu le pot reproduce. Nu știu niciodată cum să reacționez. Aveți vreo sugestie?

Se întâmplă, câteodată, ca un elev dezechilibrat să își pună la încercare profesoara, insultând-o deliberat, pentru a o enerva sau intimida. Distracția este de „a o scoate din sărite pe profesoară" și de a o împinge să îi țină o muştruluială severă, în timp ce restul clasei râde prosteşte. în loc de a reacționa cu ostilitate, poți spune calm: „Nu mi-a plăcut ce-am auzit adineaori. Dacă eşti supărat, spune-mi altfel şi voi fi bucuroasă să te ascult."

5. Una dintre elevele mele mi-a povestit, recent, despre nişte necazuri de-acasă. Se pare că fratele şi părinții ei se ceartă tot timpul. I-am zis: „îmi dau seama cât de supărată eşti din cauza asta, dar gândeşte-te mai bine la toate lucrurile pentru care trebuie să fii recunoscătoare." A izbucnit în plâns. Unde am greşit?

Fereşte-te de cuvântul *dar.* Acesta îndepărtează emoția care tocmai a fost exprimată și indică: „Acum, îți voi explica de ce sentimentele tale nu sunt importante." Copiii au nevoie să audă că emoțiile lor din acel moment sunt acceptate necondiționat. („îmi dau seama cât eşti de supărată din cauza celor întâmplate acasă. Ți-ai dori să îi meargă fiecăruia mai bine.") O reacție care dovedește înțelegere deplină — fără nicio rezervă — le dă tinerilor curajul de a începe să îşi rezolve problemele.

Povestiri de la profesori

Prima povestire este de la o educatoare care a fost repartizată la o grupă bilingvă de grădiniță.

La câteva săptămâni după începerea trimestrului, im părinte care se mutase recent în cartier și-a adus băiețelul la grădiniță, l-a prezentat profesoarei și a plecat grăbit. Profesoara a zâmbit cu amabilitate, l-a condus la locul lui, i-a dat creioane colorate și hârtie, explicându-i că fiecare elev din clasă desena pe cineva din familie.
Băiețelul a izbucnit în lacrimi. Profesoara a spus: „Nu, nu. *No llores.*" („Nu mai plânge.") M-am apropiat de el să-l mângâi, dar profesoara mi-a făcut semn cu mâna să plec. „Lasă-1 în pace", a zis ea, energic. „Ce, vrei să o țină tot într-un plâns până în iunie?!" După care s-a întors la catedră să își termine raportul.

Am încercat să nu-1 bag în seamă, dar mi se rupea inima de milă auzindu-1 cum plânge. M-am așezat lângă el și l-am mângâiat ușor pe spate. Și-a pus capul pe bancă, hohotind de plâns: *„Quiero mi mama... Quiero mi mama!"* I-am șoptit: *„Quieres tu mama?"* („Ți-e dor de mămica ta?"). S-a zgâit la mine printre lacrimi și a zis *„Si."*

I-am spus (în spaniolă): „E greu atunci când pleci de lângă mama. Știi bine că o vei vedea în curând, dar tot nu ți se pare ușor să aștepți. Hai să încercăm să o desenăm pe mămica ta." Am luat un creion, am făcut fața dintr-un cerc, după care am desenat nasul și gura. Pe urmă, i-am întins lui creionul și i-am zis: „Poftim, fă tu ochii."

S-a oprit din plâns, a apucat strâns creionul și s-a căznit să facă două puncte. I-am spus: „Acum are și ochi. Cu ce culoare o să faci părul?" A ales un creion negru și a continuat să deseneze părul. După ce am plecat de lângă el, lucra mai departe la desen.

M-am simțit minunat. Presupun că puteam să nu-i acord atenție și că până la urmă s-ar fi potolit, dar ară- tându-i că am observat cât este de nefericit, ştiu că l-am ajutat să scape de supărare.

Următoarea întâmplare a fost relatată de către un profesor de atelier de la uh liceu. Ne-a povestit cum a pus capăt unei încăierări în sala de mese, demonstrân- du-i fiecăruia dintre adversari că înțelege cât e de furios.

Am auzit niște zbierete și am văzut doi băieți pe jos. M-am dus acolo în fugă și l-am înșfăcat pe Manuel, care stătea călare pe Julio și îi trăgea pumni în piept. Iată ce a urmat după ce i-am despărțit:

Eu: Măi, dar furioși mai sunteți unul pe celălalt!
Manuel: M-a lovit între picioare!
Eu: Asta doare al naibii de rău! Nici nu mă mir că ești așa de furios.
Mi-a tras im pumn în stomac.
Păi, de-aia l-ai lovit și tu!
Mi-a luat cartofii chips.
Aha, vasăzică asta te-a scos din minți. Ei, lasă, pvm pariu că Julio știe acum că nu-ți place să-ți ia cineva bunătate de cartofi, aşa că n-o să mai facă așa.
Foarte bine, să nu mai facă.

Și stăteau acolo amândoi, privindu-se cu furie.

Eu: Poate n-ar strica să nu mai stați împreună un timp, până o să vă împrieteniți iar.

Asta a fost tot. Mai târziu, i-am văzut pe cei doi băieți mergând pe hol împreimă și râzând. Atunci când m-au zărit, Julio a strigat: „Uitați-vă, suntem iarăşi prieteni!"

Ultima povestire provine de la o profesoară care a fost nevoită să se descurce cu nişte elevi şocaţi de izbucnirea unui război.

A doua zi după izbucnirea războiului din Golf, mulți copii păreau înspăimântați și agitați. M-am gândit că lucrul cel mai bim pe care îl puteam face pentru a-i ajuta era să încerc să așez evenimentele recente într-o perspectivă istorică, așa că am pregătit o lecție care trecea în revistă alte războaie majore prin care trecuseră Statele Unite, începând cu Războiul de independență. Ahmci când am anunțat ce intenții aveam pentru ora de curs, elevii au amuțit. Una dintre fete a spus: „Doamnă Ritter, n-am putea să nu facem ceea ce ați planificat pentru astăzi? Nu vreți să discutăm despre ce sentimente ne trezeşte nouă războiul?"

Toată clasa se uita la mine cu neliniște. Am întrebat: „Asta ați vrea să faceți?" Toți au încuviințat solemn din cap. M-a impresionat încrederea pe care o aveau în mine, astfel încât să se gândească să îmi solicite o alternativă la lecția planificată.

A început unul dintre băieți. „Războiul e o tâmpenie", a zis el, sumbru.

Toate privirile s-au întors spre mine, urmărindu-mi reacția. „Văd că eşti foarte pornit, i-am zis eu. Spune-ne mai mult."

Atâta le-a trebuit. Următoarele 30 de minute parcă au zburat, elevii exprimându-și pe rând temerile și îngrijorările lor profimde. Pe urmă, cineva a zis: „Hai să scriem. De acord?" „Bun, mi-am zis eu. Poate că le prinde bine dacă îşi canalizează cumva sentimentele intense într-o formă creatoare."

Și-au deschis caietele și au început să scrie, într-o liniște sumbră. Spre sfârșitul orei, am întrebat dacă era cineva care voia să își citească lucrarea cu voce tare. Mulți au făcut-o. Iată câteva fragmente din compunerile a trei dintre copii.

înspăimântați şi departe de casă, ei luptă şi îşi dau viața pentru un lucru care ar fi putut fi preîntâmpinat.

SILVIA

în timpul războiului se aud multe sunete, bubuituri de tunuri sau strigăte de ajutor, dar sunetul care se aude cel mai tare este bătaia inimilor frânte în pieptul rudelor bărbaților care pier în război.

JOSEPH

Mulți oameni nevinovați vor muri şi mai mulți încă încep să plângă. Atunci când mămicile şi tații copiilor mor, copiii sunt trişti, copiii sunt speriați, copiii nu înțeleg de ce.

JAMIE

Până la sfârșitul orei, norul negru care plutise deasupra clasei parcă se ridicase. Copiii își împărtășiseră unii altora durerea comună. Toți ne simțeam mai legați. Și un pic mai puțin singuri.

ŞAPTE METODE DE A-I ATRAGE PE COPII SĂ COOPEREZE

In primul an de învățământ, ideea mea despre cum se poate obține cooperarea elevilor semăna cu bine-cunoscuta lozincă: *„Fă-o* **și gata!" La urma urmei, pierdusem o grămadă de timp, planificând cu grijă și împărțind ziua într-o serie de lecții importante. Aveam multă materie de parcurs, dar nu prea mult timp. Prin urmare, dacă elevii urmau să stea cuminți la ore și să „coopereze", puteam profita la maximum de timpul avut la dispoziție pentru învățătură.**

Cuvântul *cooperare* **înseamnă** *a lucra împreună pentru un scop comun;* **totuși, am constatat că unii dintre elevi se purtau de parcă scopul lor comun era să pimă mai repede capăt mimcii mele! Atunci când tocmai ajungeam, de exemplu, la jumătatea corectatului unei teme de-acasă, careva se trezea să ceară voie la toaletă, vreun avion de hârtie zbura prin clasă sau un elev cădea din bancă.**

Ce se întâmpla cu acești copii? Nu-și dădeau seama cât de important era să învețe? Nu făcuseră legătura dintre şcoală şi propriul viitor? De ce nu puteau să aibă niciun pic de autocontrol?

Pe urmă, într-o zi, în timp ce eram de serviciu în recreație împreimă cu o altă profesoară, am văzut un grup de elevi care țipa, se împingea și se îmbrâncea neînțelegându-se care dintre ei să bată primul mingea. Cealaltă profesoară şi-a dat ochii peste cap, dezgustată. și a zis: „Uită-te la ei cât sunt de necopți. Ce-or avea de se poartă așa de infantil?" Am mormăit ceva confuz, dar m-am gândit în sinea mea: „Probabil că se poartă așa tocmai fiindcă sunt copii și poate că noi, adulții, trebuie să dăm dovadă de mai multă înțelegere în privința felului în care se comportă cu adevărat copiii." Atunci când m-am întâlnit cu Jane în cancelarie, i-am povestit despre marea mea revelație din timpul recreației.

Jane a clătinat din cap:

– Ceea ce vezi tu e mai mult decât un comportament copilăresc. Unii dintre acești puști se confruntă cu niște probleme la care noi nici nu visam când eram mici. Am în clasă tineri care aproape nici nu se văd cu părinții. Aceştia simt oameni cu funcții importante, preocupați de cariera lor și care caută cu disperare să „le facă pe toate". Am alți copii ai căror părinți nu pot fi acasă, fiindcă au o slujbă de zi și una de noapte, ca să poată supraviețui. La Ken în clasă, e un elev care a trecut prin două internate și trei școli diferite, în numai un an. Iar tu mi-ai povestit că ai un băiat care trăiește într-un cămin pentru cei fără adăpost. Ei bine, pe lângă faptul că toți acești copii se confruntă cu toate problemele normale, inerente creşterii, în plus, mulți dintre ei nu au avut ocazia de a fi „copii".

Jane a făcut o pauză, oftând, după care a reluat:

– Tristul adevăr este că, în lumea de astăzi, copiii sunt supuși unui stres și unei neglijări fără precedent. Dacă vrem să existe vreo speranță în legătură cu ajutorul pe care li-1 dăm în gestionarea capacităților lor de a învăța, trebuie să îi ajutăm, mai întâi, să dezvăluie o parte din bagajul emoțional cu care vin la orele noastre. Ceea ce înseamnă că rolul nostru ca profesori trebuie să se schimbe, astfel încât să includă multe dintre elementele specifice unui părinte.

Intuiam că Jane avea dreptate. Deşi unii dintre copiii din clasa mea veneau la școală pregătiți și dornici să învețe, mai erau și alții care păreau distrați şi vulnerabili. Poate aşa se explica de ce ignorau sau se împotriveau celor mai simple cerințe ale mele. Tot ceea ce se întâmpla acasă continua să le determine comportamentul și la școală. într-im anumit fel, părea aproape logic. Atunci când Sam a întrebat-o pe mama lui dacă voia să îi audă compunerea, aceasta i-a spus să o lase în pace. (Tocmai o părăsise iubitul.) Melissa, al cărui tată rămas văduv era alcoolic, era crescută de către o adolescentă plătită să stea cu ea și de un televizor. Habar n-avea cum să interacționeze cu adulții. Mama lui Eric suferea de depresie cronică. Atunci, cum să știe aceşti copii ce înseamnă cooperare? în mod cert, nu puteau învăța asta din familie. Era evident că nu puteam schimba ceea ce se petrecea la ei acasă. în schimb, nu era exclus să pot schimba ceea ce se petrecea la şcoală.

Gândindu-mă la stilul meu pedagogic, a trebuit să recunosc că, uneori, mă purtam ca un sergent de instrucție, care dă ordine zbierând:

„Ascute-ți creionul."
„Ridică mâna."
„Scrie-ți numele pe lucrare."
„Stai la locul tău."
„Scoate-ți cărțile."
„Ține-ți ochii pe teza ta."
„Treci în rând."
„Coboară tonul."
„Anmcă guma din gură."
„Umblă atent cu computerul!"

Nu numai că le spuneam copiilor ce să facă, dar mi se întâmpla să le spun și ce să *nu* facă:

„Nu alerga pe hol."
„Nu te îmbrânci."
„Nu fi grosolan."
„Nu mai lovi!"
„Să nu uiți să-ți faci tema acasă."
„Nu mai scrie pe bancă."
„Nu mai vorbi."
„Nu copia!"
„Ține-ți picioarele în banca ta."
„Nu mai chinui mouse-ul!"

In loc să le predau noi cunoştințe, îmi petreceam mare parte din timp încercând să stăpânesc niște elevi scăpați de sub control. Dar dacă n-aş fi făcut aşa, cum să mai învețe ei să se poarte civilizat? Şi totuși, cu cât le dădeam mai multe ordine, cu atât parcă deveneau mai refractari. Momente prețioase din timpul orei se iroseau pentru a pune la punct obrăznicii și lupte pentru putere. în zilele deosebit de grele, ajungeam acasă stoarsă şi vlăguită de energie și răbdare. Parcă eram din gluma în care se spune; „Mai am doar un nerv... şi tocmai pe acesta mă calci."

Am revenit la exemplarul meu din *How to Talk So Kids Will Listen...* și am recitit capitolul „Să îi facem să coopereze." Toate exemplele date vizau ceea ce se petrecea acasă. Ce-ar fi fost dacă le înlocuiam cu altele de la școală? Am notat la repezeală variantele mele revizuite ale unuia dintre exerciții și le-am luat cu mine la școală, a doua zi, să le discut cu colegii mei la masa de prânz. Atunci când eram la cafea, le-am zis:

— Bine, atenție toată lumea. Hai să ne jucăm de-a școala — încă o dată. Eu sunt profesoara; voi sunteți elevii mei. în timp ce o să mă ascultați, puneți-vă întrebarea: Ce m-au făcut să gândesc sau să simt cuvintele

acestei profesoare? Pe urmă, îmi dați mie răspunsurile voastre necenzurate.

— Ba nu, a zis Ken, întinzând mâna să-i dau hârtia mea. Eu am fost cobaiul data trecută. Ce-ar fi să mă lăsați pe mine să fiu profesorul, iar voi toate să reacționați la ceea ce fac eu?

Am acceptat toate trei. Ceea ce urmează sunt afirmațiile citite de Ken şi reacțiile „elevelor" — Maria, jane şi eu.

Profesorul: **(critic şi acuzator) Iar ți-ai uitat creionul acasă? Nu te-ai gândit că nu vei avea cu ce să scrii? Acum trebuie să întrerupem lecția şi să irosim timpul tuturor ca să-ți găsim ție xm creion.**

Reacțiile elevelor: **„Mă simt umilită."**
„Niciodată nu fac nimic bine."
„Ce rău e profesorul ăsta."

Profesorul: **(jignitor) Trebuie să fii prost la cap ca să predai o lucrare fără să te sinchiseşti să-ți scrii numele pe aceasta.**

Reacțiile elevelor: **„Te urăsc."**
„Tot ce fac eu e rău."
„Cred că sunt tâmpită."

Profesorul: **(amenințător) Dacă te prind că mai sufli cocoloașe prin clasă, zbori pe uşă de nu te vezi. Iar dacă tot nu te potoleşti, vei fi eliminat!**

Reacțiile elevelor: **„Nu te cred."**
„Puțin îmi pasă."
„Mi-e frică."

Profesorul: **(dând ordine) încetați cu vorba! închideți-vă caietele. Aşezați-vă în linie dreaptă! Acum! Haideți, fuga!**

Reacțiile elevelor: **„Nu sunt sclava ta."**
„Bine, bine, dar puțin mai încet."
„Cum se evadează din temnița asta?"

Profesorul: **(mustrător şi moralizator) Urât din partea ta că i-ai rupt creionul lui John. Cum ți-ar plăcea dacă ți-ar rupe** *și ție* **cineva creionul? Atunci când împrumuți un lucru de la cineva, trebuie să ai grijă de el, la fel cum şi ție, dacă ai da un lucru cu împrumut, ți-ar plăcea să se aibă grijă de el. Ia spune, nu crezi că se cade să-i ceri scuze lui John? Eu aşa consider.**

Reacțiile elevelor: **„Ce rea simt."**
„Bla-bla-bla."
„Nu vreau să mai aud."

Profesorul: **(prevăzător) Ai grijă cu eprubetele alea! Se sparg și te poți tăia... Atenție cu arzătorul Bunsen! Doar nu vrei să pățeşti ceva?!**

Reacțiile elevelor: **„Mi-e frică."**
„Mai bine nu mai fac nimic."
„Ba n-ai dreptate. N-o să pățesc nimic."

Profesorul: **(făcând pe martirul) în fiecare seară mă duc acasă cu dureri de cap, din cauza voastră, copii. Vedeți firele astea albe de păr? Voi mi le-ați scos.**

Reacțiile elevelor: **„îți cumpăr eu niște vopsea de păr."**
„Mai bine n-aş fi aici. Nu suport atâta suferință."
„E din vina mea."

Profesorul: **(făcând comparații) De ce întârzii mereu cu predarea compunerii? Am avut-o în clasă pe sora ta, Sally, anul trecut, şi ea îşi termina întotdeauna lucrările la timp.**

Reacțiile elevelor: **„N-am să fiu niciodată la fel de bună ca Sally."**
„O urăsc pe soră-mea."
„îl urăsc pe profesor."

Profesorul: **(sarcastic) Nimeni nu-și aduce aminte în ce an a descoperit Columb America? Bravo! Cred că școala asta îi atrage ca un magnet pe toți elevii dezaxați. Singura modalitate de a ridica nivelul de inteligență al acestei clase este să vă suiți cu toții în picioare pe scaune.**
Reacțiile elevelor: **„Ce proastă sunt! Nu țin minte nimic."**
„Păi sigur că școala asta e ca un magnet. Uită-te numai la profesorul ăsta dezaxat care a nimerit aici!"
„Du-te naibii."

Profesorul: **(profetic) Cu năravurile voastre în ceea ce privește munca, n-o să fiți în stare niciodată să vă țineți de o slujbă. Și dacă nu o să luați note mai bune, n-o să fiți primiți la niciun colegiu respectabil.**

Reacțiile elevelor: **„Degeaba."**
„Nu sunt bună de nimic."
„De ce să mai încerc?... Mai bine renunț."

După ce exercițiul a luat sfârşit, ne-am holbat unii la alții. Jane a dat glas gândurilor noastre:

– Dacă *noi* **ne manifestăm cu atâta furie și disperare, doar prefăcându-ne că am fi elevi, vă dați seama ce simt elevii** *adevărații!*

– Mai ales când au parte de asemenea discuții și acasă, a adăugat Maria. Sora mea le spune mereu copiilor ei: „Dacă n-o să luați note mai bune, vă scot televi zorul din cameră."

„Ar trebui să înveți și tu ca fratele tău. Poate așa ai lua și tu zece." „Nu-ți faci temele fiindcă ești puturos." Tot timpul îi muştruluieşte pe copii, iar tatăl lor le ține mereu morală.

– Specialitatea lui taică-meu era sarcasmul, a zis Jane. Presupim că își închipuia că așa e mai nostim sau mai deștept. îl auzeai că spune: „Ai pierdut cartea de la bibliotecă? Păi, ai dat dovadă de multă responsabilitate, nu-i așa?!" Atunci când eram mică, mă derutau comentariile de acest fel. Mă gândeam: „Cum să fie o dovadă de responsabilitate, dacă pierzi un lucru?" Pe măsură ce am crescut, sarcasmul lui a început efectiv să mă rănească și m-am trezit cu pornirea de a-i riposta la fel de sarcastic. Uneori, chiar am făcut-o. Din păcate, am ajuns foarte bună la așa ceva. După ce am început să predau la școală, cuvintele îmi țâșneau din gură, mai ales atunci când mă enervam. Mi-aduc aminte că i-am spus odată unui puști mai mototol ceea ce mi-a zis mie tata de o mie de ori: „Aşa eşti tu lent din fire — sau te ajută cineva?" Toată clasa s-a prăpădit de râs.

– Iar râsul acesta, a zis Ken, e o muzică aleasă pentru urechile vmui profesor, care ne ridică pe culmi și mai înalte ale sarcasmului.

– Știu, spuse Jane serioasă, dar chiar la baza acelor hohote de râs se află *un* **copil care a fost rănit în fața celorlalți. Eu nu mai fac așa ceva.**

– Și cum ai încetat să mai faci așa? a întrebat Maria.

– Nu-mi face nicio plăcere să povestesc, s-a strâmbat Jane. în al doilea an de învățământ, am avut în clasă o fată extrem de enervantă. în mijlocul orei, pe Theresa o apuca să-și scoată oglinda și să-și aranjeze părul, într-o zi, le-am pus copiilor niște întrebări referitoare la o lectură avută ca temă, despre Egiptul antic. Nu a ridicat nimeni mâna. Atunci, am zărit-o pe Theresa, care îşi pilea unghiile.

Atâta mi-a trebuit! Am zis; „Ei bine, nu o voi pune pe Theresa să răspimdă. Participă atât de mult la lecții, încât trebuie să le mai dăm și altora șansa de a interveni." Câțiva copii au chicotit, dar, spre marea mea stupoare, Theresa și-a ridicat privirea de la pilitul unghiilor și mi-a zâmbit radioasă. Credea că vorbisem serios! „Complimentul" meu o entuziasmase. Mi-a fost atât de rușine, încât mi-am zis în sinea mea: „Nu mai fac niciodată așa! Dacă vreau să îi arăt unui copil că îl dezaprob, va trebui să o fac într-o manieră directă. Dacă am de gând să fiu nostimă, trebuie să fiu sigură că lucrul acesta nu se întâmplă pe socoteala unui copil."

– în regulă, a zis Ken, prin urmare, o sumedenie dintre lucrurile pe care li le spunem copiilor, în mod normal, îi fac să aibă o părere proastă despre ei înșiși sau despre noi. Un lucru rămâne însă cert: este de datoria noastră să avem grijă ca ei să se poarte frumos.

– întocmai, a adăugat Maria. Și ce-ar fi necesar să facă, în schimb, un profesor, în afară de a fi drăguț şi de a spune: „Te rog, fă asta" sau: „Te rog, nu fă asta"?

– A! am exclamat eu, scoțând exemplarul meu din *How to Talk So Kids Will Listen...* **și fluturându-1 în aer. Răspunsul se află aici.**

Am deschis cartea la capitolul „Să îi facem să coopereze" şi le-am arătat lui Ken și Măriei benzile desenate.

Ken a studiat desenele.

– Astea sunt toate exemple de acasă, a remarcat el.

– Da, a zis Maria, dar copiii tot copii sunt, indiferent unde se află — acasă sau la școală. Nu cred că diferența e prea mare.

– Ba eu cred că diferența este enormă, a zis Ken, între situația în care unul sau doi părinți se ocupă de unul sau doi copii și cea în care un profesor încearcă să controleze 30 de copii în acelaşi timp.

— E-adevărat. Din punctul acesta de vedere, sarcina profesorului este mai grea, a convenit Jane. Din alte puncte de vedere, sarcina părintelui e mai grea. Nu le pot da liber propriilor copii la ora 3. Așa cum nici nu pot spera să primesc alții la toamnă. Oricum, indiferent dacă ești în camera de zi, acasă, sau în clasă, la şcoală, aceleaşi metode pot fi foarte folositoare şi foarte eficiente totodată.

în timpul care ne-a mai rămas atunci de stat la masă, am lucrat împreună la transpunerea în mediul școlar a principiilor pe baza cărora îi putem face pe copii să coopereze. Iată Ia ce exemple am ajuns, sub formă de benzi desenate:

DESCRIE PROBLEMA

IN LOC DE ACUZAȚII DESCRIE PROBLEMA

ÎN LOC DE SARCASM — DESCRIE PROBLEMA

ÎN LOC DE A DA ORDINE — DESCRIE PROBLEMA

Elevii sunt mai dispuşi să se poarte în mod responsabil atunci când profesorii descriu problema, în loc să acuze sau să dea comenzi.

OFERĂ INFORMAȚII

ÎN LOC SĂ ÎNVINUIEȘTI — OFERĂ INFORMAȚII

ÎN LOC DE REMARCI DISPREȚUITOARE — OFERĂ INFORMAȚII

Atunci când profesorii dau informații fără să insulte, e mult mai probabil ca elevii să își schimbe comportamentul

EXPRIMĂ-TE PRINTR-UN CUVÂNT SAU UN GEST

ÎN LOC DE UN AVERTISMENT

EXPRIMĂ-TE PRINTR-UN CUVÂNT

ÎN LOC DE MORALĂ

EXPRIMĂ-TE PRINTR-UN GEST

ÎN LOC DE ACUZAȚII

EXPRIMĂ-TE PRINTR-UN CUVÂNT

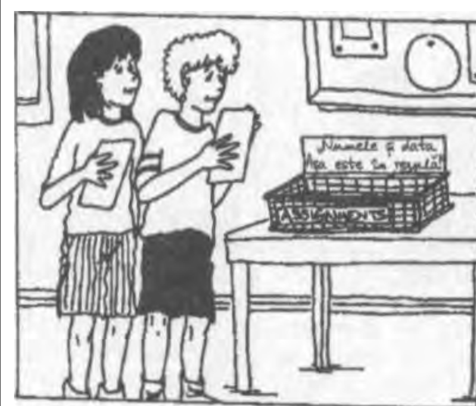
Elevilor nu le place să li se facă morală sau să asculte lungi explicații. Un singur cuvânt sau gest îi încurajează să se gândească la problemă și să își dea seama ce trebuie făcut.

AȘTERNE PE HÂRTIE

Adesea, elevii nu au urechi pentru vorbele adulților, dar dacă văd ceva scris, recepționează mesajul. Afișul de mai jos a fost pus pe o cușcă de iepure plină de murdărie:

Această notă a fost lipită pe cutia pentru teme de către im profesor care se săturase să le tot amintească verbal elevilor:

Un profesor i-a trimis acest bilet unei eleve care nu și-a predat la timp lucrarea trimestrială

Draga Cindy,
Termenul de predare
a lucrarii a fost vinerea

Eram mulțumiți de noi. Exemplele pe care le conce- pusem păreau foarte fezabile — pe hârtie.

– Acum, marea artă, am zis eu, este să punem în practică la clasă toate aceste idei minunate.

– Poate o să vă mirați aflând, a spus Ken, că în zilele mele bune chiar aplic spontan cu copiii câteva dintre lucrurile acestea. întotdeauna le spim: „Picioarele..." „Ușa..." „Lucrările..." Doar că până astăzi n-am ştiut că sunt „priceput". Şi eu mai fac un lucru, care nu e pe listă.

– Am omis ceva? am întrebat eu.

– Daaa... distracția. Joaca. Un pic de umor. Ceva care să înveselească atmosfera. Fac asta atât pentru mine, cât și pentru copii.

– O mică glumă prinde bine, a remarcat Maria. Lui Marco îi plac orele de biologie, fiindcă profesorul glumește tot timpul. Și așa e. La o ședință cu părinții, profesorul acesta ne-a spus că lipsa de bani este atât de mare, încât e posibil ca elevii de dimineață să fie nevoiți să coasă broaştele pentru ca elevii de după-amiază să aibă ce diseca.

Ken a râs cu poftă.

– Exact la asta mă refeream, a zis el. Umorul bine- dispune pe toată lumea și îi face pe copii să vrea să coopereze.

Eram curioasă.

– Dar tu ce anume faci, de fapt, Ken? Dă-mi un exemplu.

– în regulă, a zis el, de exemplu, exercițiile de incendiu. Știți că puștii nu le iau niciodată în serios și că e greu să-i faci să iasă din clasă. Dar dacă îmi fac numărul „marinăresc", clasa mea e prima pe stradă.

– Ce *număr?*

Ken a făcut un cornet dintr-o foaie de hârtie şi l-a dus la gură, pe post de megafon.

– Atențiune toată lumea! a intonat el. Avem un exercițiu de stingere a incendiului. Treceți la posturile voastre. îndepliniți-vă sarcinile. Toți oamenii pe punte. Executarea!

– E uimitor cât de rapid reacționează copiii la tot ceea ce seamănă a joacă, a remarcat Jane. Mi-aduc aminte atimci când predam la clasa întâi că era întotdeauna o luptă să îi fac să se încoloneze pentru a merge undeva. Până când, într-o după-amiază, le-am zis: „Copii, hai să facem un tren și să ieşim în recreație. Juan, tu treci în frunte și ești locomotiva; Monica, tu treci la urmă şi eşti vagonul de serviciu; iar voi, ceilalți, o să fiți vagoanele de marfă de la mijloc. Acum, prindeți-vă fiecare de umerii celui din față și hai să-i dăm drumul!" în niciun minut, au format o linie perfectă şi, numai zâmbete cu toții, au ieșit din clasă, pufăind ca locomotiva.

– Dar așa ceva poți face doar cu copiii mici, nu? a întrebat Maria.

– Așa credeam și eu înainte! a exclamat Jane. Așadar, când am fost repartizată în anul următor la o clasă de-a patra, mi-am zis că elevii sunt prea mari pentru un lucru de acest fel. Până când, într-o bună zi, profesoara de la clasa de alături s-a plâns că elevii mei fac mare gălăgie în timp ce merg la sala de mese. în loc să-i cert, le-am spus — foarte serios — să-și scoată din buzunare „cheile magice", să îşi încuie gura şi să îmi dea mie „cheile" înainte să iasă pe ușă.

– Și te-au ascultat? s-a mirat Maria.

– A venit fiecare la mine și mi-a pus o „cheie" în palmă. Pe urmă, au mers toți zâmbind cu buzele lipite până la sala de mese. Acolo, rând pe rând, le-am înapoiat „cheile", astfel încât să îşi descuie gura şi să poată vorbi şi mânca.

– Copiii tăi își dau seama cât sunt de norocoși că au o mamă ca tine? am întrebat-o pe Jane. Cred că e mare distracție pentru cei care trăiesc în preajma ta.

Jane a zâmbit anemic.

– Copiii mei nu ți-ar da dreptate, a zis ea, strân- gându-și lucrurile pentru a merge la clasă. Atunci când ajung acasă de la școală, nu prea mai sunt bimă de nimic. Nu-mi doresc decât pace și liniște.

– Și vei avea parte de acestea, a remarcat Ken, ieşind împreună cu Jane, după ce copiii vor crește și vor pleca de-acasă.

Această conversație a avut loc vineri. Luni, Jane şi-a pus tava pe masă, la prânz, și ne-a zâmbit radioasă.

– Ce s-a mai întâmplat? a întrebat Ken.

– Simt foarte mândră de mine, a declarat Jane. Mai țineți minte despre ce am discutat vineri? Ei bine, când am ajuns acasă în după-amiaza aceea, copiii mei erau în bucătărie, luându-și gustarea de după școală. Pe toată masa, cărți aruncate, pantofi, coji de banane, iar pe jos, numai firimituri. Credeți că i-am amenințat? Sau că i-am făcut cu ou și cu oțet? Le-am făcut eu morală? Nicidecum, a adăugat Jane și s-a oprit, teatral, arătând spre Ken. Am folosit ideea ta, a zis ea, şi m-am pus în pielea unui alt personaj.

– Alt personaj? a întrebat Ken, nedumerit.

– De fapt, am încercat mai multe personaje, a zis Jane. Iar soțul meu s-a amuzat așa de mult, încât și-a născocit şi el nişte roluri.

– Dă-ne o mostră, a spus Ken.

– Aici? Acum? Nu, mi-e jenă.

Nu a fost nevoie să insistăm prea mult. Așa că, în scurt timp, Jane a început să ne amuze interpretând diferite roluri. Iată, sub formă de benzi desenate, personajele jucate de către Jane şi soțul ei, spre amuzamentul lor şi al copiilor:

ÎN LOC SĂ-I CERȚI

ÎNCEARCĂ SĂ FOLOSEŞTI ALTĂ VOCE SAU ALT ACCENT

MIRONOSIȚA

GANGSTERUL

CÂNTĂREAȚA DE OPERĂ

LORDUL ENGLEZ

ROBOTUL

SERVITOAREA FRANCEZĂ

Maria nu-şi putea reţine zâmbetul.

– E foarte nostim ce-aţi făcut voi, a zis ea. Ştiu că, dacă m-aş juca şi eu aşa cu copiii mei, ar face curat şi ei, probabil. Dar mi s-ar părea că simt caraghioasă. Nu sunt genul de persoană care să se preteze la aşa ceva. Sunt mult mai serioasă. Poate prea serioasă, chiar.

– Nu ştiu ce să zic, a răspuns Jane. Cred că toţi avem latura noastră jucăuşă, închisă undeva în lăuntrul nostru. Trebuie doar să o localizăm şi să o eliberăm. Nu uita ce ai reuşit în urmă cu câteva dimineţi, cu Ana Ruth.

Maria părea contrariată.

– Atunci, când v-aţi certat rău, înainte să plece la şcoală.

– Oh, asta a fost un fleac, a zis Maria, roşind.

– Ba nu, ascultă-mă pe mine, a replicat Jane, a fost ceva grozav. Povesteşte-le şi lor ce s-a întâmplat. Te rog.

Maria a şovăit câteva clipe, după care a început:

– Ei bine, m-am certat urât cu Ana Ruth, înainte să vină autobuzul. Mi-am dat seama cât de supărată era la gândul că pleca fără să ne împăcăm. Ştiam că voia să mă sărute, dar totodată parcă nu voia. Aşa că am întrebat-o dacă îmi dă un pupic. Mi-a zis „Nu!" Am întrebat-o dacă îmi dă un pupic atunci când se întoarce de la şcoală. Mi-a zis „Nu!" Atunci, am întrebat-o dacă o să-mi dea un pupic când o să se mărite! A râs şi a zis „Oh, mami", m-a îmbrăţişat, m-a sărutat şi ne-am simţit amândouă mai bine.

La sfârşitul pauzei de prânz, în timp ce urcam scările spre clasă, am constatat că mă simţeam neobişnuit de înflăcărată şi entuziasmată. Eram impresionată de povestirea Măriei (e incredibil că poate să-ţi mai ardă de glumă într-un moment de o asemenea încordare) şi mă fermecaseră personajele trăsnite născocite de către Jane şi soţul ei. Părea atât de nostim să încerci altceva, să faci ceva neaşteptat.

Mă gândeam la copiii neastâmpăraţi din clasa mea, care tot timpul răspundeau în gura mare la oră, fără să ridice mâna. încercasem cu ei multe dintre noile mele metode, dar niciodată umorul. Am formulat problema astfel; „Aud *răspunsuri, dar nu văd mâini."* A mers cu câţiva copii. Le-am spus ce simţeam. *„Mă deranjează când strigaţi toţi deodată, iar eu ajung să nu mai aud pe nimeni."* Alţi câţiva au reacţionat corespxmzător. Celor refractari le-am oferit o soluţie: *„Puteţi ridica mâna stângă sau mâna dreaptă."* Atimci când cineva o scrântea, îi aduceam aminte cu un singur cuvânt: *„Mâinile!"*

Mă felicitam pentru faptul că izbutisem să stăpânesc cât de cât situaţia, însă Andrew continua să se eschiveze. Cuvintele îi zburau din gură înainte de a se gândi să ridice mâna. Nimic din ce spuneam nu avea efect asupra firii lui de neîmblânzit. Brusc, mi-a venit o idee. M-am oprit pe scări, mi-am scos carneţelul şi am scris:

Dragă Andrew,

Dacă vrei să arăţi că ai înţeles, nu striga în gura mare, ci ridică doar mâna.

Mulţumesc cu anticipaţie. Dna Lander

La mijlocul orei de studii sociale, am întrebat clasa care au fost cauzele Războiului de independenţă. Au fluturat mâini prin toată clasa, iar o voce a strigat; „Impozitarea fără reprezentare!" Fusese Andrew, desigur. M-am dus până la banca lui, i-am zâmbit frumos şi i-am dat biletul meu împăturit. L-a desfăcut, mi-a zâmbit şi el, iar de atunci înainte a ridicat tot timpul mâna!

A doua zi dimineaţă, mi-a spus că îmi scrisese o poezie. Am citit-o şi l-am rugat să o scrie pe tablă, ca un memento general pentru toată clasa. Cu litere de-o şchioapă, Andrew a scris:

Trandafirii sunt roşii Salata e verde.
Dacă ridici mâna.
Toată lumea te vede.

N-a mai fost vreodată nevoie să le fac observaţie că răspund neîntrebaţi. Era suficient să arăt spre poezia lui Andrew.

Recapitulare rapidă

Să îi facem să coopereze — acasă şi la şcoală Adultul:

Cine a făcut mizeria asta pe jos?

în loc de chestionări şi critică, aplică următoarea formulă:

1. **Descrie problema.**
„Văd vopsea proaspătă pe tot parchetul."
2. **Oferă informatii.**
„E mai usor să stergi vopseaua înainte să se usuce."
3. **Oferă o variantă.**
„Poți s-o cureți cu o cârpă udă sau cu im burete înmuiat în apă."
4. **Exprimă-te printr-un cuvânt sau un gest.**
„Vopseaua!"
5. **Descrie ceea ce simți tu.**
„Nu-mi place să văd parchetul împroşcat cu vopsea."
6. **Aşterne pe hârtie.**

ATENTIUNE! CĂTRE TOTI ARTISTII:

Vă rugăm să aveti amabilitatea ca ia plecarea din cameră să lăsați parchetul aşa cum l-ați găsit.

Cu multumiri. Conducerea

7. **Fii glumeț (foloseşte altă voce sau alt accent).**

Cântă în stil country-westem:

Ah, uite pe podea vopseaua.
Ce păcat că s-a-ntâmplat!
Adu cârpa şi găleata Să m-ajuți să facem curați

ÎNTREBĂRI ŞI POVESTIRI DE LA PĂRINŢI ŞI PROFESORI

ÎNTREBĂRI DE LA PĂRINȚI

1. **Felul în care spui ceva nu este oare la fel de important ca şi ceea ce spui?**

Tonul vocii este, negreşit, la fel de important ca şi cuvintele rostite. Cea mai abilă reacție devine nocivă atunci când e însoțită de un oftat plin de scârbă, care lasă să se înțeleagă: „Iar ai făcut-o lată... N-o să te înveți minte niciodată." Cuvintele noastre care denotă respect trebuie însoțite de o *atitudine plină de respect,* menită să semnaleze: „Am încredere în capacitatea şi judecata ta. în momentul în care eu indic problema, tu vei şti ce să faci."

2. **Deunăzi, fiica mea a venit plângând la mine, fiindcă unul dintre frații ei îi rupsese nişte foi din caietul cel nou. I-am întrebat pe băieți cine a făcut asta, dar amândoi au negat. Cum să-i determin să spună adevărul?**

Intrebarea „Cine a făcut asta?" declanşează imediat alarma în sufletul copiilor. In acel moment, se simt confruntați cu o alternativă neplăcută. Dacă mint şi scapă neprinşi, vor avea parte de un sentiment de uşurare, pe termen scurt, dar şi de un sentiment de vinovăție, pe termen lung. Dacă spun adevărul, se pot aştepta să fie certați sau, eventual, pedepsiți. Chiar mai rău, mărturisirea faptei poate atrage după sine o întrebare şi mai amenințătoare: „*De ce* ai făcut aşa ceva?"

Indiferent cum încearcă să îşi justifice faptele, copilul simte că adevăratul răspims la întrebarea despre motivul „crimei" săvârşite este un pomelnic de auto- învinuiri: „Fiindcă sunt tâmpit, rău, egoist, grosolan şi neatent."In loc să îi întrebați pe copii *cine* a făcut cutare lucru sau *de ce,* este preferabil să enunțați problema: „Suzie e foarte supărată. Cineva i-a rupt nişte foi din caietul cel nou." Adăugați, apoi, informația: „Dacă vi se întâmplă să rămâneți fără hârtie, spuneți-mi mie şi vă dau eu nişte foi."

3. Ori de câte ori vreau ca fiica mea să facă un lucru, o rog frumos. îi spun: „Grăbește-te, te rog, ca să nu întârzii la școală" sau „închide, te rog, televizorul și apucă-te acum de referatul la carte", dar ea nu mă bagă în seamă. Ce mă sfătuiți?

Adulții folosesc deseori formula „te rog" pentru a îndulci impactul unui ordin direct. Adesea, copiii îşi astupă urechile la „te rog" şi se revoltă împotriva ordinului. Ceea ce, până la urmă, ajunge să-i înfurie pe părinți. Mai rău însă este faptul că unii copii recurg la „te rog" în scopul de a cere ceva: „Mami, du-mă acum la magazin, *te rog*. Am zis *te rrroooggg,* da?" Având în vedere că există multe alte opțiuni pentru a-i face pe copii să coopereze (vezi rubrica „Recapitulare rapidă" de la pagina 76), vă sugerăm să păstrați formula „te rog" pentru situații în care implicarea emoțională e minimă, intenția fiind doar de a exprima o conduită civilizată, ca în cazul „Dă-mi, te rog, pâinea."

4. Care este vârsta copiilor la care recomandați ca părinții să înceapă să le scrie bilete?

In mod cu totul surprinzător, cuvântul scris poate fi foarte eficient în cazul copiilor foarte mici, care nu ştiu să citească. O mamă ne-a povestit că fetița ei pierdea o groază de timp dimineața cu pregătirea pentru grădiniță. într-o după-amiază, mama a stat cu ea şi a întocmit o listă cu toate lucrurile care trebuie făcute înainte de a pleca de-acasă. în dreptul cuvintelor ce numeau fiecare treabă de rezolvat (spălat pe dinți, pieptănat, micul dejun etc.), a schițat câte un desen simplu. De atunci, fetița îşi consulta lista în fiecare dimineață, pentru a se putea pregăti pentru grădiniță. Pe urmă, într-o bună zi, plină de mândrie, a acoperit desenele cu o mână şi i-a „citit" tăticului ei toată lista.

5. Atunci când fiul meu mi-a comunicat furios că el „nu ține discursul ăla tâmpit" nici dacă o să pice la examen, i-am zis că trebuie să o facă și i-am dat o soluție: poate repeta discursul în fața oglinzii sau în fața mea. A refuzat ambele variante. Aveți vreo sugestie?

Dacă un tânăr are o părere categoric negativă despre efectuarea unui anumit lucru, e posibil ca soluția care îi este oferită să i se pară o tentativă de manipulare sau amăgire. Inainte de a începe măcar să se gândească la opțiunile pe care i le oferi, el simte nevoia să ştie că înțelegi de ce refuză să facă acel lucru. De exemplu, „Ideea de a fi nevoit să stai în picioare în fața unor spectatori şi de a ține un discurs poate fi foarte neplăcută. Până şi profesioniştii au emoții! Ce crezi că te-ar putea face să te simți mai relaxat sau mai încrezător? Poate dacă exersezi în fața unei oglinzi?... Sau încerci de față cu membrii familiei?"

E posibil ca soluțiile tale să îl determine pe băiat să găsească o a treia variantă: „Ce-ar fi să mă înregistrez pe casetofon şi să pun banda de mai multe ori, până îl învăț pe de rost?!"

Fiind de partea lui și recunoscând dificultatea temei, îi dai posibilitatea să asculte soluțiile tale şi să le analizeze.

POVESTIRI DE LA PĂRINȚI

Primul exemplu arată felul în care un tată și-a folosit noile abilități pentru a-1 determina pe fiul său adolescent să fie mai cooperant cu elevul străin aflat în practică, ce urma să locuiască la ei pentru un an.

Fiul meu, Jack, își făcea temele și asculta postul lui preferat cu muzică rock. Am observat că André, elevul venit în practică, din Franța, ce locuia la noi, se căznea din greu să se concentreze asupra lecțiilor, dar era prea politicos pentru a spune ceva. Doar se uita tot timpul spre aparatul de radio. M-a enervat nesimțirea fiului meu. Am fost gata să-l întreb cum își închipuia el că André putea să învețe cu atâta gălăgie, dar pe urmă m-am gândit că poate obțineam rezultate mai bune dacă îi dădeam numai informația. I-am zis: „Jack, unii oameni își pot face temele cu muzica dată tare. Alții au nevoie de liniște pentru a putea gândi." Jack a ridicat privirea, a dat radioul ceva mai încet şi l-a întrebat pe André: „Așa e bine?"

Cam după o jumătate de ceas, am auzit iar volumul radioului dat mai tare. Am băgat capul în camera băieților și am urlat: „Muzica!" La care, Jack a zis: „Oh, îmi pare rău" şi a închis radioul. André a spus: *„Mergi."*

Această povestire este de la o mamă care ne-a spus că ea se bazează enorm pe joacă pentru a obține cooperarea fiicei sale de 3 ani, Mindy.

Mindy se pregătea să intre în piscină cu cartea de la bibliotecă. Eram prea departe pentru a o prinde și a o opri, așa că am strigat: „Oh, nu! Cartea, stop! Nu se poate să intri cu cartea în bazin. Cărțile nu știu să înoate!" Mindy s-a oprit din drum, s-a uitat la cartea pe care o avea în mână și a fugit repede cu volumul înapoi, în casă. După câteva secunde, a apărut iarăşi şi a intrat în piscină.

Următoarele două povestiri ilustrează puterea cuvântului scris.

Andy, băiețelul meu de 10 ani, m-a rugat stăruitor să îi dau cratița mea cea mai bună pentru expoziția culinară de la școală. Atunci când s-a terminat expoziția, a uitat să o aducă înapoi. I-am reamintit zilnic, timp de o săptămână, să o aducă acasă, dar degeaba. Până la urmă, am luat o carioca și am scris „CRATIȚA!!" pe banana pe care i-am pus-o în pachețel, pentru gustarea de la școală. Mai târziu, în după-amiaza aceea, mi-a povestit cum au râs băieții când a scos banana din pungă. Dar tot a uitat să aducă acasă cratița!

I-am zis: „Andy, e cazul să luăm măsuri mai severe. *Tu* îți vei scrie singur im bilet care să te facă să rezolvi problema." S-a aşezat imediat şi a scris:

„Dragă Andy,

Nu care cumva să uiți să aduci mâine acasă *clatița* aia tâmpită, împuțită, puturoasă, jegoasă și cretină!!!"

Nu i-am corectat greșeala de ortografie. Și-a lipit biletul pe ghiozdan, iar a doua zi după-amiază am primit cratița înapoi.

Cățelul meu era la fereastră și lătra. M-am uitat afară și i-am văzut pe copiii mei și pe cei ai vecinilor încăierându-se în stația de autobuz; țipau, lovindu-se cu pumnii și cu picioarele. Cum eram încă în halatul de baie, am scris repede „NU VĂ MAI BATEȚI!!" pe o bucată mare de hârtie și am legat-o cu o sfoară de zgarda câinelui. Pe urmă, i-am dat drumul afară, rugându-mă în gând să se ducă la copii. Exact asta a și făcut, lătrând furios. Atunci când au văzut câinele și au citit biletul, copiii au rămas uluiți. Se uitau împrejur, absolut amuzați. Şi nu s-au mai bătut.

ÎNTREBĂRI DE LA PROFESORI

1. **Ce este de făcut dacă descriu problema, iar elevul nu reacționează? Deunăzi, i-am spus unui elev din clasa întâi: „Jim, ai scos piciorul din bancă." A ridicat privirea, a spus „oh", dar nu şi-a tras piciorul la loc. N-am mai știut cum să procedez după aceea.**

Poți să repeți afirmația inițială. Dacă tot nu dă rezultate, continuă să oferi mai multe informații: „Să nu se împiedice cineva de el." Unii copii au nevoie să audă im lucru de mai multe ori sau în mai multe moduri.

2. **Mă întreb dacă ideea de a oferi informații funcționează şi la adolescenți. La ora de arte, făceam colaje și i-am spus unei eleve: „Sheila, lipiciul se usucă dacă tubul rămâne fără capac." Și-a dat ochii peste cap şi a zis: „Zău?! Ei, nu mai spune!" De ce o fi reacționat aşa?**

Informațiile trebuie să fie adecvate vârstei. Dacă îi spui unei adolescente ceea ce ştie deja, se simte jignită. Sheilei nu-i trebuie decât o scurtă aducere aminte, spusă cu blândețe: „Sheila, lipiciul!"

3. **Care este deosebirea dintre un enunț scurt şi un ordin? Dacă spun „Şezi!", nu e ca şi cum aş fi dat un ordin?**

Dacă foloseşti un verb drept enunț concis („Stai!"... „Ridică-te!... „Mişcă!"... „Şezi!"), va suna într-adevăr ca un ordin. Enunțurile concise de acest fel sunt mai eficiente atimci când constau dintr-un substantiv. Enunțul „Lori, banca" o face pe Lori să se întrebe: „Ce-o fi cu hanca?... Oh, ar trebui să fiu în ea... Mai bine să mă iişez." în felul acesta, nu tu i-ai spus lui Lori ce să facă. Doar i-ai îndreptat atenția asupra problemei, astfel încât să ajungă să-şi spună singură ce să facă.

4. **Imi închipuiam că propunerea unei alternative „îi poate face pe copii să coopereze". Am în clasă două fete care vorbesc tot timpul. Le-am spus: „Aveți de ales: ori încetați cu vorbitul, ori vă mut din bancă." Ei bine, n-au încetat cu vorbitul, iar atunci când, până la urmă, le-am mutat din bancă, s-au plâns, cu ciudă, că sunt „nedreaptă". Unde a fost greşeala?**

Alternativa propusă de tine a sunat prea mult ca o amenințare. De îndată ce spunem: „Ori faci asta pentru mine, ori îți fac eu ție asta", copilul se va simți încolțit şi va deveni ostil.

Inainte de a sugera o alternativă neatrăgătoare, nu strică să arăți că ai remarcat sentimentele elevilor. Poți spune ceva de genul: „E greu să stai lângă o prietenă bună şi să nu vorbeşti. Aveți atâtea să vă spuneți una celeilalte."

Pe urmă, atunci când oferi o alternativă, ai grijă să fie ceva care să îi facă pe elevi să simtă că eşti de partea lor. „Ia să vedem, fetelor, cum ar fi mai uşor pentru voi? Să stați una lângă cealaltă şi să vă abțineți să mai vorbiți?... Sau să vă mutați fiecare în altă bancă şi astfel să nu mai fiți tentate să vorbiți la oră? Discutați chestiunea asta după ore şi mâine spuneți-mi şi mie ce ați decis."

5. Cred că m-aş simţi bine dacă aş exprima ceea ce simt cu adevărat în faţa majorităţii elevilor, iar ei, probabil, ar reacţiona corespunzător. Dar am şi câţiva „muşterii duri" în clasă. Dacă aş zice, de exemplu, „Mă deranjează să văd cărţi pe podea", unul dintre ei ar zbiera: „Şi cui îi pasă?" Ce să fac atunci?

Te poate ajuta autosugestia că, probabil, vorbele elevului nu te-au vizat pe tine, ca persoană. Există posibilitatea ca băiatul să te folosească pe tine ca ţintă pentru ostilitatea lui — transferată acum asupra ta — sau, pur şi simplu, să repete în clasă ceea ce aude acasă. îi poţi spune acestui „muşteriu dur": „Mie. *Mie* îmi pasă ce simt. Imi pasă ce simţi *tu*. Şi doresc ca în această clasă să ne pese *tuturor* de sentimentele fiecăruia dintre noi."

POVESTIRI DE LA PROFESORI

O profesoară de la clasa a treia a povestit cât de mult l-a ajutat pe unul dintre elevii ei faptul că, în loc de a-1 mustra, i-a oferit informaţii.

Max a intrat în clasă înainte de sfârşitul recreaţiei, cu un aer foarte agitat.

„Max, pari supărat", i-am zis eu. „Ce înseamnă adec-vrrat?" „Adecvat", am precizat eu. „Aha", a exclamat el şi mi-a întins un referat din partea supraveghetoarei pe timpul recreaţiei. „A ţipat la mine, a spus Max, fiindcă n-am fost adec-vrrat."

Am luat referatul şi l-am citit cu glas tare: *„L-am prins pe acest băiat scuipând pe terenul dejoacă. Ii suspend pentru astăzi dreptul de a mai ieşi afară în recreaţie, întrucât purtarea lui nu este adecvată."*

„Vedeţi, a zis că nu sunt adec-vrrat. Ce-nseamnă asta?" „Ceea ce a vrut ea să îţi comunice, i-am explicat eu, este că gestul tău nu a fost *adecvat.* Asta înseamnă că nu se cuvine să scuipi pe terenul de joacă."

Părea nedumerit.

„Max, dacă scuipi, împrăştii microbii", i-am spus eu. „Aha", a exclamat Max.

Şi asta a fost tot. De atunci, nu a mai făcut niciodată aşa.

Directorul unei şcoli particulare a povestit ce s-a întâmplat atunci când a recunoscut sentimentele unui elev obraznic şi i-a oferit o alternativă.

Ca director, sunt adesea chemat să fac pe „durul". Ieri, una dintre profesoare mi-a trimis un mesaj la birou, rugându-mă să vin şi să „fac ceva" cu Tommy, care nu voia să intre în clasă după recreaţie. Nu prea vedeam ce aş fi putut face, decât poate să-l duc pe sus înăuntru. Atunci când am ieşit afară, l-am văzut pe Tommy stând ghemuit pe călcâie, în timp ce profesoara, roşie la faţă, zbiera de sus la el: „Ţi-am spus că îl chem pe director."

Am tras adânc aer în piept şi am zis: „Bună, Tommy. Am impresia că ţi-e tare greu să te desparţi de terenul de joacă. Şi nici nu mă mir. E o zi de primăvară atât de frumoasă." Tommy nu zicea nimic, continuând să stea cu ochii pironiţi în pământ.

Am continuat: „Probabil că ţi-ai dori să stai afară toată dimineaţa... Ei bine, băiete, e timpul să mergem înapoi în clasă. Ei, ce părere ai? Vrei să intrăm pe uşa asta sau pe aceea?"

Tommy a arătat spre uşa aflată ceva mai departe şi a spus: „Pe aia."

Am întins mâna spre el. Şi-a pus mânuţa în palma mea şi împreună ne-am îndreptat înapoi spre clădire. Nu ştiu cine era mai surprins: eu sau profesoara.

O profesoară de liceu a relatat cum a găsit modalitatea de a profita de cheful de joacă al elevilor săi pentru a le preda o lecție anostă.

Elevii clasei de arte, la care predam limba engleză, se plictisiseră la lecția mea despre verbele copulative și, sinceră să fiu, și eu la fel. Atunci când am ajuns acasă, știam că trebuia să născocesc ceva pentru a înveseli un pic atmosfera, fiindcă altminteri riscam să am parte de o nouă zi de țipat la ei, ca să nu mai vorbească și să fie atenți. Am cochetat cu ideea de a scrie un cântec rap, dar n-am izbutit să compun mai mult de două versuri.

A doua zi dimineață, le-am spus copiilor ce făcusem și le-am citit primele versuri. Toți au fost încântați. Ne-am petrecut restul orei mxmcind la versuri și, când a sunat clopoțelul, aveam gata tot cântecul. Elevii au ieșit din clasă cântându-1; i-au învățat și pe prietenii lor; l-au cântat și a doua zi în autobuz, venind la școală; și toți au avut rezultate viimitor de bune la lucrarea scrisă. Iată cântecul „Rap cu verbele copulative", compus de elevii clasei 72 de la Welsh-Roanoke Junior High School din Louisiana:

Ooo! Am ceva drăguț Să vă învăț:
Verbul copulativ pe ritm rap
Și-i tare ușor de învățat!
între **subiect** *și substantivul-nume predicativ*
Stă verbul copulativ
Și dacă ai făcut cum trebuie,
Poți să le și inversezi.
La numele predicativ.
Poate fi și un **adjectiv.** *învață cum se face Şi ai să fii deştept!*
Priveşte cu atenție Şi vei vedea că
Majoritatea verbelor **reprezintă** *Variante ale lui „a fi."*
Sunt, este, suntem, eram, era, erați
Iată prezentul Şi trecutul verbului.
învață ..a vărea", „a apărea"
Și „a deveni".
Şi aşa vei afla Că ai isprăviți

Această ultimă povestire este de la o profesoară, diriginte la clasa a șasea, care ne-a relatat cum a folosit cuvântul scris pentru a face ca o fetiță să nu mai fie tachinată de către colegi.

In ziua în care Sara a fost mutată la mine în clasă, am știut că vor fi probleme. în clipa în care a intrat pe ușă, durdulie la trup și cu fața ei tristă și rotundă ca o Lună plină, Margie, șefa clasei, a rânjit batjocoritor și și-a rotit ochii spre „adepții" ei credincioşi. Au chicotit cu toții, iar Sara s-a făcut roşie ca racul.

Acesta a fost doar începutul. Spre sfârșitul acelei săptămâni, profesoara de sport mi-a comunicat că Margie nu voia ca Sara să facă parte din echipa ei, fiindcă era „prea grasă". Am aflat de la supraveghetoarele din sala de mese că Margie a strigat în gura mare: „Uite tomberonul pe două picioare!", atunci când Sara a trecut cu tava pe lângă ea. Profesoara de economie mi-a povestit că altcineva o numise pe fată „Sara, balena".

Eram indignată. Știam că Margie era instigatoarea și că tot timpul își întărâta prietenii să fie răutăcioși. M-am gândit să discut deschis cu ea, dar mi-era teamă să nu-i spun lucruri de care să-mi pară rău după aceea. în cele din urmă, m-am hotărât să-i scriu lui Margie.

Am făcut mai multe ciorne până să ajung la tonul pe care îl doream. (în variantele de început, peroram despre cât de furioasă şi de dezgustată eram din cauza cruzimii ei.) Iată ceea ce am dactilografiat într-un final şi i-am dat să citească:

Dragă Margie,

Am nevoie de ajutorul tău. Așa cum ai remarcat probabil, Sara a fost „înjosită" și ridiculizată zilnic, din momentul în care a fost transferată în clasa noastră. Probabil că îi este foarte greu să vină la școală.

Te vei întreba, poate, de ce am ales să-ți scriu tocmai ție. Ei bine, fiindcă am remarcat calitățile tale de lider și respectul pe care îl au prietenii tăi față de tine. Presupun că dacă le vei spune răspicat că *„greutatea unei persoane nu este o măsură a valorii acelei persoane"*, tachinările și glumele jignitoare vor înceta.

Știu că prin această scrisoare te solicit foarte mult, dar am toată încrederea că vei găsi o modalitate de a face ca pentru Sara şcoala să devină o experiență fericită.

Cu sinceritate. Dna G."

Margie nu a făcut niciodată vreo referire la scrisoare, însă treptat, în următoarele câteva zile, râsetele pe înfundate și remarcile usturătoare au încetat. Una dintre fete a întrebat-o pe Sara dacă voia să participe la construirea decorului pentru piesa de teatru a clasei, iar Margie a ales-o să facă parte din echipa de volei. Sara era încântată. Iar eu, la fel.

3. CAPCANELE PEDEPSIRII: ALTERNATIVE CARE DUC LA AUTODISCIPLINĂ

Mark s-a întors ca o vijelie din recreație, urlând şi agitând furios pumnii. Iarăşi îl scosese din sărite un meci de fotbal înfierbântat. A venit la profesoara lui cu un potop de acuzații:

Mark: Jason e vm mincinos! Au zis că eu simt de vină, dar nu-i adevărat. El a dat mingea afară... nu eu! Doamna Kenner m-a pus să stau pe bancă, fiindcă m-am bătut, dar nu eu am început! Jason a lovit primul! Acum, Tom nu vrea să mă lase să joc în echipa lui! Urăsc şcoala asta!

Profesoara: Ajunge! M-am cam săturat de mofturile tale, Mark! Nu ştiu de ce te miri că nimeni nu vrea să joace cu tine în echipă, de vreme ce te comporți ca un țânc smiorcăit. Copiii nu vor să se joace cu persoane care dau vina pe alții pentru problemele lor.

Mark: Dar...

Profesoara: Fără niciun „dar"! Nu vreau să mai aud nimic. Sunt sătulă de scuzele tale.

Mark: Dar n-am făcut...

Profesoara: Să nu mai aud un cuvânt, gata! în recreația următoare vei sta în sala de la grădiniță şi te vei gândi cum ar trebui să te comporți la vârsta ta.

Eu eram profesoara.

Mi-a părut rău de îndată ce am rostit aceste cuvinte. Stiam că ar fi fost necesar să am mai multă răbdare. Dar mai discutasem cu Mark despre purtarea lui copilărească de nenumărate ori înainte şi se părea că „micile mele discursuri" n-aveau niciun efect.

Până la sfârsitul zilei, m-am tot gândit la Mark. Ce crezusem că pot obtine de la el în acest fel? Puteam să-l potolesc pedepsindu-1? Nu. Deschideam astfel o cale de comunicare între noi? Nu, evident. îl ajuta atitudinea mea să îşi rezolve singur problema? Din nou, nu. Mark nu putea învăta cum să se joace cu niste pusti de vârsta lui stând într-o clasă plină de copii de grădiniță. Atunci, ce m-a determinat să-l pedepsesc?

Asta am întrebat-o si pe Jane în timp ce mergeam amândouă spre sedinta de la facultate. Atunci când s-a oprit să se gândească la întrebarea mea, i-am dat răspimsul chiar eu:

– Eram nervoasă, supărată şi n-am ştiut cum să mă descurc altfel cu el.

– Si mai e ceva, a zis Jane. Ideea de pedeapsă ti se pare ceva cunoscut. Nu stiu cum a fost la tine, dar eu, una, am crescut auzind tot timpul: „Dacă mai faci o dată aşa ceva, o încasezi, să ştii" sau „Aşa-ți trebuie, dacă nu te potolesti."

– Dar ce zici de formula: „Fac asta spre binele tău"? am întrebat eu.

Jane a zâmbit cu amărăciune.

– Da, şi asta la fel. Era modul în care oamenii mari îi învățau minte pe copii.

– Exact, Jane, dar mi-aduc aminte perfect ce simteam când eram mică si auzeam astfel de cuvinte. Te asigur că nu „m-am învătat minte" nimic, niciodată. Nu mă gândeam niciodată cum ar fi fost necesar să mă port pentru a fi mai bine pe viitor. Mi-amintesc doar că eram furioasă si aveam tot felul de vise de răzbtmare: „Le-arăt eu lor! îi fac eu să-i usture. Si am să mai fac si altă dată, numai că atunci n-or să mă mai prindă." Acum, eu sunt adultul care încearcă „să-l învete minte" pe Mark, iar el are, probabil, aceleaşi reacții pe care le aveam si eu odinioară.

– Dar dacă este adevărat că pedepsele îi fac pe copii ostili si răzbunători, de ce noi, părinții şi profesorii, continuăm să le aplicăm? a întrebat Jane.

Ken ne-a prins din urmă.

– Am auzit întrebarea, a zis el vesel, deschizând ușa de la bibliotecă, unde urma să aibă loc ședința. Păi, simplu, fiindcă ei sunt 30, iar noi doar câte unul, aşa că dacă nu îi pedepsim, ne-ar face harcea-parcea.

– Vorbește serios, Ken, i-am zis eu.

– Dar chiar vorbesc serios. Cum altfel să impui niște reguli? Uneori, trebuie să-i pedepseşti pe copii pentru a-i învăța minte.

Iar ajunsesem aici!

– Bine, Ken, am încercat eu să-i explic, în timp ce ne îndreptam spre o masă din colț, dacă prin pedepse îi înveți minte pe elevi, atunci ei, elevii, ce învățătură trag de aici? Dacă un elev este pedepsit verbal — „Vreau să scrii de 100 de ori «Nu trebuie să mai mint»!" —, probabil că își spune în sinea lui: „Nu sunt bun de nimic! Merit să fiu pedepsit."

– Și, mi-a ținut isonul Jane, atunci când un copil este pedepsit fizic — „Bătul din biroul directorului o să te facă să-ți schimbi părerea despre încăierări!" —, concluzia pe care o trage el astfel este următoarea: „Dumneavoastră aveți voie să dați în mine, dar eu nu am voie să dau în altul... decât dacă eu dictez."

Ken ne-a privit cu răceală pe amândouă.

– Eu le las elevilor mei multă libertate de mișcare, a zis el, și, așa cum știți, nu am nimic împotrivă să se distreze. Dar există și limite la acest capitol. Dacă aud înjurături, bârfe pe la spate sau văd un comportament deplasat, elevii mei sunt pedepsiți.

După aceea, fără să mai spună nimic, a întins mâna spre rafturile din spatele mesei noastre, unde se aflau cărțile de specialitate din biblioteca școlii, și a scos de acolo câteva volume.

– Ia ascultați cu atenție, a zis el, răsfoind repede cărțile. Iată părerea câtorva educatori de frunte din zilele noastre, care împărtăşesc aceeaşi părere ca mine;

Adesea, pedeapsa are im efect rapid în tratarea comportamentelor negative."

în comparație cu ineficacitatea altor metode încercate, pedeapsa... poate fi o soluție mai bună decât altele.*"

A nu recurge la pedeapsă... înseamnă a împiedica aplicarea xmui tratament potențial eficient.***

– Poftim, a zis Ken, împingând cărțile pe masă. Convingeți-vă singure. Toate simt scrise recent.

– Puțin îmi pasă când au fost scrise, a pufnit Jane. Raționamentul este învechit. în plus, ai citat din autorii aceştia scoțând frazele din context. Și încă un lucru, mai există im curent de gândire, pe care, poate, nu-1 cunoști, cu o poziție foarte diferită.

După care s-a apucat să scoată patru cărți din raft şi a început să le răsfoiască furioasă.

– Jane, am zis eu, n-ar strica poate să amâni chestia asta până se termină ședința.

– N-are nimic, a remarcat Ken. Nu a venit încă toată lumea. în plus, vreau să aflu despre ce este vorba.

– Gata, am găsit, a spus Jane. Iată părerile câtorva voci autorizate, care consideră că pedeapsa *nu este o* formă eficientă de disciplinare. Doctoml Haim G. Ginott scria:

Pedeapsa nu împiedică o conduită greșită. Efectul sancțiunii este doar de a-1 face pe făptaș să fie mai prudent în săvârșirea delictului, mai abil în disimularea urmelor sale și mai ingenios atunci când vrea să nu fie prins. Odată pedepsit, copilul ajunge să fie mai prudent, dar nicidecum mai onest sau mai responsabil.*

Doctorul Irwin A. Hyman arăta la rândul său:

Aplicarea pedepsei corporale îl învață pe copil că violența constituie modalitatea de a rezolva problemele. Cercetările demonstrează că acest mesaj este transmis deopotrivă celor care pricinuiesc durerea fizică, celor care o suportă, precum și celor care asistă la provocarea sa. Acest lucru nu îi ajută pe copii să-și dezvolte acel control interior necesar într-o democrație.**

Doctorul Rudolf Dreikurs menționa:

Astăzi, părinții și profesorii nu-1 mai pot face pe copil să se poarte frumos. Realitatea impune aplicarea unor noi metode menite să îi influenteze pe copii și să îi motiveze pentru a coopera. Pedepsele cum ar fi bătaia la fund, palmele peste obraz, jignirile, regimul de privațiuni și, în general, umi lirea celor mici în public constituie nişte metode depăşite şi ineficiente de disciplinare a copiilor.'

Doctorul Albert Bandura considera că:

Pedeapsa poate controla purtarea rea, dar, în sine, nu are puterea de a induce un comportament dezirabil și nici măcar de a diminua dorința subiectului de a se purta urât."

Ken a ridicat din umeri și s-a lansat într-o lungă con-traargumentatie, dar mie nu-mi ieșeau din minte ultimele cuvinte citite de Jane: „(...) a diminua dorinta subiectului de a se purta urât".

Exact asta voiam și eu să fiu în stare să fac. îmi doream să știu cum să ajung la sufletul elevilor mei, pentru a transforma „dorinta de a se purta urât" într-o dorință de a se purta cum se cuvine. Voiam să evit cumplitele efecte adverse ale pedepsirii, să îi încurajez pe copii să se conducă după propriul sistem de valori și să se autodisciplineze. Voiam să găsesc o alternativă eficientă la metoda pedepsirii.

In timp ce îndrumătorul ne împărtea nişte formulare noi, pe care trebuia să le completăm, i-am șoptit Janei:

– Poate că în loc să-l fi trimis pe Mark la grădinită, ar fi fost nevoie să îi arăt că am observat cât este de supărat, iar după ce se mai potolea, să-l fi ajutat să analizeze ce altceva ar putea face atunci când se simte nedreptățit. Nu merita să fie pedepsit.

Ken s-a aplecat spre noi si a zis:

– Dar cum faci atunci când elevul merită să fie pedepsit?

Aici mă prinsese. Gândurile mi-au zburat imediat la Amy, fetita care avea rolul principal în piesa pe care o pregăteam la școală pentru serbarea cu părinții. Trebuia să recunosc că mă mânca palma s-o pedepsesc pe fata asta.

în parcare, după ședintă, i-am spus Janei despre Amy, povestindu-i cât de mult mă enerva și cum o alesesem pentru acel rol, fiindcă fusese remarcabilă la probele pentru piesă, deşi la repetiții era de-a dreptul nesuferită.

– E în stare să facă absolut orice, numai să atragă atenția asupra ei — chicotește, se împopoțonează, se prostește, dar uită, în schimb, să își învețe replicile. Ăsta e un comportament necioplit. *Prințesa Amy* **nu se sinchisește să-și aducă textul. își închipuie, probabil, că e în stare să-și învete tot rolul în ultimul moment. Poate chiar așa și e, numai că eu nu am în minte decât imaginea oribilă a serbării cu părinții, în timp ce Amy ar sta pironită în mijlocul scenei, tâmpă şi cu ochii sticloşi, iar eu aş fi în culise, suflându-i textul.**

– Și ce-ai vrea să-i faci? m-a întrebat Jane. Care e cea mai oribilă pedeapsă pe care ți-o imaginezi?

– Nu pot să-ți spun. E prea urât.

– Hai, nu te abține. Dă-i drumul.

– Mi-ar plăcea s-o stârnesc pe doamna Kane împotriva ei.

– Cine-i asta?

– Profesoara mea din clasa a cincea. O tipă dură — nu ierta pe nimeni.

– Bun, și ce i-ar face doamna Kane lui Amy? Haide, Liz, măcar așa scapi de obsesie. Pe urmă, putem adopta o atitudine foarte profesionistă, încercând să găsim nişte alternative rezonabile.

în paginile următoare, veți vedea, sub formă de benzi desenate, cum visam eu această pedeapsă, precum și toate posibilitățile pe care ne-am gândit să le folosim în locul acestei fantasme.

CUM MI-AM IMAGINAT EU PEDEAPSA

ALTERNATIVE LA PEDEAPSĂ

EXPRIMĂ O DEZAPROBARE FERMĂ

SPUNE CE PRETENȚII AI

ARATĂ CUM SE POT FACE ÎMBUNĂTĂȚIRI

Și dacă Amy tot nu cooperează?

OFERĂ O OPȚIUNE	LAS-O SĂ SIMTĂ CONSECINȚELE PURTĂRII EI

Şi dacă Amy tot nu face niciun efort pentru a-şi învăța textul?

Ce s-a **întâmplat până la urmă? N-a mai fost nevoie să iau o măsură drastică și definitivă. Simplul fapt de a ști că aveam atât de multe opțiuni diferite m-a făcut să am o atitudine complet schimbată la următoarea repetiție. Fără învinuiri, mustrări sau amenințări înfricoșătoare. Am luat-o pe Amy deoparte și i-am povestit ce am simțit, descriindu-i, totodată, felul în care putea reveni pe un făgaș normal. M-a ascultat în tăcere. La următoarea repetiție, am remarcat o schimbare în comportarea ei. Până** la **sfârşitul săptămânii, şi-a învățat toate replicile.**

în limea următoare, la prânz, le-am povestit Janei, lui Ken şi Măriei despre mica mea izbândă.

Ken m-a provocat imediat.

– Dar dacă *nu* **și-ar fi învățat rolul? Cum ar fi fost dacă ar fi trebuit s-o lași „să simtă consecințele purtării ei" și să o scoți din distribuție? Cu ce se deosebește acest comportament de o pedeapsă?**

întrebările lui m-au luat prin surprindere. Cum să găsesc termenii care să îi explice clar ceea ce pentru mine tocmai devenise clar?

– Intenția mea a fost diferită, am zis eu, punctând rar fiecare cuvânt. Și anume să nu o jignesc, să nu o privez de niște drepturi și să nu mă răzbun pe ea. Nici măcar n-am vrut „să se învețe minte". Voiam să îi protejez pe ceilalți actori distribuiți în piesă și să fiu sigură că, după atâta muncă, aveau șanse serioase de a realiza o interpretare scenică de care să poată fi mândri. Şi, totodată, voiam să mă protejez pe mine — de un stres inutil.

Maria s-a încruntat.

– Dar fata tot ar fi fost groaznic de furioasă pe tine, a zis ea.

Jane mi-a luat apărarea:

– Posibil, a spus ea. Dar e foarte plauzibil să fi fost la fel de furioasă pe ea însăşi. După şocul inițial, şi-ar fi zis. probabil: „Ce dezamăgită sunt... Cât de mult mi-am dorit rolul ăsta... Ce păcat că m-am ținut de prostii şi nu mi-am învățat textul... Data viitoare, atunci când am să joc într-o piesă, am să fiu mai serioasă şi o să mă pregătesc mai bine." Altfel spus, odată ce această lecție ar fi fost „asimilată" emoțional, ar fi existat speranța ca Amy să se maturizeze trecând printr-o asemenea experiență.

– Nu ştiu ce să zic, a oftat Maria. Poate că ai dreptate. Acum am probleme cu Marco şi mă simt sfâșiată din două părți. Soțul meu consideră că, dacă fac prostii, copiii trebuie pedepsiți. Dar mie nu-mi place să îi pedepsesc, chiar dacă părinții noştri ne pedepseau când eram mici.

– Cu *Marco* **ai necazuri? a întrebat Ken, nevenindu-i să creadă. Nu se potriveşte cu el. E un băiețel nemaipomenit. în ziua în care a venit la şcoală cu tine, înainte să înceapă trimestrul, m-a ajutat să-mi despachetez toate cărțile şi să-mi aranjez sala.**

– Ştiu, e un copil bun, a zis Maria, dar a făcut ceva urât. Ieri, a luat rigla şi, folosind-o pe post de sabie, a început să se dueleze pe hol cu Jimmy, un băiat din clasa lui. Soțul meu îi atrage atenția tot timpul lui Marco să nu mai fie aşa de violent, *să gândească* **înainte de a acționa. Degeaba însă. Marco n-are urechi pentru aşa ceva, drept pentru care de data asta m-am ales cu un telefon de la profesor şi, pe urmă, de la director.**

– Doar pentru un pic de zbânțuială? a zis Ken.

– A fost ceva mai grav. Lui Jimmy i s-au spart ochelarii. Marco i-a azvârlit pe jos şi, din greşeală, a călcat pe ei. Părinții lui Jimmy i-au telefonat soțului meu. Erau foarte supărați din cauza ochelarilor. Au zis că tocmai îi cumpăraseră, că au costat o grămadă de bani şi că Marco era vinovat că se luaseră la bătaie.

– Ei, sigur, asta e cu totul altceva, a remarcat Ken. Dacă puștiul meu ar face așa ceva, normal că l-aş pedepsi şi eu... Ia să vedem, ce ai de spus la chestia asta, Jane?

– Cred că e mai important să ne întrebăm ce și-ar spune Marco dacă ar fi pedepsit, a zis ea. Și, de asemenea, ce și-ar spune Marco dacă părinții lui ar aplica o alternativă în locul pedepsei.

Am discutat cu toții foarte mult după aceea, încercând să ne imaginăm ce s-ar fi întâmplat în cazul fiecărui scenariu. în următoarele două pagini, veți vedea pe scurt felul în care ne-am închipuit noi desfășurarea dialogului — în varianta în care părinții l-ar fi pedepsit pe Marco... și în varianta în care nu l-ar fi pedepsit.

– Mda, trebuie să recunosc că există o mică diferență între cele două abordări, a zis Ken.

– Doar o *mică* **diferență?! a exclamat Jane. în primul dialog, unde Marco este pedepsit, copilul rămâne cu un sentiment de furie şi de neputință.**

– Iar în al doilea dialog, am remarcat eu. Marco are parte, la fel, de mustrările aspre ale părinților, dar află, totodată, că aceștia așteaptă de la el să repare lucrurile. Ca atare, în final, rămâne cu sentimentul că, în esență, este un om bun, care, chiar dacă a făcut ceva rău, poate găsi o modalitate de a îndrepta situația.

Ken s-a răsucit spre Maria:

– Prin urmare, ce intenționezi să faci? a zgândărit-o el. Toată conversația asta te-a ajutat cumva să iei o hotărâre?

Maria l-a privit cu un aer solemn.

– Știu ce îi voi spime soțului meu, diseară, a rostit ea, încetişor. Şi mai ştiu, de asemenea, ce îi vom spune *amândoi* **lui Marco.**

PEDEAPSA

O ALTERNATIVĂ LA PEDEAPSĂ

RECAPITULARE RAPIDĂ

Alternative pentru pedeapsă — acasă şi la şcoală

Copilul: **Of! #!%! *! $! # Nu ştiu să fac tâmpenia asta de ecuaţie!**
Adultul: **Ţi-am spus de nenumărate ori să nu mai vorbeşti urât. Acum, ai să-ţi încasezi pedeapsa.**

In loc să ameninţi cu pedeapsa:

1. Indică o soluţie utilă.

„Ce supărat eşti! N-ar strica dacă ai încerca să îţi exprimi nemulţumirea fără să înjuri.

2. Exprimă o dezaprobare fermă (fără să ataci firea persoanei).

„Mă deranjează un limbaj de acest fel."

3. Spune ce pretenţii ai.

„Doresc să găseşti altă modalitate de a-mi arăta cât eşti de furios."

4. Arată cum se pot face îmbunătăţiri.

„Mi-ar plăcea să văd o listă cu câteva cuvinte ferme şi răspicate pe care le-ai putea folosi în locul celor rostite adineaori. Dacă ai nevoie de ajutor, foloseşte dicţionarul explicativ sau pe cel de sinonime.

5. Oferă o opţiune.

„Ori înjuri pentru tine, în gând, ori foloseşti cuvinte care să nu jignească pe nimeni."
(Dar dacă totuşi copilul continuă să spună obscenităţi?)

6. Lasă-l să simtă consecinţele purtării lui.

„Atunci când aud cum vorbeşti, îmi piere orice chef să te mai ajut la matematică sau la orice altceva."

INTREBĂRI ŞI POVESTIRI DE LA PĂRINŢI ŞI PROFESORI

Intrebări de la părinţi

1. De curând, am devenit mama vitregă a doi băieţi. Soţul meu consideră că, atunci când copiii învaţă prost la o materie, trebuie să le taie din banii de buzunar. Eu cred că trebuie să li se dea mai mulţi bani de buzunar atunci când iau note bune. Nu-i aşa că răsplata constituie o metodă mai bună de a-i face să înveţe mai bine?

Oricât de ciudat ar părea, studiile demonstrează că, pe termen limg, atât răsplăţile, cât şi pedepsele reduc, de fapt, dorinţa de a învăţa*. Copiii învaţă cel mai bine ahmci când îi preocupă să stăpânească o materie. Copilul care ia o notă bună este deja recompensat. Tot ce şi-ar putea dori, în acest caz, din partea părinţilor ar fi recunoaşterea faptului că sunt încântaţi de realizarea lui. Copilul care ia o notă proastă a simţit deja pedeapsa. El are nevoie de un părinte care să îi înţeleagă sentimentul de dezamăgire, iar apoi să îl ajute să îşi dea seama ce nu a fost bine şi ce să facă pentru a îndrepta lucrurile.

2. Ori de câte ori fiica mea, Jill, vine supărată acasă de la grădiniţă, ştiu că lucrul acesta se datorează faptului că educatoarea a „pus-o la colţ". în urmă cu câteva seri, m-am enervat pe bărbatul meu, iar Jill a zis: „Tăticule, cred că e mai bine să treci la colţ." Am fost surprinsă, fiindcă eu, acasă, nu folosesc cu ea această metodă. încep să mă întreb, deja, dacă e bine să fie aplicată la şcoală. Ce părere aveţi?

A pune la colț pare ceva inofensiv şi nevinovat. în fond, copilul nu mănâncă bătaie şi nimeni nu țipă la el. Este obligat doar să se oprească din orice activitate şi să stea retras. Dar, deşi câteva voci autorizate în domeniul creşterii copilului recomandă călduros această metodă. Asociația Națională pentru Educarea Copiilor Mici include „pusul la colț" pe lista măsurilor disciplinare nocive, alături de pedeapsa corporală, critică, blamare și umilire.

Nu este greu de înțeles de ce. Ca adult, poți să îți imaginezi cât de înciudat şi de umilit te-ai simți dacă ai fi silit să stai izolat, pentru că ai făcut sau ai spus un anumit lucru. Oricum, s-ar putea să îți fie greu să îți închipui ce se petrece în sufletul unui copil pus la colț, în clasă. Încearcă, totuşi. Pime-te în pielea unui copilaş de 4 sau 5 ani. Imaginează-ți că te-ai supărat foarte tare pe un băiețel din clasă, pe nume Jeffrey (care te-a îmbrâncit sau ți-a vorbit urât ori ți-a înhățat ceva), încât, pentru a te răzbuna, îi dai un picior, sau îl loveşti, ori îl înjuri sau azvârli cu ceva în el. Imaginează-ți două atitudini diferite din partea educatoarei, ca reacție la gestul tău antisocial: în primul scenariu, educatoarea spune: „încetează! Nu-i frumos ce faci. Treci la colț, *imediați*"

în timp ce te duci spre colț, nu este exclus să gândești: „Educatoarea nu e dreaptă cu mine. N-a văzut ce mi-a făcut Jeffrey *mie. A* fost doar din vina *lui.*" Sau: „Poate chiar *sunt* rău. Atât de rău, încât trebuie să fiu îndepărtat de lângă ceilalți."

în al doilea scenariu, educatoarea îți zice: „Jeffrey te-a enervat atât de rău, încât i-ai dat un picior. Nu e voie să loveşti cu picioarele. Spune-i lui Jeffrey *în cuvinte* ceea ce nu-ți place la el... Poți s-o faci foarte bine!"

De data aceasta, nu este exclus să îți zici în gând: „Educatoarea a înțeles de ce sunt furios pe Jeffrey. Nu mă lasă să-l bat cu picioarele, dar consideră că îi pot spime în cuvinte ceea ce simt. E posibil să pot face asta."

Iată două tipuri foarte diferite de mesaje interioare. Primul îl convinge pe copil că defectele lui sunt atât de mari, încât e necesar să fie îndepărtat din mijlocul societății; al doilea îl învață cum să se descurce în societate — cu încredere și fără violență.

înseamnă asta cumva că un copil nu trebuie niciodată separat de restul grupului său? Unii dascăli consideră că în fiecare clasă ar fi necesar să existe un refugiu în care copilul să se poată retrage în momente de încordare. Acest „loc-de-respiro" sau „colțișor-deodihnă" poate fi dotat cu cărți, instrumente de desen și perne, pe care să le burdușești cu pumnii sau pe care să poți pune capul. Important este să nu i se ordone copilului să se ducă acolo. în schimb, educatoarea îi poate oferi copilului posibilitatea de a alege, astfel încât acesta să decidă singur dacă vrea sau nu să meargă acolo: „Observ că tot ești supărat pe Jeffrey. Vrei să-mi povestești mai multe despre asta, ori preferi să folosești hârtia şi creioanele colorate din colțişor, pentru a-mi desena ceea ce simți?"

3. Pentru o persoană cu o fire ca a mea, a nu-1 altoi pe fiu-meu și a-1 pune în schimb „la colț" constituie un mare pas înainte. Ce altceva se mai poate face când simți că nu îți mai poți păstra cumpătul?

O mamă a relatat că se pime singură „la colț" dacă simte că e pe punctul de a exploda. Ea povestea: „Atunci când l-am văzut pe băiatul meu cum zgârie prostește masa din sufragerie cu vârful de la compas, i l-am smuls din mână și i-am zis: «M-ai enervat atât de rău, încât mă duc la mine în cameră să mă liniştesc!»"

Mai târziu, după ce s-a calmat, i-a arătat fiului spăşit cum să repare stricăciunea.

Atunci când un părinte l-a întrebat pe doctorul Haim Ginott ce ar face dacă un copil l-ar „scoate din sărite", acesta s-a ridicat în picioare cât era de lung, s-a uitat mânios la un prichindel imaginar neascultător, a ridicat braţul drept într-un gest ameninţător şi a tunat; „Sunt atât de furios, încât o să dau rău!... *Aşa că fugi cât poţi de repede!!*"

4. Ieri, după orele de clasă, profesoara fiului meu i-a reţinut pe toţi băieţii, fiindcă paznicul i-a spus că unii dintre elevii ei fumează la toaleta băieţilor. Drept urmare, fiul meu a pierdut antrenamentul de baschet şi a fost foarte necăjit. După opinia lui, pedeapsa în grup e nedreaptă. Ce părere aveţi?

Nu e greu de înţeles de ce fiul tău are obiecţii împotriva pedepsei în grup. Elevii nevinovaţi detestă profund această metodă, nefiind exclus, totodată, să tragă următoarea concluzie: „De ce să mă mai ostenesc să respect regulamentul, deşi, oricum, sunt pedepsit?" Iar cei vinovaţi pot concluziona: „De data asta, nu m-a prins. Poate că scap şi data viitoare." Atunci când scopul unui profesor este de a-şi ajuta elevii să se auto-disciplineze, nu pedeapsa — în grup sau individuală — este soluţia.

5. Inspectoratul şcolar de care aparţin are o atitudine favorabilă în privinţa pedepsei corporale, iar legislaţia permite, de asemenea, acest lucru. Câţiva părinţi, printre care şi eu, suntem îngrijoraţi de faptul că bătaia sau pălmuirea copiilor reprezintă un lucru nociv; totuşi, nu ştim dacă este posibil să întocmim un dosar împotriva pedepsei corporale în şcoala noastră. Unde putem găsi sprijin pentru punctul nostru de vedere?

Nu sunteţi singura persoană cu astfel de preocupări şi griji. Pe lunga listă a ţărilor care nu le permit profesorilor să bată elevii figurează Anglia, Polonia, Italia, Rusia, China, Franţa, Germania, Spania, ţările scandinave, Israelul, Turcia şi Japonia. Să sperăm într-o lume lipsită de violenţă şi să luptăm împrevmă pentru abolirea pedepsei corporale în toate şcolile de pe glob.

POVESTIRI DE LA PĂRINŢI

Prima întâmplare a fost trăită de mama lui Megan, o fetiţă de 9 ani.

Intr-o după-amiază, m-am întors de la serviciu la ora 2, fiindcă nu mă simţeam bine. Imaginaţi-vă şocul meu, când am auzit râsete în camera fiicei mele. Am urcat scările în fugă; Megan era împreună cu prietena ei, JoAnn. S-au oprit din râs imediat ce m-au văzut, pri- vindu-se cu vinovăţie. M-am căznit mult până să le fac să mărturisească, dar, până la urmă, au recunoscut că veniseră acasă la prânz pentru a mânca şi că după aceea nu s-au mai întors la şcoală.

„Aţi chiulit", am zis eu. „Dar n-a fost intenţionat, mi-a răspuns JoAnn. Ne-am luat cu vorba şi am uitat de ceas."

I-am explicat lui JoAnn că era mai bine să plece acasă, fiindcă trebuia să discut cu Megan, între patru ochi. După ce prietena ei a plecat, i-am spus lui Megan, foarte calm: „N-aţi uitat să verificaţi cât era ceasul."

Plecând capul în pământ, Megan a zis: „Am vrut să vedem cum e atunci când nu te mai întorci după-amiaza la şcoală."

Pe moment, n-am ştiut ce să fac. M-am gândit să o pedepsesc, spunându-i că timp de o lună nu mai avea voie să se vadă cu JoAnn. Dar, în schimb, i-am zis: „Sunt foarte supărată de tot ce s-a întâmplat. Când ştiu că trebuie să fii la şcoală, acolo vreau să te găsesc. Acum, probabil că o să mă sime profesoara."

„Scrie-mi o scutire, pentru a-mi motiva absenţele. îi zici că mi s-a făcut rău şi n-o să mai primeşti niciun telefon." „Megan, i-am zis eu. Tu trebuie să scrii o notă, în care să spui adevărul."

Ei bine, n-a fost prea încântată de idee, dar a scris totuşi o notă (cu un mic ajutor din partea mea), în care arăta că făcuse „o experienţă" şi spimea că aşa ceva nu se va mai repeta pe viitor.

După aceea, am fost mulţumită. Am rămas fermă, n-am „căpiat" de furie şi, chiar dacă profesoara i-a cam făcut scandal din cauza biletului, aveam convingerea că procedasem cum trebuie. Ştiam că o ajutasem pe Megan să îşi asume responsabilitatea pentru ceea ce făcuse.

Următoarea povestire este de la părintele unei eleve de liceu.

Fiica mea, Carol, care are 16 ani, mi-a povestit că la o oră de gospodărie, la care se învăța despre dezvoltarea copilului, profesoara a întrebat-o într-o bună zi: „Ce crezi că se poate întâmpla cu un copil care nu este pedepsit niciodată?" Răspunzând în fața clasei că pe ea părinții n-au bătut-o şi n-au pedepsit-o niciodată, ceilalți elevi au privit-o cu gura căscată. Una dintre fete a spus: „Da... sigur, asta fiindcă tu eşti cuminte."

Nu le venea să creadă, probabil, că o persoană poate să fie „cuminte" fără să fi fost pedepsită vreodată. Presupun că unor copii crescuți cu palme la fund şi cu pedepse le vine greu să înțeleagă că, atunci când părinții au încredere în cei mici şi le vorbesc frumos, aceştia ajung să fie nişte oameni foarte „cuminți" şi responsabili. Pentru mine, Carol este dovada vie a acestui lucru.

Săptămâna trecută însă, întorcându-mă seara acasă împreună cu soțul meu, am găsit pe pernă un bilet de la ea. Iată ce scria:

Dragă Mami si Tati,

Astă-seară, ieșind în marșarier de pe alee, am lovit mașina de un stejar și s-a stricat bara de protecție. Pim alături zece dolari — prima rată pentru a plăti costul reparației. în fiecare lună, voi da aceeaşi sumă, până achit totul. îmi pare nespus de rău!! A fost un accident.

Cu dragoste, Carol

Trebuie să recunosc că, initial, ne-am cam înfuriat, dar, după ce ne-am mai potolit, am fost, într-un fel, mândri de atitudinea ei.

Următoarea întâmplare a fost relatată de un tată.

Inspectorul școlar a convocat o ședință cu toți părintii, pentru a discuta despre creșterea alarmantă a folosirii drogurilor în cartierul nostru. De la prezidiu, ni s-au adresat mai multi specialiști în domeniul sănătății mintale; toți au fost excelenți, însă vorbitorul care m-a impresionat cu adevărat a fost o fostă elevă a școlii noastre, care fusese exmatriculată și tocmai trecuse printr-un program de reabilitare pentru drogați. Ne-a povestit despre tatăl ei alcoolic, care nu avea niciodată timp pentru ea, despre maică-sa, care s-a recăsătorit și nu i-a mai dat nicio atenție, despre cum a început la un moment dat să aibă necazuri la școală, cum a ajuns să aibă un comportament brutal, să se drogheze și, în cele din urmă, să trăiască pe străzi, cu spaima de a se îmbolnăvi de SIDA, cum pățiseră câteva prietene de-ale ei.

După ce a terminat de povestit, s-a uitat de jur-îm- prejur prin sală şi a zis:

Tot ce vă pot spune este să ascultați ce au de spus copiii, vă rog. Cred cu adevărat că dacă mămica ar fi
ascultat ce aveam de zis, în loc să mă pedepsească, probabil că și eu aș fi. ascultat de ea. în schimb însă, mă enervam tot timpul că nu mă lăsa să ies din casă și o sfidam, sărind pe furiș afară, pe fereastra din dormitor. Dacă ar fi fost mai prietenoasă cu mine și nu atât de aspră ca părinte, poate că lucrurile ar fi evoluat altfel. Copilul, de fapt, nu are decât familia și, până la urmă, contează cine e alături de tine, la nevoie. Voi, părinții, ar trebui să plecați urechea mai mult și să condamnați mai puțin, pentru că astfel şi noi putem vorbi mai bine cu voi.

ÎNTREBĂRI DE LA PROFESORI

1. Am predat în multe şcoli şi am văzut tot felul de practici represive, de la sarcasm şi ridiculizare până la ameninţări cu ore suplimentare la şcoală sau cu eliminarea. Unii profesori îi privează pe copii de ceea ce le place cel mai mult — sport, muzică, excursii etc. Alţii recurg la metode mai „fizice". Pălmuiesc, zgâlţâie, ciupesc sau trag de păr. Dintre toate aceste practici, care vi se pare cea mai dăunătoare?

In cartea sa, *Reading, Writing and the Hickory Stick,* doctorul Irwin Hyman arată că toate aceste practici represive au ulterior efecte grave asupra copilului, pe termen lung. Cercetările sale demonstrează că şi o singură experienţă dură de acest fel poate provoca o serie de simptome ale sindromului posttraumatic de stres: copilul poate ajunge să nu mai vrea să înveţe la şcoală, să nu-şi mai facă temele acasă şi să înceapă să se poarte cu agresivitate. Poate trăi sentimente de anxietate sau deprimare ori îşi poate pierde încrederea în adulţi. Unii copii încep să facă în pat, să îşi roadă unghiile, să se bâlbâie sau să aibă, brusc, dureri de cap ori de stomac. Alţii au coşmaruri ori nu reuşesc să adoarmă sau să doarmă mult timp. Deşi e posibil ca un copil să nu aibă toate aceste simptome, e de dorit ca niciun copil să nu treacă prin asemenea stări. Copiii noştri au dreptul — dacă nu în virtutea legilor naţionale, măcar în virtutea unei legi mai presus de toate — să fie trataţi cu omenie şi grijă de către cei care pretind că ar avea privilegiul de a-i educa.

2. Eu tot nu pot accepta ideea că nu există şi situaţii ce necesită aplicarea unei pedepse. Ce să faci cu un derbedeu care vine pe terenul de joacă, îi smulge unui puşti din clasa întâi ochelarii de pe nas, îl face să plângă şi râde de el cu răutate? Nu credeţi că un asemenea copil merită totuşi nişte palme?

Copilul care a făcut aşa ceva trebuie pus la punct şi îndrumat să procedeze altfel. Nu are nevoie nicidecum de o nouă demonstraţie a felului în care persoanele mai mari şi mai puternice le pot face rău celor mai mici şi mai slabe. Nu e exclus ca „derbedeul" să ştie perfect acest lucru, din proprie experienţă. Dacă vrem să îi învăţăm ce înseamnă blândetea, trebuie să folosim metode blânde. Copilul care se poartă cu cruzime faţă de un alt copil trebuie să cunoască tăria convingerilor tale, şi nu usturimea imei palme. Trebuie să audă rostit răspicat: „Nu-mi place ceea ce văd!! Să nu mai faci niciodată pe cineva să plângă!" Trebuie să audă ce aştepţi tu de la el: „Vreau să te porţi cu blândeţe... Poţi începe chiar de acum — dându-i înapoi ochelarii." Nu poţi să-i înveţi pe copii să fie respectuoşi faţă de alţii, decât tratându-i cu respect.

3. Sugeraţi, cumva, că orice elev poate fi „schimbat în bine", dacă este tratat frumos şi cu respect?

Ce bine ar fi să fie aşa! Din păcate, există copii care au fost atât de brutalizaţi, încât nu mai au capacitatea de a reacţiona pozitiv ahmci când sunt trataţi cu bvmă- tate. Orele petrecute zilnic la şcoală sunt insuficiente pentru a-i putea vindeca de răul de lungă durată pe care l-au îndurat. Tot ceea ce pot face profesorii este să protejeze restul elevilor şi pe ei înşişi, deopotrivă, de aceşti copii scăpaţi de sub control. Totuşi, este deosebit de important să fie folosite metode ferme, dar respectuoase, cu aceşti tineri furioşi, astfel încât să nu devină şi mai furioşi. în felul acesta, măcar, toată lumea va fi mai în siguranţă şi răul nu se va agrava şi mai mult.

4. In timp ce eram de serviciu în sala de mese, două fete au început să se bată cu pumnii. Paznicul a vrut să le ducă la director, dar eu i-am spus că pot rezolva singură cazul. Fiecare fată a încercat să-mi spună varianta ei. Am refuzat să le ascult şi le-am avertizat că, dacă se mai întâmplă să se poarte aşa, eu, personal, am să le duc la director. Acum, am început să am îndoieli. Cum aş fi putut rezolva altfel problema?

Ai fi putut să asculți ce are de spus fiecare fată despre acest incident, iar apoi să redai punctul de vedere al fiecăreia; „Bun, Ellen, *tu* te-ai supărat pe Rosa, fiindcă... Și, Rosa, *tu* te-ai înfuriat, pentru că ai crezut..." Arătând că ai înțeles supărarea fiecăreia, ai fi contribuit la detensionarea situației.

Un director de școală povestea că ori de câte ori îi erau aduși în birou doi copii care se bătuseră, el folosea o metodă învățată de la regretatul psiholog de copii, doctorul Haim Ginott. îi așeza pe cei doi elevi față în față, la capătul biroului lui, le dădea câte un creion ascuțit și un carnet cu foi galbene liniate, spunându-le: „Vreau să ştiu exact ce s-a întâmplat — în scris."

în mod tipic, unul dintre protagoniști începea să obiecteze: „Dar n-a fost din vina mea." Celălalt îl contrazicea imediat: „El a lovit primul." Directorul încuviința din cap și spimea: „Nu uitați să scrieți asta în raport. Vreau să aflu — cu amănunte — cum a început, cum a evoluat și ce ați simțit fiecare. Nu omiteți, de asemenea, să includeți şi recomandările voastre pentru viitor!"

După ce copiii terminau de scris, citea ambele rapoarte și, politicos, arăta că a luat cunoștință de experiența fiecăruia. Pe urmă, îi ruga să își împărtăşească unul celuilalt recomandările şi să ajungă la o înțelegere.

POVESTIRI DE LA PROFESORI

Prima povestire este de la un profesor de gimnaziu.

Am intrat în clasă și l-am prins pe Joe făcând xm desen complicat pe coperta interioară a manualului de matematică. Asta se întâmpla la o zi după ce le ținusem morală elevilor să nu mutileze proprietatea școlii.

în mod normal, l-aş fi zburat din bancă, zbierând la el: „Gata! Treci la cancelarie!" în schimb, m-am dus până la banca lui și am rămas acolo, în picioare. Joe a închis cartea imediat, încercând să ascundă desenul. Eu i-am zis: „Am să repet ce am mai spus și ieri: mă supără atunci când văd pe cineva că mâzgăleşte cărțile. Acestea trebuie folosite încă cinci ani de acum înainte, așa că le cer elevilor mei să aibă mare grijă de manuale." „îmi pare rău", a mormăit Joe. „Am uitat." „Mda", am făcut eu şi m-am întors la catedră.

Revenind lângă banca lui Joe, după câteva momente, băiatul se străduia zelos să șteargă desenul, cu o gumă mică şi uzată. I-am întins guma mea, spunând:

„Poftim, cu asta s-ar putea să-ți fie mai uşor. Foloseşte carnețelul ăsta ori de câte ori te apucă pofta de desenat." Joe s-a uitat mirat la mine şi a zis: „Mulțumesc." „Cu plăcere", i-am răspims eu și am început ora.

A trecut o lună și, de atunci, Joe n-a mai desenat niciodată pe cărțile de școală. Are în buzunarul de la cămașă carnețelul și, din când în când, îmi arată ce a mai desenat. Mă bucur că nu l-am trimis la cancelarie în ziua aceea. Poate că l-aș fi făcut să nu mai mâzgălească manualele, în schimb, n-am fi ajuns niciodată la relația frumoasă de acum. Şi cine ştie dacă astfel nu am încurajat un Picasso în devenire.

O pedagogă a povestit cum l-a ajutat pe un copil să evite pedeapsa cu care îl amenința profesorul, accep- tându-i sentimentele şi oferindu-i o opțiune.

M-am dus la o clasă de-a treia să aleg trei copii care să fie testați pentru un program special de învățământ. Doi dintre ei s-au ridicat numaidecât în picioare să vină cu mine. Khalil însă stătea acolo, cu capul în jos și o mutră supărată. învățătoarea clasei a spus: „IQhalil, a venit doamna Gordon. Pe tine te așteaptă." (Nicio reacție.) „Ei, văd că azi Khalil nu vrea să coopereze." (Tot nicio reacție.) „Khalil, dacă vrei să mergi mâine în excursie, fă bine și du-te acum cu doamna Gordon."

Khalil a plecat capul și mai mult. M-am dus la banca lui, am îngenuncheat lângă el și am șoptit: „N-ai chef să vii azi."

iOwlil (furios): Nu vreau să stau lângă Joseph!

Eu: Oh... Ei bine, avem două posibilități: vii cu mine și eu îl țin pe Joseph cât mai departe de tine cu putință... sau îți dau ție testul acum, chiar aici în clasă.

Khalil a tăcut o bucată de vreme. Pe urmă, s-a ridicat în picioare și a mers cu mine. Eram tare bucuroasă că îmi veniseră în minte două opțiuni care îl făcuseră să poată alege o variantă.

Ultima povestire ne-a fost relatată de către o asistentă socială şcolară.

Sean avea 7 ani — im băiețel adorabil și inteligent, elev într-o clasă pentru copii cu dificultăți emoționale și comportamentale. Era slab la învățătură, iar toate încurajările, steluțele aurii sau etichetele adezive folosite pentru a-1 stimula nu prea izbuteau să îi străpimgă apărarea. întorcea privirea atunci când cineva voia să îl ajute, ridica din umeri dacă era întrebat ce pățise, iar

acasă se eschiva și fugea de îndată ce mama lui se apropia cu dragoste de el. Avea și frică de înălțime. Toboganele și spalierele nu erau pentru el.

Din povestirile familiei, s-a aflat că măsurile disciplinare de care avusese parte Sean în primii ani de școală includeau o palmă, în clasa întâi, pentru neatenție, și o lovitură cu rigla peste omoplați și peste încheieturile degetelor, în clasa a doua, pentru comportament turbulent. Vrând să colaboreze cu școala, mama lui îi dăduse voie învățătoarei, în prezența lui Sean, să adopte cu el ce atitudine considera ea de cuviință.

I-am îndemnat pe părinți să discute aceste chestiuni cu Sean, pe un ton destins și prietenos. După vreo două încercări de acest fel, au constatat cu mirare cât de clar își amintea Sean fiecare dintre incidentele în urma cărora fusese pălmuit sau bătut cu linia, la școală. Brusc, s-a răstit la maică-sa și, lovind cu pumnișorii în genunchii ei, a dat glas unei furii mult timp înăbuşite: „Mami, dar tu i-ai spus că are voie să mă bată. Tu i-ai spus că are voie!"

Mama lui Sean a fost luată prin surprindere. I-a explicat că n-a avut niciodată intenția să pună pe cineva să-i facă rău. La sfârșitul discuției, pentru prima oară după un an de zile. Sean şi mama lui s-au îmbrățișat afectuos.

După vreo câteva zile. Sean și tatăl lui se jucau afară cu mingea, care, la un moment dat, a rămas blocată pe acoperișul casei. Tatăl a scos scara, cu intenția să se urce după minge, dar Sean a zis subit: „Nu, lasă-mă pe mine." A izbutit să urce scara cu bine și să ia mingea de sus, vădit încântat de el însuși. A alergat în casă, a prins-o pe maică-sa de mijloc și a strigat triumfător: „Mami, de când ți-am spus secretul meu, pot face orice!"

Nici nu mai e nevoie să pomenim că după aceea a devenit şi mult mai bun la învățătură.

SĂ REZOLVĂM PROBLEMELE ÎMPREUNĂ: ŞASE MĂSURI CARE STIMULEAZĂ CREATIVITATEA ŞI IMPLICAREA COPIILOR

In ultima zi a primului meu an de învățământ, Tasha, o vorbăreață incurabilă, mi-a zis;

– Ați fost prea bună cu noi. Ne-ați lăsat să ne facem de cap.
– De ce nu mi-ai spus mai din timp? am replicat eu, râzând.
– Ar fi fost păcat, mă distram prea bine!

Ne-am zâmbit în timp ce ea ieșea pe ușă, dar imediat ce a plecat, mi-a pierit tot zâmbetul de pe buze. Avea, cumva, Tasha dreptate? Chiar îi lăsasem pe copii să își facă de cap? Poate. îmi doream cu atâta înfocare să nu am o atitudine restrictivă și, astfel, să mă placă toată lumea, încât am trecut cu vederea ceea ce consideram niște fleacuri — adică situații în care mai mulți copii vorbeau în același timp sau își aruncau vorbe urâte, ori când vreun elev se trezea țipând în gura mare, în mijlocul orei. De ce să fi stricat o lecție interesantă, făcând mare caz de câteva exemple minore de indisciplină? Tasha mă informase însă că ea profitase de dorința mea de a fi „drăguță". Și probabil că nici nu fusese singura.
Am luat hotărârea să fiu mai severă în anul următor — să le prezint regulamentul încă de la prima oră și să fiu riguroasă în privința respectării disciplinei. Dar după câteva luni, prin septembrie, am constatat că începeam să recidivez. De exemplu, după părerea mea, o discuție frumoasă înseamnă un dialog viu și curgător, în care ideile țâșnesc imele din altele. Dacă se întâmpla ca, plin de însuflețire, vreun elev să îl întrerupă pe altul, nu mi se părea un păcat capital. Dacă vreo fetiță nu era de acord cu ce aude și, în tensiunea momentului, se strâmba, zicând: „Ce tâmpenie!", o lăsam în pace. Dar pe măsură ce întreruperile și jignirile reciproce se întețeau, discuțiile noastre din timpul orelor degenerau rapid în certuri zgomotoase.

Cu toate acestea, nu mă încumetam să le stric entuziasmul cu observații și mustrări. Poate că eram naivă, dar mă așteptam ca, la un moment dat, copiii să ajungă singuri la concluzia că trebuie să înceapă să se poarte mai civilizat unii cu alții. însă singura concluzie trasă a fost a mea. Acești copii nu se vor schimba niciodată dacă profesoara lor nu se schimbă. Aveau nevoie de un adult care să îi învețe niște deprinderi sociale de bază, insistând, totodată, să le și aplice. Dar cum să reușesc eu așa ceva?

M-am gândit la capitolul despre rezolvarea problemelor din cartea *How to Talk So Kids Will Listen...* Conform teoriei, atunci când părinții și copiii analizează problemele împreună, găsind soluțiile potrivite, este mult mai probabil ca acei copii să încerce să aplice aceste soluții.

Interesantă idee. Am studiat etapele procesului de rezolvare a problemelor şi am realizat o adaptare a acestuia, pentru a o aplica, eventual, la ore.

- Să ascult sentimentele și necesitățile elevilor mei.
- Să rezum punctul lor de vedere.
- Să îmi exprim sentimentele și necesitățile.
- Să invit clasa să facă o analiză completă a situației, împreună cu mine, pentru a găsi o soluție.
- Să scriu toate ideile — fără a le evalua.
- Să decidem împreună care sunt ideile pe care plănuim să le folosim și cum plănuim să le pimem în practică.

Trecând din nou în revistă cele șase etape, pe moment m-am simțit copleștiă. Eram, oare, capabilă să îndrum clasa pe tot parcursul acestui proces lung și complicat? După aceea, m-am gândit că poate nu era chiar atât de greu pe cât părea. „în esență", mi-am zis eu, „important e ca elevii să își exprime sentimentele lor, eu să mi le exprim pe ale mele și, apoi, să lucrăm împreună pentru a găsi soluții." în mod cert, merita să încerc. în continuare, sub formă de benzi desenate, sunt redate momentele principale ale întâmplărilor care au avut loc atvmci când am încercat prima oară să soluționez problemele împreună cu elevii.

REZOLVAREA PROBLEMELOR

ASCULTĂ SENTIMENTELE ŞI NECESITĂȚILE ELEVILOR TĂI

REZUMĂ PUNCTUL LOR DE VEDERE

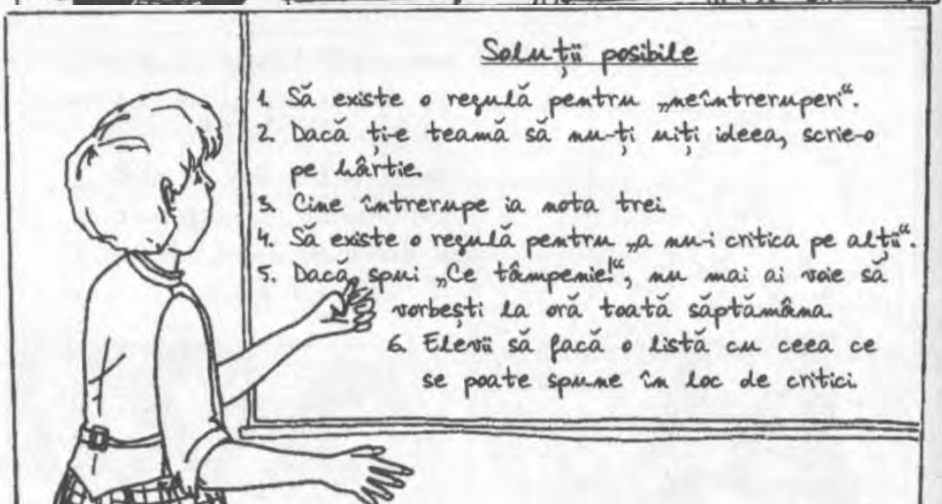
EXPRIMĂ-ȚI SENTIMENTELE ȘI NECESITĂȚILE

INVITĂ CLASA SĂ FACĂ O ANALIZĂ COMPLETĂ A SITUAȚIEI, ÎMPREUNĂ CU TINE, PENTRU A GĂSI O SOLUȚIE

SCRIE TOATE IDEILE – FĂRĂ A LE EVALUA

DECIDEȚI ÎMPREUNĂ CARE IDEI NU VĂ PLAC, CARE VĂ PLAC ȘI CUM

PLĂNUIȚI SĂ LE PUNEȚI ÎN PRACTICĂ

S-au produs schimbări importante ca urmare a acestei ședințe de soluționare a problemelor. Numărul întreruperilor a scăzut semnificativ. Puținii elevi care au continuat să-i întrerupă pe ceilalți se controlau singuri, zicând „of..." sau „scuze", după care așteptau politicoși să le vină rândul să vorbească. Dar consecința cea mai mulțumitoare pentru mine a fost felul respectuos în care copiii au început să se asculte imii pe alții. Chiar şi cei care mai greșeau, scăpând fără să se gândească o exclamație de genul „Ce tâmpenie!", erau opriți prompt de murmurul clasei. De obicei, vinovatul zâmbea jenat, se uita la tablă și citea automat: „Eu nu sunt de aceeași părere." La care, toată lumea râdea, dar, chiar dacă enunțul fusese rostit mecanic, cuvintele acestea noi schimbau totuși tonul discuției. Cel mai bine însă a fost că n-a mai fost nevoie să-mi fac griji că eram „jandarmul cârcotaş". Elevii mei se monitorizau singuri.

Eram atât de mândră de felul în care ajunseseră să se autocontroleze și de delicatețea pe care o manifestau unii față de alții, încât m-am hotărât să le povestesc despre asta și părinților, seara, la ședință. După ce s-a așezat toată lumea, i-am salutat pe părinți și le-am împărtășit obiectivele mele pentru trimestrul acela. Pe urmă, arătând spre rubrica înscrisă pe tablă, „Folosește un limbaj respectuos", le-am expus problema cu care se confruntase clasa şi metoda folosită de noi pentru a o rezolva.

Părinții s-au arătat interesați. A urmat un şuvoi de comentarii şi întrebări:

— Tocmai m-am întors de la im seminar de management, iar metodele de rezolvare a conflictelor pe care le-am învățat acolo seamănă foarte mult cu cele descrise de dumneavoastră.

– Am impresia că la fel se poate proceda și acasă, cu cei mici.

– Nu aș avea răbdare să trec prin toate aceste etape cu copiii mei.

– Dar dacă vm copil nu vrea să se gândească la niște soluții?

– Sau dacă vine cu vreo idee prostească sau periculoasă, ce facem în cazul ăsta?

– Ce se întâmplă dacă ajungem să convenim asupra vmui plan, dar copiii nu își respectă angajamentul? Cum procedăm atunci?

în mod evident, toți voiau să afle mai mult. Le-am explicat că nu aveam nicio experiență de utilizare a acestor metode ca părinte, dar că, dacă îi interesa, le puteam împărtăși cu bucurie ce descoperisem ca profesor. S-au arătat foarte interesați. La început, le-am explicat că, pe măsură ce experimentam procedeul de rezolvare a problemelor, îmi dădeam tot mai bine seama cât de multe lucruri trebuia să am în minte pentru ca sistemul să fimcționeze. în esență, iată ce le-am spus părinților că am învățat din tatonări și greșeli:

Nici măcar nu încerca să aplici metoda rezolvării problemelor dacă ești repezit sau agitat. **Pentru a soluționa cu bine o problemă dificilă, trebuie să ai timp, să fii calm și cu mintea limpede.**

Primul pas — care constă în a asculta ce au de spus copiii — este cel mai important. **Tendința mea era să trec rapid peste această etapă de început, astfel încât să ajung la „partea bună", adică la analiza completă pentru a găsi cât mai multe soluții cu putință:**

Elevul: **Doamnă Lander, am luat un cinci la lucrarea de la ştiințe sociale!**

Eu: **Păi, ia să vedem ce-ai putea face pentru a nu se mai repeta! Ai vreo idee?**

De atunci, am învățat că elevii nu au chef să coopereze pentru găsirea unor soluții, dacă nu le arăți mai întâi că ai luat notă de sentimentele lor:

Eu: **Pari destul de supărat din cauza notei. Hai să parcurgem împreună răspunsurile tale din lucrare. Eventual, îmi poți spune mai multe despre ce ai avut în minte.**

Fii concis atunci când îți exprimi sentimentele. **Copiii aveau capacitatea să asculte cu atenție o scurtă declarație despre ceea ce simțeam eu, dar „își astupau" urechile de îndată ce începeam să perorez despre necazurile** *mele,* **supărările** *mele* **sau resentimentele** *mele.*

Abține-te să le evaluezi sugestiile. **Mi-a fost foarte greu să mă stăpânesc de la orice comentariu atunci când copiii veneau cu soluții care sunau clar „ca nuca în perete". în clipa în care am spus „Exclus să facem așa ceva", tot procesul de rezolvare a problemelor s-a blocat brusc. Nimeni n-a mai oferit nicio sugestie după aceea. Dacă vrei ca rotițele creativității să se învârtă, trebuie să accepți orice idee, oricât de trăsnită: „în regulă, cine îl întrerupe pe altul se alege cu o bandă de leucoplast pe gură, timp de o săptămână. Am notat. Altceva?"**

Aveți grijă să elaborați un plan pentru implementarea deciziei finale. **A fost necesar să învăț să nu mă culc pe lauri la gândul că am contribuit la găsirea unei soluții minunate. Cele mai bune intenții se pot duce pe apa sâmbetei, dacă nu este stabilită în comun o metodă pentru a pune soluția în practică, hotărând apoi responsabilitatea fiecăruia.**

Nu vă dezumflați dacă planul eșuează. **E simplu să-i cerți pe copii că nu s-au ținut de planul făcut chiar de ei. Singura dată când am procedat așa, toată clasa s-a posomorât și a devenit ostilă. Am învățat, în cele din urmă că era mult mai înțelept să programez o altă ședință, în care să vedem ce a mers prost și cum putem îndrepta situația. Cu alte cuvinte, e posibil ca o singură discuție pe tema rezolvării problemelor să nu fie suficientă. Revenind la planșeta de lucru, de obicei poți să găseşti răspunsuri care prima oară ți-au scăpat.**

La sfârșitul lungului meu monolog, a simat telefonul. Unii părinți au plecat să mai discute și cu alți profesori, dar câțiva au zăbovit în jurul catedrei. Ar fi vrut să mai discute.

Un tată a întrebat:

– Credeți că metoda aceasta pe care ne-ați descris-o ar putea fi utilă în cazul în care există probleme cu efectuarea temelor de-acasă?

– M-ar interesa răspunsul dumneavoastră la această întrebare, a zis o mamă, fiindcă de îndată ce Lara ajunge acasă de la şcoală, eu mă ocup de temele ei.

Remarca aceasta m-a nedumerit:

– *Dumneavoastră* **vă ocupați de temele** *ei?* **am întrebat eu.**

– Nu tot timpul, a zis ea. Dar de ce, nu e normal ca părinții să îi ajute pe copii la lecții?

– Ce fel de ajutor? am întrebat eu.

– Păi... atunci când Lara vine acasă de la școală, o pun să-mi arate ce teme are de făcut, după care le parcurgem împreună și o ajut să se organizeze. Azi după-amiază, am dus-o la bibliotecă, unde am ales împreună câteva cărți excelente pentru lucrarea ei despre Eleanor Roosevelt.

Eram îngrozită. Lara era o elevă destul de capabilă. Scopul temelor pe care le stabileam pentru acasă era de a le da ei și celorlalți copii, deopotrivă, ocazia de a-și organiza singuri timpul, de a lucra independent și de a-și exercita propria putere de judecată. Cu tot tactul de care eram în stare, am zis:

– După opinia mea, cel mai bun ajutor pe care îl putem da copiilor este cel indirect. Să le asigurăm un loc liniștit vmde să lucreze, lumină adecvată, un dicționar, o gustare, dacă le e foame, şi să le stăm la dispoziție, dacă vor să ne întrebe ceva.

Mama Larei se uita la mine cu sprâncenele ridicate. Era evident că micul meu discurs nu o convinsese nicidecum. Am încercat să-mi amintesc ce făcuseră părinții mei cu mine și cu sora mea atimci când eram mici. Temele pentru școală erau considerate treabă serioasă la noi în casă, o prioritate absolută. Obișnuința era ca în fiecare seară, după cină, să curățăm masa din bucătărie, să ne așezăm, să ne întindem cărțile și caietele și să ne facem lecțiile. Nu încăpea discuție dacă putem, dacă trebuie sau dacă avem chef. Era, pur şi simplu, „ora de lecții".

Am spus cu glas tare:

– Ce părere aveți dacă ați stabili un obicei de a vă petrece seara cu Lara? Ar putea lucra în camera ei sau, poate, undeva lângă dumneavoastră și, încetul cu încetul, ați ajunge să o lăsați să se descurce singură cu temele.

– Ce bine ar fi să fie atât de simplu, a zis mama Larei, ușor iritată, dar realitatea e că, dacă nu mă țin de capul ei, nu vrea să-şi facă lecțiile. Fata asta...

– Vă rog să nu vă supărați, a întrerupt-o o altă femeie, dar nu cred că sunteți dreaptă cu fiica dumneavoastră. Pe mine, mama mă cicălea în fiecare seară cu temele pentru școală și îmi stătea pe cap, pentru a se convinge că le făceam pe toate și că erau corecte. Uneori, se apuca și le făcea ea în locul meu. După un timp, nici nu mai acceptam să mă apuc de lecții dacă mama nu era acolo. în mintea mea, presupun, se instalase ideea că atât timp cât ea își asumă răspunderea
pentru mine, eu nu trebuie să fiu responsabilă pentru mine însămi. Iată motivul pentru care, în ceea ce o priveşte pe fiica mea, eu aplic politica „mâinile la o parte".

Mama Larei părea contrariată.

– Adică dumneavoastră nu vă ajutați *niciodată* fata la lecții?

– Dacă se împotmolește, ascult ce o deranjează și încerc s-o ajut să iasă din impas. Dar în clipa în care a găsit rezolvarea, eu m-am evaporat. Vreau să știe clar că *ea* are toată răspunderea pentru lecțiile ei şi că este pe deplin capabilă să și le facă singură.

– Asta în cazul în care este capabilă, a ținut-o morțiş pe-a ei mama Larei. Dar dacă nu este?

Fără să șovăie, femeia i-a ripostat:

– Atunci, apelezi la ajutor din afară — un meditator, un elev de liceu — sau îi spui să își aducă o colegă din clasă. Adică, faci orice pentru a evita situația în care părinții preiau problema lecțiilor şi devin „pătimași" în legătură cu temele copiilor lor.

Un bărbat care ascultase concentrat a încuviințat din cap, energic.

– Dumneavoastră la ce vă gândiți? l-am întrebat eu.

– La tata, a răspuns el. Murea de supărare că mă descurcam prost la matematică. în cele din urmă, a hotărât că *el* trebuia să îmi bage matematica în cap. în fiecare seară, mă punea să stau lângă el și să ascult niște explicații interminabile. La început era întotdeaxma răbdător, dar după ce constata că tot n-am priceput, se enerva pe mine și explica totul din nou, însă pe un ton mai ridicat. Poate că am învățat un pic de matematică de la el, dar relația noastră nu prea a avut de câștigat din asta. De aceea, i-am spus răspicat fiului meu, Tim, că lecțiile sunt treaba lui, aşa cum serviciul este treaba mea.

Un alt tată l-a contrazis:

– Dar dacă Tim nu vede lucrurile așa?

– Păi, întâmplarea face că anul trecut chiar mi-a dat de furcă. Atunci când Tim a intrat în echipa de fotbal, pentru el n-a mai contat decât asta. Așa că m-am trezit cu o scrisoare de la profesoara lui, în care îmi scria că nu şi-a făcut lecțiile.

– Și ce i-ați spus? a întrebat mama Larei.

– De fapt, lui Tim nu i-am spus nimic. Mi-am dat întâlnire cu profesoara, pentru a mă consulta cu ea. I-am mulțumit că mă ammțase, dar că, din câte îl cvmosc eu pe Tim, ar fi mult mai eficient dacă ar primi o scrisoare din partea ei, în loc de o muștruluială din partea mea. Pe urmă, i-am dat cinci exemplare dintr-un formular, care sima așa:

Dragă Tim,
Următoarele teme simt încă nerezolvate:
-Te rog să-mi comunici până mâine dimineață când le voi primi.
Cu sinceritate, ...

– I-am mai dat și cinci timbre și niște plicuri gata scrise, spunându-i, totodată, cât de mult apreciam ajutorul ei.

îl priveam toți cu curiozitate.

– Și ce s-a întâmplat atunci? am întrebat eu.

– Prima scrisoare l-a surprins, dar s-a făcut că n-o bagă în seamă. Dar după ce a primit-o pe-a doua, Tim și-a dat seama că profesoara chiar vorbește serios, așa că a început să învețe pentru şcoală. Şi de atunci, și-a făcut mereu lecțiile.

– Dumnezeule! a exclamat mama Larei, plină de admirație. Ce frumos ați rezolvat chestia asta!

– Da, cu asta a mers bine, dar trimestrul acesta am o altă problemă. Acum își lasă lecțiile până în ultimul moment și stă până noaptea târziu să și le facă. Tot timpul mă țin de capul lui să se apuce mai devreme de învățat, dar veșnic găsește im motiv pentru care nu poate face așa. Ba îl sâcâie soră-sa, ba lucrează la aero- modelele lui sau se uită la televizor.

Mama Larei s-a întors spre mine:

– Doamnă Lander, ne vorbeați mai devreme despre rezolvarea problemelor. Credeți că această metodă ar putea fi eficientă în cazul lui Tim?

– Posibil, am răspvms eu, dorindu-mi brusc ca Jane să fie acolo şi să mă ajute.

Tatăl lui Tim s-a încruntat:

– Mai exact, dumneavoastră cum ați proceda? a întrebat el.

Toate privirile erau ațintite asupra mea. I-am cerut tatălui lui Tim să ne descrie ce se întâmpla, de obicei, atunci când el insista ca băiatul să se apuce de lecții mai devreme. Pe urmă, am discutat cu toții ce s-ar putea întâmpla dacă Tim și tatăl lui ar încerca să rezolve împreună problema. în următoarele pagini, veți vedea cele două scenarii pe care ni le-am imaginat.

La câteva zile după ședința cu părinții, m-a sunat tatăl lui Tim. Voia să-mi povestească discuția cu fiul lui. „A fost destul de aproape de ceea ce ne-am imaginat noi", mi-a zis el. „Singura problemă a fost programul gândit de Tim. Și-a fixat *două* ore de televizor și culcarea la ora 11. I-am spus că nu eram mulțumit. Așa că am revăzut împreimă programul și l-am ajutat să îl modifice. Am stabilit, în final, să se apuce de lecții cu o jumătate de oră mai devreme, să aibă voie la televizor *o* oră, să se bage în pat la nouă şi jumătate şi să stingă lumina la zece."

LUPTA PENTRU REZOLVAREA TEMELOR PENTRU ŞCOALĂ

SĂ REZOLVĂM PROBLEMA ÎMPREUNĂ

ASCULTĂ CARE SUNT SENTIMENTELE ŞI NECESITĂȚILE COPILULUI

ARATA CA ÎNȚELEGI

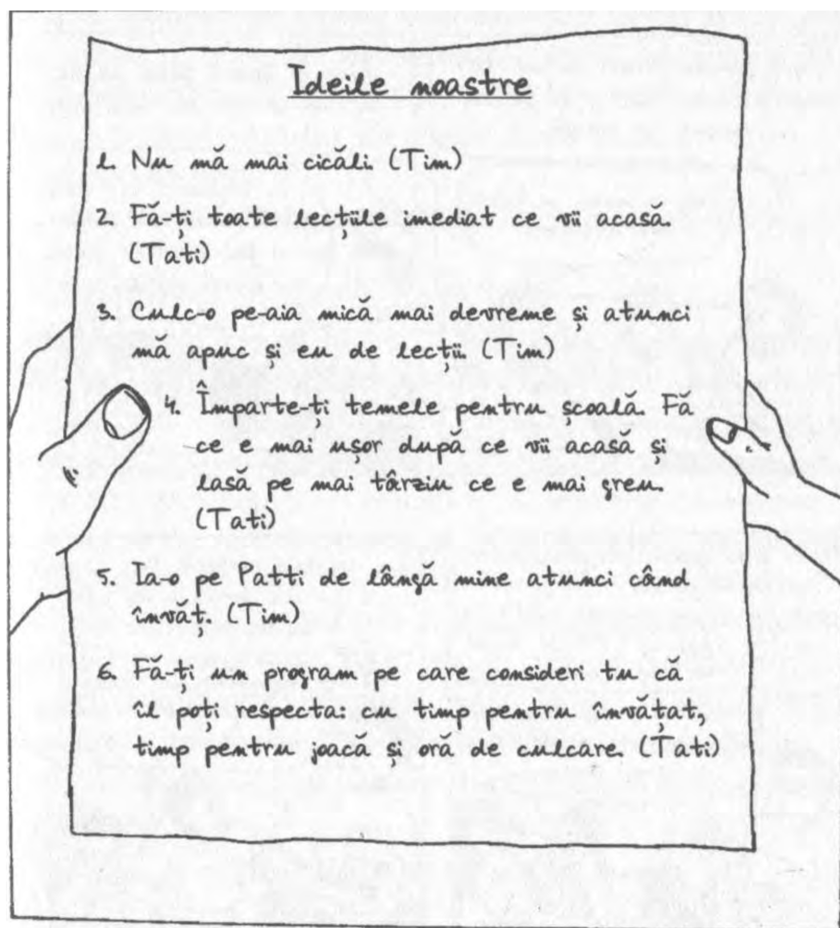
EXPRIMĂ-ȚI SENTIMENTELE ŞI NECESITĂȚILE

INVITĂ-L PE COPIL SĂ ANALIZEZE SITUATIA ÎMPREUNĂ CU TINE

NOTEAZĂ TOATE IDEILE, FĂRĂ A LE EVALUA

HOTĂRÂȚI ÎMPREUNĂ CARE IDEI NU VĂ PLAC, CARE VĂ PLAC ȘI CUM PLĂNUIȚI SĂ PROCEDAȚI ÎN CONTINUARE

Pe măsură ce săptămânile treceau, am ajuns să înțeleg și să apreciez tot mai mult metoda rezolvării problemelor. Am început să îmi dau seama că beneficiile pe termen lung ale acestui procedeu erau mult mai importante decât recompensele imediate ale aplicării imor simple metode de rutină la școală sau decât soluționarea unor probleme persistente acasă. Atunci când chemăm un copil să ni se alăture în limpezirea unei probleme, transmitem un set puternic de mesaje:

„Cred în tine."

„Am încredere în capacitatea ta de a gândi înțelept şi creator."

„Prețuiesc contribuțiile tale."

„Văd relația noastră nu ca pe o relație ce se stabilește între un «adult atotputernic» care își exercită autoritatea asupra unui «copil neștiutor», ci ca pe una între un adult și im copil care sunt egali, nu în ceea ce privește competența sau experiența, ci referitor la demnitatea umană."

Lucrul de care îi putem asigura pe copiii noștri este că în prezent și pe viitor problemele nu vor lipsi, uneori ținându-se lanț, una după alta. Dar învățându-i cum să abordeze o problemă, arătându-le cum să o descompună în părți manevrabile, încurajându-i să își folosească ingeniozitatea pentru a-și soluționa problemele, îi ajutăm să îşi dezvolte capacități pe care se pot bizui tot restul vieții.

Recapitulare rapidă

Rezolvarea problemelor — acasă şi la şcoală

1. **Ascultă care sunt sentimentele și necesitățile copilului.**

Adultul: Pari foarte supărat pentru nota proastă de la teza la spaniolă.
Copilul: Păi, simt supărat! N-am ştiut decât 12 cuvinte din 20, şi am învățat o oră aseară!

2. **Rezumă pimctul de vedere al copilului.**

Adultul: Pari destul de descurajat. Ai încercat să toceşti toate cuvintele noi, dar, pur şi simplu, nu ți-au intrat în cap.

3. **Exprimă-ti sentimentele si necesitătile.**

Adultul: Grija mea este că dacă nu reții vocabularul de bază, ai să rămâi tot mai mult în urmă.

4. **Invită-l pe copil să analizeze situația împreună cu tine.**

Adultul: Mă întreb, dacă ne pimem mintea la contribuție amândoi, crezi că putem găsi nişte metode noi şi mai eficiente de a învăța?

5. **Notează toate ideile, fără a le evalua.**

Copilul: Mă las de spaniolă.
Adultul (scriind): Am notat. Altceva?
Copilul: Poate că aş fi în stare...

6. **Hotărâți împreună care idei nu vă plac, care vă plac şi cum plănuiți să le puneți în practică.**

Adultul: Ce-ai zice de ideea de a face niște jetoane și de a studia doar patru cuvinte în fiecare seară? *Copilul:* E în regulă. Dar în loc de jetoane, aș prefera să mă înregistrez pe bandă rostind cuvintele şi, pe urmă, să mă verific dacă le ştiu.

ÎNTREBĂRI ŞI POVESTIRI DE LA PĂRINŢI ŞI PROFESORI

ÎNTREBĂRI DE LA PĂRINŢI

1. **Am remarcat că începeţi rezolvarea problemelor ascultând punctul de vedere al copilului. Ar fi, cumva, vreo greşeală dacă am in versa ordinea şi l-am pune pe adult să vorbească primul, spunând ce îl deranjează?**

S-ar putea să meargă şi aşa. Totuşi, unii copii devin rezervaţi şi se închid în sine atunci când adulţii încep să îşi exprime iritarea. Copiilor le vine mult mai uşor să înţeleagă şi să le pese de punctul de vedere al adultului *după ce* acesta a demonstrat că *îi pasă sincer de sentimentele lor şi că le acceptă.*

2. **După ce încep să aplic metoda rezolvării problemelor cu copiii mei, sunt animată de cele mai bune intenţii, dar când ajung la partea unde îmi exprim sentimentele, constat că îmi vine greu să nu mă apuc să-i învinuiesc şi să-i acuz. Aveţi vreo idee despre cum să nu mai fac astfel?**

O modalitate de a evita învinuirile este să elimini categoric acuzatorul *tu* sau *voi*. „*Voi,* copiii, niciodată... *Voi* întotdeauna... Necazul cu *voi* este că..." înlocuieşte, mai bine, acest *tu* sau *voi* prin *eu*. De exemplu: „Uite ce simt *eu*. *Eu* mă supăr atunci când... Ceea ce aş vrea *eu* să văd..." Atâta vreme cât nu sunt atacaţi, copiii au capacitatea să te asculte vorbind despre sentimentele tale fără să devină rezervaţi.

3. **Am observat că uneori, după ce încep să analizez situaţia împreună cu copiii mei, aceştia mă acuză. De exemplu, eu sugerez: „Eventual, aş putea face aşa sau aşa", la care ei zic: „Ba nu, n-o să faci. Ai uitat data trecută când ai..." şi, brusc, deviem într-o lungă dispută despre ceea ce s-a întâmplat în trecut. Există vreo modalitate de a evita acest lucru?**

In momentul în care copiii încep să te acuze, îi poţi aduce pe făgaşul cel bun cu o afirmaţie de genul: „Hai să nu ne învinuim unii pe alţii pentru ceea ce s-a întâmplat în trecut. Lucrul la care trebuie să ne gândim cu toţii în prezent este o soluţie pentru viitor."

4. **Situaţia mea nu poate fi lămurită prin metoda rezolvării problemelor. Nu trece o săptămână fără ca unul dintre copiii mei vitregi să nu îmi spună că l-a persecutat cineva la şcoală sau că s-a legat de el, ori că s-au făcut glume pe seama lui, din cauza pantofilor de sport, a tunsorii sau a formei oblice a ochilor. Eu le spun să nu ia în seamă asemenea prostii. Ce altceva aş mai putea face?**

Jignirile şi suferinţele nu trebuie ignorate niciodată. Un copil care suferă simte nevoia să ştie că durerea lui este înţeleasă. Simte nevoia ca adultul să arate că a înţeles cât de înfricoşător sau cât de dureros este să fii atacat — fizic sau emoţional —, pentru un motiv sau altul.

După ce i-ai arătat toată înţelegerea şi simpatia ta, poţi apela la sprijinul celorlalţi copii. La o întrunire de familie, puteţi aborda problema împreună. Puteţi discuta pe marginea uneia sau a mai multora dintre întrebările următoare:

- Ai păţit şi tu vreodată ceva asemănător cu ce i s-a întâmplat lui Chul Su? Care a fost reacţia ta?
- Ce poţi face atunci când cineva râde de tine? Te prefaci că nu ai auzit? Schimbi subiectul? îi dai dreptate? Dai dovadă de umor? („Daa, m-am tuns castron, pentru a putea sta mai uşor în cap.")
- Ce poţi face dacă eşti ameninţat fizic? Strigi după ajutor? Ţipi: „Păzea, în spate!" şi fugi cât te ţin picioarele? îi spui bătăuşului că suferi de o boală contagioasă fatală? înveţi karate?
- Care dintre adulţi poate pime capăt tachinărilor sau hărţuielilor fizice? Profesorul? Ehrectorul? Părintele tău vitreg? Părintele „bătăuşului"?

După ce aţi notat pe hârtie toate soluţiile formulate în timpul discuţiei, copiii le pot experimenta, imagi
nând mici scenete, în care fiecare copil, pe rând, îl tachinează sau îl hărţuieşte pe altul. La sfârşitul şedinţei de rezolvare a problemelor în grup, copiii se vor simţi, probabil, mai puternici, atât ca indivizi, cât şi ca familie.

POVESTIRI DE LA PĂRINȚI

Prima povestire este de la o mamă care a folosit metoda rezolvării problemelor ca pe o modalitate de a scăpa de presiunile ce apăsau pe umerii ei și de a-și ajuta copiii să devină mai responsabili.

Anul trecut, cele trei fetițe ale mele (6, 8 și 12 ani) au făcut atâta tevatură pe tema că ele trebuie să aibă haine „bune", pantofi „buni" și rechizite „bune" pentru noul an școlar, încât m-am lăsat impresionată şi am cheltuit mai mult decât îmi puteam permite.

Anul acesta, după ce au apărut în ziare primele reclame legate de începerea școlii, m-am hotărât să le-o iau fetelor înainte și să preîntâmpin noi mofturi și pretenții. Am făcut ședință de familie și le-am rugat să scrie pe hârtie toate lucrurile de care știau că vor avea absolută nevoie în noul trimestru. (Am întocmit și o „listă cu dorințe", pentru ceea ce le-ar fi plăcut să cumpere, în cazul în care câștigam la loterie.) Pe urmă, le-am spus clar și răspicat despre faptul că eram nevoită să mai restrâng cheltuielile, pentru a putea continua să ne bucurăm de satisfacerea necesităților fundamentale ale vieții — cum ar fi mâncarea sau un acoperiş deasupra capului.

Inițial, au protestat, dar după un timp au început să vină cu tot felul de sugestii — de la „Facem prăjituri şi le vindem vecinilor" până la „Am putea să ne croim singure hainele, dar pentru asta ar fi nevoie să ne cumperi o maşină de cusut." în final, ideea care le-a plăcut cel mai mult a venit din partea Jessicăi, fiica mea în vârstă de 12 ani: „Dă-ne fiecăreia banii şi o să ne des curcăm singure." S-a oferit chiar să îşi ajute surorile în gestionarea bugetelor.

Am fost de acord, deşi aveam multe îndoieli. Nu ştiu exact dacă fetițele mai mici au înțeles pe deplin toate implicațiile soluției lor, dar rezultatul s-a văzut deja în cazul Jessicăi. O ajutam să-şi cumpere un pulover şi i-am arătat pe raft unul albastru, tare drăguț. S-a dus direct la eticheta cu prețul şi mi-a zis: „Mami, ce te-a apucat?! Ăsta e prea scump!"

Următoarea povestire provine de la o mamă care s-a confruntat cu stările de anxietate ale fiicei ei de 3 ani, ce se declanşau în momentele în care mama era nevoită să plece de lângă micuță.

Toate celelalte mame îşi lăsau copiii la grădiniță luându-şi la revedere pe un ton vesel, în timp ce Allison devenea isterică imediat ce porneam spre uşă. Alerga după mine, se agăța de brațul meu şi plângea amarnic, începeam să fiu disperată. Trecuseră trei săptămâni de la începerea trimestrului, iar ea nu dădea niciun semn de ameliorare.

într-o dimineață, m-am decis să aplic metoda rezolvării problemelor. După micul dejun, am luat-o pe Allison pe gemmchi şi i-am spus: „Allison, ție îți place enorm să stau cu tine la grădiniță şi (remarcați că am spus *şi,* nu *dar)* astăzi sunt nevoită să plec cu nişte treburi. Aşa că mă întrebam ce am putea face?"

Se uita la mine, fără nicio expresie. „Ar fi mai bine dacă ți-ai lua ursulețul cu tine?" A clătinat din cap. Nu. „Dar ce zici de şalul meu?" Iar a clătinat din cap şi s-a vârât cu năsucul în umărul meu. „Să stai tu", a zis ea. Şi, pe urmă, după un minut: „Bine. Du-te. Dar îmi dai zece pupicuri."

Brusc, mi-a venit o idee. I-am luat mânuța, am săru- tat-o în palmă şi i-am strâns apoi pumnișorul. „Aşa, acum ai pupicul meu. Hai, fuguța, bagă-1 în buzimar și, când ți-e dor de mine, îl scoți afară şi ai un pupic de la mami. Ce zici de asta?"

S-a luminat la față. Și-a vârât „pupicul" adânc în buzunar şi, în acea dimineață, pentru prima oară, m-a lăsat să plec.

Următoarea conversație ne-a fost relatată de către tatăl unui băiat de 14 ani, pe care colegii îl presau să se apuce de băut.

Fiul meu, Zack, știe ce părere am despre droguri și băutură. Am căutat întotdeauna să îi dau informații precise, fără să folosesc tactici de intimidare. De curând, am auzit niște zvonuri potrivit cărora copiii ar merge acasă la unul dintre ei, în vreme ce părinții sunt plecați, și ar bea. Ducându-1 pe Zack cu mașina la antrenamentul de baschet, i-am povestit ce auzisem și l-am întrebat dacă era adevărat. S-a uitat stânjenit la mine, dar nu mi-a răspuns.

„Bei și tu?" am întrebat eu. „O bere, o dată", a zis el.

Până să apuc să spim ceva, băiatul a izbucnit, văr- sându-şi oful: „Tati, n-am avut încotro! Râd toți de tine dacă nu faci la fel ca ei."

îmi venea să-i spun: „Și dacă toată lumea ar râde de tine, fiindcă nu vrei să sari de pe podul Brooklyn, ce-ai face, ai sări?" în schimb, am zis: „Vasăzică, te presează rău colegii." „Ba bine că nu!" a zis el. „Dacă ai auzi ce porecle le dau copiilor care nu beau!"

I-am spus că înțelegeam perfect în ce situație era, dar am adăugat, totodată: „Știi părerea mea despre droguri, or alcoolul este un drog. Chiar dacă ar fi legal să bei la vârsta ta, eu tot nu aș fi de acord. Mi-ai spus că nu îți place să te «controlez». Iar ceea ce am observat eu la puștanii și la adulții care beau este că, imeori, ei ajung să fie controlați de băutură."

„Și, atvmci, ce-ai vrea să fac?" a zis Zack, supărat. „Să le zic o tâmpenie de genul: «Mie nu-mi trebuie; țin la viață»?"

„Asta-i problema? l-am întrebat eu. Cum să spui «nu», dar să rămâi în grupul lor?"

Zack a ridicat din umeri, dar mi-am dat seama că așa era. Restul drumului, ne-am amuzat cu tot felul de replici pe care le-ar putea folosi pentru a refuza cu diplomație un pahar cu băutură. Cea care i s-a părut lui Zack mai puțin „nasoală" a fost „Mersi, poate mai târziu." Iar dacă îl pisau în continuare, urma să dea vina pe părinți, care erau foarte severi: „Voi nu-1 știți pe tata. E în stare să mă omoare, dacă simte că miros a băutură. Nu mi-ar mai da voie să ies din casă în vecii vecilor!"

Zack a chicotit încântat auzind-o și pe-asta, iar atunci când am ajuns la stadion, mi-a spus din suflet: „Mulțumesc, tati.

ÎNTREBĂRI DE LA PROFESORI

1. **Pentru ca metoda rezolvării problemelor să fie eficientă, e nevoie să parcurgi toate etapele indicate?**

Nu neapărat. O profesoară ne-a povestit despre Spencer, un elev de 9 ani, foarte serios și silitor, care se enerva ori de câte ori ceilalți copii din grupa de științe se agitau prin clasă și nu mai lucrau — fie și doar pentru câteva minute. într-o zi, și-a pierdut complet cumpătul, azvârlind pe jos cu cărțile și cu caietele. Profesoara a hotărât că această ultimă manifestare justifica aplicarea integrală a metodei rezolvării problemelor.

L-a pus să ia loc lângă ea și a început: „Spencer, am observat cât de mult te superi atunci când ceilalți copii din grupa ta incep să se țină de șotii. Dacă te apuci de un proiect, ție nu-ți place să fii întrerupt."

Aproape imediat, Spencer a reacționat: „Da, așa e, fiindcă vreau să termin lucrarea, iar din cauza lor uit ce am de făcut." Pe urmă, după o scurtă pauză, s-a ridicat in picioare și a spus: „Pot să mă duc la masa din spate şi să lucrez singur când ii apucă tărăboiul?"

Profesoara a rămas uimită: „Crezi că ar fi de folos?" Băiatul a încuviințat din cap, zicând: „în felul ăsta, nu mă mai înfurii așa de rău și nu mai arunc cu lucrurile prin clasă." Şi, din acel moment, Spencer s-a descurcat cu bine în acest fel.

2. **Una dintre elevele mele, Debby, uită tot timpul să vină cu cărțile la şcoală. Am încercat cu ea metoda rezolvării problemelor, dar n-am ajuns nicăieri. Râde și se poartă prostește. Aveți cumva vreo sugestie?**

In cazul în care copilul nu reacționează la eforturile tale de a rezolva o problemă critică, un bilet bazat pe aceleaşi principii poate fi un substitut eficient. De exemplu, poți scrie:

Dragă Debby,

Mi-ai spus că ți-e greu să ții minte să-ți iei cărțile la şcoală şi că, uneori, „pur și simplu uiți".

Eu trebuie să fiu sigură că toți elevii au manualele la ei *zilnic* pentru a putea învăța.

Te rog, gândește-te la o modalitate prin care să-ți poți reaminti în fiecare dimineață să îți iei cărțile la școală.

Am să mă gândesc și eu. Pe urmă, îți propun să facem schimb de idei şi să vedem pe care vrei să o pui în practică.

Cu sinceritate. Doamna G.

3. Atunci când profesorul şi elevul se gândesc împreună la nişte posibile soluții, e chiar necesar să le pună pe hârtie? Nu e suficient ca, pur şi simplu, să şi le spună unul celuilalt?

Uneori, da. Totuși, nu subestima accesul de mândrie și plăcere care umple sufletul copilului atunci când vede că ideile lui merită să fie luate în serios, din moment ce profesorul îşi dă osteneală să le noteze. Văzându-şi cuvintele aşternute pe hârtie, îşi vizualizează procesul de gândire şi, totodată, se simte îndemnat să continue să gândească creator.

4. Săptămâna trecută, utilizam metoda rezolvării problemelor cu o elevă din clasa mea care întârzie tot timpul la ore. Am făcut progrese constante, până am ajuns la partea în care trebuia să analizăm situația împreună. Eu am oferit imediat două soluții excelente. Fata s-a posomorât imediat şi n-a mai spus nimic. Unde a fost greşeala?

E bine întotdeauna să aşteptăm, după ce l-am rugat pe copil să analizeze situația împreună cu noi. Lasă-1 pe *el* să vină primul cu câteva idei. Tăcerea noastră este o invitație, un semn de respect, o modalitate de a spune că e nevoie de timp pentru a-ți forma şi a-ți dezvolta nişte gânduri. Dacă adultul intervine prea repede — fie şi cu cele mai „grozave" sugestii —, copilul se simte, adesea, mai puțin capabil să genereze şi el o sugestie nemaipomenită.

5. Simt îngrijorată de creşterea numărului de situații în care se apelează la violență în şcoala mea — uneori, din motive banale, cum ar fi o privire ostilă. Din moment ce aceste metode de rezolvare a problemelor critice par atât de eficiente, atunci când le folosim cu elevii, de ce nu i-am putea învăța şi pe copii aceste metode, astfel încât să le poată utiliza unii cu alții?

Am plăcerea să vă informez că în programele educaționale folosite în toată țara, de la grădinițe până la licee, elevii primesc cunoștințe despre metodele de rezolvare a conflictelor'. Tot mai multe cadre didactice consideră că, din moment ce conflictul dintre ființele umane este inevitabil, a învăța cum să procedezi in cazul unor dispute și cum să rezolvi paşnic neînțelegerile constituie o materie de învățământ la fel de importantă pentru copii ca și matematica sau științele sociale, de exemplu. în școlile imde se aplică aceste programe, profesorii relatau:

Ceea ce îmi place la acest program este faptul că elevii îşi încheie singuri disputele. Or, acest lucru îmi lasă timp să le pot preda lecția.

Sunt încântată să îi văd pe elevii dintr-a treia și dintr-a patra cu carnețelul după ei și îmbrăcați cu tricourile portocalii pe care scrie „Manager de conflicte". De când am instituit acest program de pregătire, sala de mese, terenul de joacă şi încăperile de clasă au devenit nişte locuri mult mai liniştite.

Toată lumea pare de acord că tinerii care au deprins capacitatea de a se asculta unii pe alții cu respect și de a vedea fiecare conflict ca pe o problemă ce poate fi rezolvată, și nu ca pe o bătălie de câştigat, simt speranța noastră pentru o lume paşnică.

POVESTIRI DE LA PROFESORI

Prima povestire ilustrează felul în care metoda rezolvării problemelor l-a ajutat pe un profesor să ajungă la rădăcina unei probleme critice.

La cei 12 ani ai ei, Jermy este o domnișoară încântătoare, atât timp cât nu facem matematică. Fiindcă atunci începe să se poarte ca o fetiță răzgâiată și plângă- cioasă, care nu poate lucra de una singură, lată la ce poate duce groaza de matematică!

De-a lungul anului școlar, am încercat toate strategiile pe care le cunosc pentru a o face să capete încredere. Am pus-o chiar să dea și niște teste în vederea obținerii unui ajutor suplimentar în cazul în care ar fi avut nevoie, însă notele primite au fost mari, așa că nu a fost nevoie să ia meditații. Până la urmă, am ajuns să nu o mai bag în seamă. Rezultatul? N-a mai învățat deloc. In culmea disperării, am hotărât să adopt metoda rezolvării problemelor, lată ce s-a întâmplat:

Eu: Jenny, știu cât te chinui, pentrucă trebuiesă înveți matematică.
Jenny: Da, mă chinui. Urăsc chestia asta.
Eu: Deoarece unele noțiuniți se par prea dificile?
Jenny: Da... Și greșesc mereu.
Eu: Iar asta te deranjează.
Jenny: Da, fiindcă atunci vă înfuriați pe mine. Anul trecut, domnul G. a țipat la mine că sunt proastă și că fac atât de multe greșeli.

Sunt uimită atunci când văd că, după un curs de 15 ore, cei mai răi copii din școală devin cei mai buni mediatori. Cred că ei se descurcă mai bine decât noi cu copiii care „se dau în spectacol", fiindcă vorbesc pe limba lor.

Eram uluită.

Eu: De-asta te frământi? Crezi că o să țip şi eu la tine?
Jenny: (cu ochii în lacrimi) Îhî.
Eu: (luând-o de mâini) Jenny, trebuie să accepți față de tine însăți că e posibil să faci multe greșeli. E im lucru pe care îl știu toți elevii bimi. Creșelile pot fi folositoare. Supărătoare, dar folositoare. *Jenny:* Folositoare?
Eu: Da, pentru că prin erori afli ce mai trebuie să înveți. în plus, uneori, o greșeală poate duce la o descoperire. Cândește-te numai ce a ajuns să descopere Columb din greșeală.
Jenny: (zâmbind cu gura până la urechi) America!... Vasăzică, n-o să vă înfuriați pe mine dacă dau un răspuns greșit?
Eu: Nu, Jenny, n-am să mă înfurii. Mi-aș dori doar să poți lucra la matematică fără să te frămânți atât că trebuie neapărat să „faci bine".
Jenny: Poate am să încerc să rezolv singură exercițiile... dar dacă nu reușesc...?
Eu: Am să te ajut eu. Iar dacă sunt ocupată, poate să te ajute prietena ta, Claudia.

în următoarele câteva săptămâni, am observat că Jenny a lucrat mai mult și mai intens de una singură. M-a rugat să o las să stea lângă Claudia, dar nu își comparau rezultatele decât după ce Jenny își termina de rezolvat exercițiile. Cred că ceea ce a ajutat-o să treacă peste acest impas a fost nu atât faptul că a putut sta lângă prietena ei, cât mai ales ideea că nu este o catastrofă dacă faci o greşeală.

Ultimul exemplu provine de la o profesoară care preda la o şcoală cu program special, dintr-o zonă urbană centrală*. Aceasta spunea; „Comportamentul multora dintre elevii mei este rezultatul unor abuzuri fizice şi sufleteşti. Vin la şcoală ca nişte petarde, gata să explodeze. Nu trece o oră de curs fără să nu izbucnească o ceartă. Un elev spune: «Eşti tâmpit» sau «Du-te...», ori loveşte pe careva cu piciorul pe sub bancă, iar lecția mea se duce pe apa sâmbetei."

Cu toate îndoielile pe care le avea, s-a hotărât să încerce să aplice metoda rezolvării problemelor, pentru a vedea ce putea obține astfel. Iată câteva fragmente din raportul ei scris.

Am ajuns la concluzia că, dacă prima etapă a procesului de rezolvare a problemelor însemna să aflu ce părere aveau, de fapt, copiii despre certuri, atunci era bine să încep prin a-i întreba de ce considerau ei că era bine să te cerți, lată lista la care am ajuns;

De ce e bine să te cerți

1. Ca să te răzbuni!! (Acesta a fost, categoric, cel mai frecvent răspuns.)
2. Ca să faci pe cineva să dea de bucluc.
3. Ca să faci pe cineva să se țină după tine.
4. Fiindcă e haios să te rățoiești (să insulți).
5. Ca să nu se mai lege alții de tine după aceea.
6. Ca să îți faci cheful.
7. Fiindcă ei încep primii.
8. Fiindcă e plictisitor la ore. (Contribuția profesorului.)
9. Ca să scoți pe cineva din sărite.
10. Fiindcă e amuzant să faci pe durul.

Au fost destul de gălăgioși în timp ce am întocmit lista. Pe urmă, am întrebat: „De ce e rău să te cerți?" şi au devenit toți foarte serioşi. Iată ce mi-au spus:

De ce e rău să te cerți

1. După ce te cerți, îți pare rău dacă a fost vorba de prietenul tău.
2. Poți să ai necazuri — cu mama, cu profesoara, cu directorul școlii.
3. îi creezi profesorului o proastă dispoziție. (Contribuția profesorului.)
4. Poți jigni pe cineva.
5. Poți ti eliminat din școală.
6. Nu mai poți învăța la ore. (Contribuția profesorului.)
7. Ar putea degenera într-o ceartă mai rea.
8. Poți să mănânci bătaie — pumni, zgârieturi, mușcături, vânătăi la ochi.

După aceea, am încercat să găsim niște soluții. Inițial, mă gândeam să nu notez pe hârtie decât unele dintre sugestiile lor, însă după aceea mi-am adus aminte că era important să nu resping nicio idee de-a elevilor.

Soluții posibile

1. Ceri voie să ieşi afară pentru a te calma.
2. îi dai una.
3. Pleci mai încolo.
4. Dai un pumn în sacul cu nisip.
5. Strângi în palmă nişte mingi de cauciuc.
6. Rupi un băț.
7. O strigi pe maică-sa.
8. îi lași să se încaiere în sala de sport până câştigă unul dintre ei, fără amestecul altora.
9. Te duci să pârăști la profesor.
10. Te muți în altă bancă.
11. Ii spui să te lase în pace.
12. Il trimiți la cancelarie.
13. Il pui să scrie ceva de 100 de ori.
14. Il pui să lingă pe jos.
15. Fiecare lovește o singură dată.
16. Le dai „premii" celor care respectă regulile.
17. Ii scrii ceva urât.
18. Ii răspimzi cu nişte cuvinte frumoase, astfel încât să îl faci să-i fie jenă.

După ce am întocmit lista cu cele 18 sugestii, am comentat câteva dintre propuneri. De exemplu, le-am spus că nu puteam permite să îi las să se încaiere până câștiga unul dintre ei, fiindcă nu voiam să se rănească imii pe alții. De asemenea, ideea cu linsul pe jos nu mi se părea prea igienică. Toți aveau opinii puternice în ceea ce privește restul listei, fiecare preferând soluții diferite. După alte discuții și sugestii, am stabilit ca fiecare elev să își copieze în caiet soluțiile care i se păreau cele mai interesante.La sfârşitul orei, am scris cu toții pe tablă regulile asupra cărora am putut conveni:

1. **NU INSULTA**
2. **NU ÎNJURA**
3. **NU BÂRFI PE NIMENI, DECÂT DACĂ TE-A DERANJAT**
4. **NU LOVI ȘI NU ARUNCA CU OBIECTE**
5. **FOLOSEŞTE-ȚI PROPRIILE SOLUȚII!!!**

Iată care sunt rezultatele acelei zile:

- Luis, copilul căruia îi sare cel mai repede țandăra, iese din sala de clasă de câteva ori pe săptămână. După im timp, intră înapoi şi se aşază în spatele
clasei. După alte câteva minute, se alătură celorlalți elevi.
- Din când în când, un elev sare în picioare și zice: „Carlos, treci în locul meu!" şi îşi schimbă locul în bănci. (Pe Carlos îl bucură ideea să schimbe locul.)
- De două ori, un elev a dat cu pumnul în sacul cu nisip.
- O dată, Darren a spus: „Dați-i sacul să pocnească în el!"
- Atunci când un elev îl insultă pe altul, clasa strigă în gura mare: „Regula numărul unu!" sau „Regula numărul doi!" Mai spun şi „Puneți-1 să citească regula!", iar „vinovatul" citește regula.
- Au mai hotărât, de asemenea, că nu vor mai insulta nici măcar coșul de gunoi. (O dată, Darren a zis „Du-te...", referindu-se la coșul de gimoi, iar Luis a crezut că el a fost cel vizat, așa că s-au luat la bătaie; de aceea, clasa a mai adăugat o regulă, care stipulează să nu înjuri „lucrurile".)

Mi-ar plăcea să spim că ideea de a pune în practică tot acest mecanism mi-a venit de la sine. Dar nu e așa. A fost nevoie de concentrare, efort și mult mai mult timp decât aș fi vrut să aloc acestui lucru. Ar fi fost mult mai simplu pentru mine să le dau acestor copii calificativul de „incorigibili" sau „fără nicio speranță de îndreptare". însă tratându-i ca pe niște „persoane care pot rezolva o problemă", chiar au ajuns să fie astfel.

LAUDE CARE NU UMILESC, CRITICI CARE NU JIGNESC

— Te rog... ia loc. Avem multe de discutat.

Mă foiam emoționată pe scaunul din fața biroului directorului.

– Domnișoară Lander, simt sigur că știi că în primii trei ani de învățământ ești în perioada de probă. (Mintea a început să îmi lucreze cu febrilitate. „Perioada de probă — nu așa se face în cazul infractorilor?") în fiecare dintre acești trei ani, vei avea minimum trei evaluări. Aceasta este prima. Țin să îți aduc la cunoștință că ai un potențial important... *dar* că va trebui să muncești mult pentru a-ți lua definitivatul. Cred că este momentul să înveți din greșelile pe care le-ai făcut. Hai să analizăm lecția de luni, pentru a vedea ce nu a mers bine.

Băgând mâna într-un fișet, a scos un dosar pe care era marcat în roșu, cu litere mari de tipar, STAGIAR. Apoi, rezemându-se de speteaza scaunului, cu ochelarii pe nas, a început să răsfoiască printre numeroasele însemnări pe care le făcuse atunci când asistase la ora mea.

– Așa... ia să vedem... Dacă nu mă înșel, scopul lecției dumitale era să îi înveți pe elevi cum să compună o scrisoare. Corect?

– Da, domnule Steele. (Oare unde voia să ajungă?)

– Le-ai spus elevilor că ai o carte cu nume și adrese de celebrități, așa că aveau posibilitatea să le scrie vedetelor lor preferate. *Aceasta a fost prima dumitale greșeală.*

De îndată ce le-ai spus că puteau contacta niște celebrități, au încetat să te mai asculte și au început să vorbească între ei. l-ai pierdut. în loc să se concentreze asupra metodei de a compune o scrisoare, s-au apucat să discute despre vedete. îți sugerez să consulți recomandările inspectoratului pentru programa școlară. Dacă respecți aceste indicații in cadrul lecțiilor, elevii dumitale vor fi mai bine pregătiți pentru a promova la testul național de compunere din primăvară. Atâta vreme cât activezi in cadrul acestei circumscripții școlare, trebuie să predai materia așa cum cere regulamentul.

Am incercat să mă apăr:

– M-am gândit că dacă le stârnesc cât de cât entuziasmul pentru redactarea unei scrisori...

– Cu asta ajxmgem la al doilea aspect. Elevii și-au exprimat entuziasmul in felurite moduri neadecvate. în jumătatea de oră aferentă lecției dumitale, au fost trei cazuri de bilețele plimbate prin clasă, s-au scos tot felul de sunete, s-a dat cu pumnul in bancă, iar un elev s-a ridicat din bancă și s-a dus să stea de vorbă cu un coleg. Știai de toate aceste „Îndeletniciri" care se desfășurau in spatele clasei?

– Păi, da... dar copiii erau și ei puțin mai entuziasmați, domnule Steele.

Aplecându-se in față, mi-a zis:

– Domnișoară Lander, avem standarde specifice de conduită in clasă. Poate nu iți dai seama cât de repede poate fi scăpată de sub control o situație. La vârsta aceasta, elevii sunt foarte inconstanți. Dacă nu sunt struniți, situația poate degenera foarte ușor. Acceptând, eventual, că vom aplica la oră ideea de a le scrie vedetelor, putem face niște Îmbunătățiri. Ți-aș sugera să iți focalizezi lecția pe alcătuirea corectă a scrisorii și să nu mai pierzi atâta vreme discutând cu elevii despre celebritățile pe care le admiră.

Din interfon, s-a auzit vocea secretarei:

– Domnule Steele, inspectorul este pe linia unu. Vreți să vorbiți sau să preiau eu mesajul?

Domnul Steele s-a uitat la ceas.

– Mai bine vorbesc, a zis el, răsfoind alte notițe. Ei bine... mai am câteva aspecte de discutat cu dumneata, dar poate că, deocamdată, ți-am dat suficient de lucru, îți sugerez să asiști la orele doamnei Harding. E o profesoară eminentă. La ora ei auzi și vm ac atunci când cade pe jos. Hai să programăm o nouă întâlnire pentru mâine, pentru a șlefui și ultimele asperități.

Revenind în sala de clasă, deja pustie, am închis uşa şi, cu im gest absent, am frunzărit teancul de hârtii de pe catedră. M-au podidit lacrimile. Chiar nu a găsit nimic să-i placă la lecția mea? Fireşte, copiii fuseseră cam gălăgioşi, dar prefer să îi ştiu încântați de subiect decât apatici şi blazați, în bancă. Voiam să le pese de ceea ce scriu, indiferent că se adresau imei vedete, unui prieten sau vreunui congresman. în fond, *ceea ce* scriu nu este la fel de important ca şi *modul* în care scriu? M-am uitat iarăşi la maldărul de scrisori necorectate de pe catedră, am luat creionul roşu, după care l-am pus la loc. N-aveam niciun chef să dau note la acele lucrări. Nu mai aveam nicio poftă să predau lecții. Nici cea mai mică dorință de a mai păşi vreodată într-o sală de clasă.

Am auzit un ciocănit la uşă. Era Maria, care avea în brațe o mapă cu desenele elevilor.

– Scuză-mă că te deranjez, a zis ea, veselă. Poți să-mi împrumuți capsatorul tău?

– Sigur.

– Te simți bine? a întrebat Maria, holbându-se la mine.

– Da, am avut doar o după-amiază mai dură. Nu ştiu... încep să cred că mai bine nu intram în învățământ.

– Cum poți să spui aşa ceva? Eşti o profesoară minunată. Una dintre cele mai bune! Eu cred că eşti remarcabilă!

Am ridicat ochii spre Maria. îmi zâmbea, aşteptând parcă surâsul meu. Am izbutit să îngaim:

– Mulțumesc, Maria, şi i-am dat capsatorul.

La câteva clipe după ce a plecat, a intrat Jane.

– Ai o mutră de parcă ai fi încasat un pumn în burtă, a remarcat ea.

Mi-am zis în sinea mea că trebuia să fiu „profesionistă" şi să n-o încarc pe Jane cu necazurile mele. Dar mi-a fost suficient să o privesc, astfel încât să-mi dau drumul la gură şi să-i povestesc totul.

Jane a ascultat, clătinând din cap cu compasiune.

– Şi, pentru a pune capac la toate, m-am smiorcăit eu, mi-a zis că sunt prea plină de viață, că nu pot stăpâni clasa şi că ar trebui să asist la orele doamnei Harding, ca să văd cum predă im profesor *bun.*

– La doamna Hardind? s-a strâmbat Jane.

– A zis că la ora ei auzi şi acul atimci când cade pe jos.

– Asta fiindcă bieții copii moțăie pe ei.

– Jane, am izbucnit eu, nu mai glumi. Omul ăsta mi-a frânt inima.

– Ştiu... ştiu. Sunt turbată de furie doar că a trebuit să suporți aberațiile lui Steele în ceea ce priveşte „critica aşa-zis constructivă".

– A fost şi Maria adineaori aici, mi-am tras eu nasul. Ce dulceață de om! A încercat să îmi ridice moralul. Mi-a spus că sunt o profesoară minunată.

– Şi tu n-ai crezut-o.

– Am vrut s-o cred. Dar după ce a zis asta, nu mi-au venit în minte decât momentele în care n-am fost prea grozavă.

– Aşa se pare că se întâmplă mereu, a oftat Jane. Critica te poate scoate din funcțiune. Iar laudele de genul „Nemaipomenită... ce minunată... extraordinară poți să fii..." sunt prea greu de acceptat, pentru oricine.

– Ştiu. îmi venea să-i spun Măriei că, de fapt, greşea complet în privința mea.

– Fiindcă e greu să accepți asemenea laude exagerate. Ai observat cât de stânjenită te simți ori de câte ori cineva se apucă să te evalueze? Eu, una, în clipa în care cineva îmi spune că sunt „bună", drăguță" sau „deşteaptă", nu reuşesc să mă mai gândesc decât la toate situațiile în care am fost rea, m-am simțit urâtă sau am făcut o tâmpenie.

– Exact asta am pățit şi eu! în timp ce Maria o ținea morțiş că eu simt „cea mai bună", am început să-mi amintesc de lunea trecută, atunci când am venit la şcoală obosită, slab pregătită şi speriată la gândul că m-aş fi putut trezi cu directorul în inspecție, pe nepusă masă.

Jane râdea în hohote.

– Maria a fost bine intenționată. Oamenii nu-ți vor răul când te laudă. Doar că nu știu cum s-o facă.

– Cum adică? Ce-ar trebui să știe?

– Păi, că în loc *să evaluezi* ceea ce a făcut cineva, e bine *să descrii* ceea ce a făcut acea persoană.

– Să *descrii?*

– întocmai. Trebuie să descrii — amănunțit — exact ce a făcut acel om.

– Nu prea pricep. Dă-mi un exemplu.

Jane mă privea cu atenție.

– în regulă, s-a învoit ea. Liz, ți s-a cerut să îi înveți pe elevi cum să compună o scrisoare oficială, or ție ți-ar fi fost foarte simplu să recurgi la o lecție standard. Dar tu știi că pe cei mici nu-i prea încântă chestiile legate de formulele de adresare sau de încheiere. Așa că ți-ai pus mintea la contribuție și ai găsit o motivație care să înflăcăreze imaginația elevilor, reuşind să-i faci să scrie cu pasiune, cu convingere şi corect.

M-am aşezat mai bine pe scaun.

– Exact asta am făcut *eu* am exclamat. Era foarte simplu să țin o lecție plictisitoare, numai că eu am reușit să îi entuziasmez pe elevi și să îi fac să se implice. Și *chiar* au învățat cum să scrie o scrisoare oficială... Ştii ce? Nu-mi pasă ce spun alții. A fost o lecție foarte bună.

– Aha! a zis Jane, triumfătoare. Priveşte doar ce s-a întâmplat! A fost suficient să descriu ce-ai făcut, pentru ca tu, recunoscând adevărul spuselor mele, să începi să te prețuiești.

Maria s-a întors cu capsatorul, scuzându-se că ne întrerupe.

– Maria, i-am zis eu, nu pleca. Trebuie să auzi și tu ce mi-a spus Jane despre laude. Vreau să ştiu părerea ta. Jane, te rog, repetă ce mi-ai zis adineaori.

Jane a dat curs rugăminții mele. I-a povestit Măriei că elevilor le vine greu să accepte niște laude care, de fapt, îi evaluează:

– A-i spune unui copil „Ce bine organizat ești" duce, de obicei, la răspunsul „Nu chiar". însă lauda pe care un copil o poate „înghiți" și care contribuie cu adevărat la creşterea respectului de sine se compune din două părți. în prima, *adultul descrie ce a făcut copilul.* („Văd că te-ai pregătit deja pentru școală. Ți-ai terminat temele, ți-ai ascuțit creioanele, ți-ai făcut ghiozdanul, ba chiar și pachețelul de mâncare pentru mâine.") în cea de-a doua parte, *după ce aude descrierea faptelor lui, copilul se laudă singur.* („Ştiu să mă organizez și să fac planuri dinainte.")

Maria părea amărâtă.

– Eu nu înțeleg, a zis ea. Tot ce știu e că felul în care am fost crescută n-a fost bun. Mama și tata socoteau că nu trebuie să spună lucruri frumoase despre copii de față cu aceştia, ca nu cumva să şi-o ia în cap. Dar eu consider că și copiilor trebuie să li se facă complimente. îi ajută să fie mândri de ei înșiși. Tot timpul le spun lui Marco şi Anei Ruth cât sunt de buni şi de deștepți.

Jane a rostit cu multă blândețe;

– înseamnă că vrei că băiatul şi fata ta să aibă parte de ceea ce tu nu ai avut niciodată.

Maria a închis ochii, încuviințând din cap.

– Dar poate că eu am exagerat. îi spim adesea lui Marco că e tare deștept, iar el zice: „Raphael e mai deștept." îi spun Anei Ruth că e o mare violonistă, iar ea îmi zice: „Haide, mama, nu te mai făli cu mine."

– Exact asta am vrut și eu să subliniez, a spus Jane. Copiii se simt foarte stânjeniți în fața unor laude care îi evaluează. Le resping. Ba uneori chiar se poartă dinadins urât, pentru a-ți demonstra că te-ai înşelat.

Maria se holba uimită la ea:

– Oh, Dumnezeule, a zis ea. Abia acum înțeleg ce s-a întâmplat la ora domnului Peterson, atunci când am fost acolo să îl ajut, ieri.

– La ce te referi?

– Băiatul acela, Brian, care scoate pe toată lumea din minți, s-a aşezat, până la urmă, la locul lui şi și-a terminat tema. Aşa că l-am bătut uşor pe umăr şi i-am spus că e un băiat cuminte. Mă gândeam că în felul ăsta îl încurajam să se poarte în continuare frumos, numai că n-a fost aşa. A început să se uite cruciş, a scos limba din gură și a alunecat deliberat din bancă. N-am putut înțelege de ce a făcut aşa. Eram nedumerită.

– Dar acum înțelegi? am întrebat eu.

– Păi, dacă mă iau după ce a povestit Jane, *era normal* ca băiatului să nu-i pese de complimentul meu. Nu putea să îl accepte. Trebuia să-mi demonstreze că, de fapt, el nu era cuminte.

– Bine, dar chiar fusese cuminte, am obiectat eu. Pe moment.

– Bun, şi atunci Maria putea să descrie acel moment, a remarcat Jane.

– Da, a acceptat Maria. Trebuia, poate, să-i spun...

Acesta a fost începutul a ceea ce s-a dovedit o discuție Ivmgă şi însuflețită între noi trei. A descrie reușitele unui copil, în loc de a le evalua cu un simplu „excelent" sau „nemaipomenit", s-a dovedit a fi mai greu decât credeam noi — nu fiindcă ar fi fost dificil să descriem acea faptă, ci pentru că nu eram nicidecum obișnuite să facem așa ceva. Totuși, odată ce ne-am luat obiceiul de a privi cu atenție realizările unui copil și de a formula în cuvinte ceea ce am văzut sau am simțit, am făcut asta din ce în ce mai ușor și cu tot mai multă plăcere. în următoarele două pagini, veți vedea, sub formă de benzi desenate, câteva dintre exemplele concepute de noi, pentru a arăta felul în care părinții şi profesorii pot folosi laudele descriptive.

LAUDELE DESCRIPTIVE ACASĂ

ÎN LOC DE A EVALUA...

DESCRIE

ÎN LOC DE A EVALUA...

DESCRIE

ÎN LOC DE A EVALUA...

DESCRIE

LAUDELE DESCRIPTIVE LA ŞCOALĂ

In timp ce analizam exemplele pe care le concepusem, ne-am mai împărtăşit şi alte idei.

Eu: Laudele descriptive impun puţină muncă, nu-i aşa? Pentru a-i spune unui copil ce vezi sau ce simţi, trebuie să priveşti şi să fii atent. E mult mai simplu să zici „E grozav" sau „Fantastic" ori „Nemaipomenit". Nici nu-i nevoie să gândeşti pentru acest fel de laudă.

Jane: Aşa e. Laudele descriptive sunt mai dificile şi iau mai mult timp, dar uite ce rezultate pozitive se obţin pentru copil.

Maria: înţeleg ce spui, dar, atunci când copilul a fost tot timpul criticat şi n-a auzit în viaţa lui o laudă, n-ar fi mai bine să audă „Eşti un băiat cuminte" decât nimic?

Jane: Pentru un copil lihnit de foame şi vata de zahăr e mai bună decât nimic. Dar de ce să te rezumi la atât de puţin? Vrem să le oferim copiilor noştri hrana emoţională menită să îi ajute să devină persoane independente, întreprinzătoare şi cu o gândire creatoare. Dacă îi obişnuim să se uite mereu la alţii, pentru a vedea dacă îi aprobă, ce fel de mesaj le transmitem, de fapt?

Eu: Nu poţi avea încredere în tine însuţi. Ai nevoie de părerea celorlalţi, astfel încât să îţi dai seama cum te descurci.

Maria: Şi nu e un mesaj bun, nu-i aşa?

Jane: Nu, fiindcă vrem ca aceşti copii să se bizuie pe puterea lor de judecată şi să aibă suficientă încredere în ei înşişi, încât să spimă: „Sunt mulţumit" sau „Nu sunt mulţumit de ceea ce am făcut." De asemenea, copiii trebuie să fie capabili să opereze corectări şi ajustări, bazându-se pe *propriile* evaluări.

In seara aceea, am constatat că ardeam de nerăbdare să citesc şi să corectez scrisorile compuse de elevii mei. Prima dintre misive a fost o surpriză plăcută. în loc să notez pe aceasta „Foarte bine!", am scris: *„A fost o plăcere s-o citesc. Propoziţii cu topică clară şi exemple grăitoare despre felul în care Michael Jordan ţi-a influenţat viaţa."* Nici a doua lucrare nu m-a dezamăgit. Am scris: „O *analiză profundă a problemelor cu care se confruntă oamenii fără adăpost. Cred că preşedintelui i se vor părea foarte interesante propunerile tale originale."*

M-am umflat în pene de mândrie atunci când am constatat nivelul ridicat al compunerilor făcute de elevii mei, considerând că era meritul meu de a-i fi îndrumat cum să scrie. (Asta ca să ştii şi dumneata, domnule Steele.) Următoarea lucrare arăta de parcă ar fi fost scrisă de un elev din clasa a doua primară. Era vorba despre scrisoarea Melissei adresată Barbrei Streisand, compunerea fiind mai scurtă de o pagină. Am luat creionul roşu şi am scris: „O *lucrare slabă. Fără formulă de adresare. Unde e data? Greşeli de ortografie. Subiect insuficient dezvoltat."*

M-am uitat din nou la remarcile mele furioase, scrise cu litere mari şi roşii, şi mi-am zis: „Cum am putut să-i fac aşa ceva Melissei?" Este exact genul de critică pe care mi l-a trântit mie domnul Steele... Mă blocasem. Nu era prea greu să lauzi ceva ce îţi place, dar cum faci când vrei să critici ceva ce nu-ţi place? Exista, cumva, vreo modalitate prin care domnul Steel ar fi putut să-şi arate nemuţumirea faţă de mine, însă fără să mă descurajeze complet?

Priveam limg pe fereastră. Poate dacă ar fi început prin a aprecia ceea ce *realizasem* — oricât de neînsemnată ar fi fost realizarea mea —, aş fi putut asculta ceea ce îl deranja la mine fără să simt că îmi fuge pământul de sub picioare. Poate dacă mi-ar fi spus ceva de genul: „Liz, ţi-ai atins obiectivele. Ţi-ai motivat elevii pentru a învăţa cum să compună o scrisoare.

Singurul lucru care mai rămâne însă de rezolvat, după părerea mea, este cum poţi stârni entuziasm pentru subiectul tău păstrând totuşi ordinea în clasă." Dacă ar fi spus asta, poate l-aş fi ascultat. Chiar mai mult decât atât. M-aş fi gândit serios la felul în care poţi evita pe viitor să scapi de sub control nişte copii foarte veseli şi agitaţi.

Probabil că aceasta era cheia metodei de a-i ajuta pe copii să devină mai buni. *în loc să te concentrezi asupra a ceea ce este greşit, începe prin a arăta că ai observat ce a realizat copilul. Apoi, subliniază ce mai trebuie făcut.*

Bun, dar ce să scriu eu acum pe lucrarea Melissei? Fata nu realizase nimic. Sau poate nu era aşa? M-am uitat din nou şi am găsit.

Am luat guma şi am şters ce scrisesem. Pe lucrarea Melissei a rămas o urmă roşiatică. După aceea, am notat cu grijă noile mele observaţii. Iată ce am scris: *„îmi place fraza aceasta pe care ai scris-o: «Tu eşti preferata preferatelor mele.» Cred că o să îi placă şi doamnei Streisand. Mai cred, de asemenea, că s-ar bucura dacă ar vedea un exemplu din ceea ce admiri tu, de fapt, la ea. Te rog, verifică-ţi încă o dată lucrarea pentru a vedea dacă ai ortografiat corect toate cuvintele subliniate şi dacă ai inclus data şi formula de adresare. Aştept cu nerăbdare să citesc scrisoarea ta revizuită astfel.*

Mi se părea că ajunsesem la un principiu important. Da, noi toţi — profesori, elevi şi părinţi deopotrivă — nu avem decât de câştigat dacă o persoană din afară, cu un punct de vedere obiectiv, ne spune cum am putea proceda mai bine. însă înainte de a ne gândi să schimbăm ceva, trebuie să credem că în noi binele este mai puternic decât răul şi că avem puterea de a îndrepta tot ceea ce e rău. Pentru a-mi imagina mai uşor cum ar funcţiona această teorie şi în alte situaţii, m-am gândit la două situaţii care ar putea să apară — unul în cadrul familial, iar celălalt la şcoală:

ÎN LOC SĂ SUBLINIEZI CE ESTE GREȘIT...	DESCRIE CEEA CE E BINE ȘI CE MAI TREBUIE FĂCUT
ÎN LOC SĂ SUBLINIEZI CE NU S-A FĂCUT...	DESCRIE CEEA CE A FOST FĂCUT ȘI CE MAI TREBUIE FĂCUT

In următoarele câteva săptămâni, m-am suprins gândindu-mă foarte mult la laude și critici. Critica așa-zis „constructivă" a domnului Steele mă făcuse să sufăr și să mă simt descurajată. Laudele exagerate ale Măriei nu izbutiseră să mă convingă sau să mă facă să am o părere mai bună despre mine însămi. în schimb, felul sincer și direct în care Jane descrisese ceea ce încercasem să realizez îmi ridicase moralul, îmi redase încrederea în mine însămi și mă stimulase să am rezultate și mai bune data următoare.

Ce procedeu simplu, totuși uluitor! Cred că ceea ce a făcut Jane pentru mine este exact ceea ce s-ar cuveni să facem toți unii pentru alții, atunci când ne străduim să facem față provocărilor din viață.

- Profesorii au nevoie de susținere atunci când se căznesc să satisfacă necesitățile copiilor.
- Părinții au nevoie de susținere ahmci când se luptă să depăşească dificultățile zilnice ridicate de creșterea copiilor.
- Copiii au nevoie de susținere atunci când încearcă să înțeleagă lumea în care trăiesc și să își găsească un loc în aceasta.

în universul ideal pentru mine, ar trebui să ne ajutăm mereu unii pe alții, oglindindu-ne reciproc eforturile și realizările, astfel încât să simțim cu toții atunci când suntem văzuți și prețuiți.

RECAPITULARE RAPIDĂ

Laude folositoare/reactii constructive — acasă şi la şcoală

Copilul: Ascultă poezia mea despre un tren. Spune-mi dacă e bună.
Adultul: Excelentă! Eşti un mare poet.

In loc să evaluezi, poți:

1. **Descrie ceea ce vezi sau auzi.**

„Ai prins bine ritmul sacadat al roților de tren şi ai găsit soluția pentru a face să rimeze «şine» cu «serpentine»."

2. **Descrie ce simți.**

„Parcă mă simt într-un vagon, în timp ce trenul goneşte prin câmpie."

Adultul: Uite câte greşeli de ortografie ai făcut! Dacă erai mai atent, nu se întâmpla aşa.

In loc să critici, poți:

3. **Să subliniezi ce trebuie făcut.**

„Poezia asta nu mai are nevoie decât de ortografierea corectă a cuvintelor «cambuză» şi «marfă», după care poți s-o pui la gazeta de perete."

*

ÎNTREBĂRI ŞI POVESTIRI DE LA PĂRINŢI ŞI PROFESORI

ÎNTREBĂRI DE LA PĂRINȚI

1. Ii fac mereu complimente fiului meu, care este un copil extraordinar. Ieri însă, mi-a zis: „Mami, mă bagi în seamă prea mult." Credeți că prea multe laude strică?

Reacția fiului tău nu este ieșită din comun. Cei mai mulți copii încep să se simtă foarte prost atunci când aud comentarii nesfârșite despre comportamentul lor — chiar dacă toate remarcile sunt pozitive. Se simt ca și cum ar fi sub o supraveghere permanentă. Alți copii au o reacție foarte diferită atunci când știu că „sunt băgați în seamă" tot timpul. Ajung să se obișnuiască atât de mult să audă comentarii pline de apreciere pentru tot ceea ce fac ei, încât se simt derutați în lipsa lor şi nu mai au atâta încredere în ei înșiși.

Mai sunt și copii care percep laudele permanente ca pe im ordin nerostit și subtil, menit să îi facă să acționeze conform standardelor și dorințelor părinților lor. Adesea, acești copii trag următoarea concluzie: „Trebuie să renunț să mă mai gândesc la ce vreau *eu* să fac sau la cum vreau *eu* să fac și să mă gândesc, în scbimb, la ce vor *ei* să fac. Nu mă pot baza pe mine, aşa că mai bine mă bazez pe ei."

2. In timp ce lucra la o machetă reprezentând o bucătărie americană de pe timpuri, fiica mea m-a întrebat ce părere am despre lucrarea ei. I-am spus că, în opinia mea, profesoara avea să-i dea nota 10. A fost bine?

Ori de câte ori se pune problema să alegi între a îndrepta atenția copilului spre aprobarea celorlalți și a-1 determina să revină la tema pe care o are de făcut, alege tema. îi poți spune fiicei tale: „Dintr-o cutie de carton veche, ai făcut încetul cu încetul o bucătărie colonială. Ai pus aici o roată de tors, o vatră și... cum ai făcut ca leagănul să pară atât de real?" Cea mai valoroasă asimilare de cimoștințe are loc atunci când copiii se implică profund în ceea ce fac, și nu atunci când sunt îngrijorați de felul în care îi judecă alții.

3. Băiatul meu a venit acasă cu carnetul de note plin numai de „zece". I-am spus că sunt tare mândră de el. Am procedat bine?

Atunci când nu știi sigur dacă lauda ta e folositoare sau nu, pime-ți o întrebare-cheie: „Cuvintele spuse de mine îl fac pe copil mai dependent de persoana și de aprobarea mea, sau cuvintele spuse de mine îl ajută să **își** conștientizeze forța și să capete o imagine clară **despre** *capacitățile și realizările lui?"* **Observați deosebirea dintre următoarele afirmații:**

Laude care creează dependență de aprobarea celorlalți	Laude care îl fac pe copil să devină conștient de capacitățile și realizările lui
• „Un carnet de note model. Sunt tare mândră de tine." • „Iti faci temele? Bravo, ce fată cuminte!" • „Esti o persoană foarte generoasă."	• „Aceste note de zece reprezintă perseverentă și ceasuri întregi de muncă asiduă. Cred că eşti tare mândru de tine." • „E nevoie de autodisciplină pentru a-ti face temele atunci când te simti obosit." • „După ce ai văzut că Eliot si-a uitat mâncarea acasă, i-ai dat jumătate din sandvişul tău."

Se poate observa că in prima categorie de exemple remarcile sugerează că *părinții* sunt cei care au controlul. Ei au puterea de a acorda laudele sau de a le reține. Afirmațiile din a doua categorie de exemple il pun pe *copil* în legătură cu propriile forțe şi îi dau posibilitatea să se laude singur.

4. Chiar nu-i poți spune niciodată copilului, fără ocolişuri, că este „grijuliu" sau „corect" sau „ingenios"?

Orice fel de apreciere poate fi plăcută pe moment. Dar, dacă vrei ca aceste cuvinte să ajungă la sufletul copilului și să aibă efect, trebuie să le însoțeşti cu o descriere înainte sau după rostirea lor. De exemplu:

Știai că îmi fac griji dacă nu te găsesc acasă când vin de la serviciu, așa că mi-ai lăsat un bilețel cu un număr de telefon unde să te pot suna. Asta numesc eu să fii *grijuliu.*

Mi-ai povestit ce s-a întâmplat astăzi la școală, chiar dacă ştiai că s-ar fi putut să mă supăr. Apreciez *corectitudinea* ta.

Ce colaj *ingenioşi* Sforile, coca, nasturii şi franjurii sunt toate din hârtie igienică.

în fiecare dintre aceste cazuri, indici o singură situație în care copilul s-a dovedit grijuliu sau corect sau ingenios. Prin urmare, nu îl stresezi să fie mereu aşa.

5. Am două fiice. Cea mică este o elevă eminentă, însă cea mare abia reușește să atingă un nivel satisfăcător. Atunci când vin amândouă să-mi arate carnetele de note, caut să evit să o laud pe mezină, ca nu cumva sora ei mai mare să se simtă prost. Procedez corect?

Reacția ta față de realizările imeia dintre fete nu trebuie să aibă nimic de-a face cu ceea ce sora acesteia a realizat sau nu. Fiecare copil are nevoie să fie încurajat pentru realizările lui individuale. Fiica ta cea mică este îndreptățită să rămână singură cu tine, pentru a-ți arăta cât de mândră e de rezultatele ei la învățătură și să vadă, totodată, că mama ei a remarcat acest lucru. Și sora ei mai mare are dreptul la „ora sa" de discutare a carnetului de note, astfel încât să-și poată exprima satisfacția sau nemulțumirea față de activitatea ei școlară și să poată primi sprijin pentru eforturile sale. Niciuna dintre fiicele tale nu trebuie să primească mai puțin decât i se cuvine, din cauza aptitudinilor surorii ei.

POVESTIRI DE LA PĂRINȚI

Această întâmplare a fost relatată de către o mamă care a putut constata pe cont propriu cum laudele care evaluează au inhibat gândirea creatoare a copilului ei, în timp ce laudele descriptive au stimulat-o.

Atunci când fiica mea, Jami, era la grădiniță, a avut ocazia să participe la un concurs de desen. N-a părut prea interesată, dar am împins-o de la spate. Presupun că am procedat așa, fiindcă sunt artist plastic. în timp ce desena, stăteam lângă ea și îi tot spuneam: „E nemaipomenit!... O, ce culoare... Ce zici de picioare?... N-ar trebui să fie un pic mai mari?... Gata! Oprește-te! E *perfecți*"

După câteva secunde, Jami a zis: „Mami, dar de ce trebuie să fie perfect?" După care a pus creionul jos și n-a mai vrut să facă nimic. La început, m-am supărat pe ea. Pe urmă, mi-am dat seama că poate vorbisem prea mult. Așa că, data următoare când a adus acasă un desen de la școală, n-am mai făcut niciim comentariu. Dar cred că ar fi vrut să spun totuși ceva, fiindcă mi l-a vârât sub ochi în timp ce strângeam rufele. Desenul reprezenta un tigru și era cu adevărat bun. Cu câteva modificări minore, ar fi putut fi fantastic. Dar m-am stăpânit. L-am luat și m-am mulțumit doar să-l descriu: „Văd că ai făcut im tigru zâmbăreț, cu dvmgi portocalii și negre, cu coadă lungă și..." N-am apucat să continuu, fiindcă Jami mi-a luat desenul din față şi a zis: „Asta e mămica-tigru. Acum o să fac puiul."

După aceea, gândindu-mă la ceea ce se întâmplase, mi-am dat seama că toate comentariile acelea „utile" constituiau modalitatea mea de a o face să-mi fie pe plac, deși, în realitate, persoana căreia simțea nevoia să îi fie pe plac era chiar ea însăși. De acum înainte voi căuta să nu mă mai bag peste ea atunci când desenează. Cred că singurele dăți când are nevoie de o remarcă din partea mea sunt momentele în care solicită ea însăşi acest lucru.

Această relatare provine de la o altă mamă care a descoperit ce se poate întâmpla atunci când rezişti tentației de a evalua.

M-am întors acasă de la im seminar despre laudele care descriu și am observat pe bufetul din bucătărie o foaie de hârtie cu un desen făcut de băiatul meu de 12 ani, John. Era limpede că îl lăsase acolo special pentru a-l vedea eu. Atunci când am trecut prin dreptul camerei lui, s-a ridicat în capul oaselor, pe pat, și m-a întrebat: „Ai văzut desenul meu?"

De obicei, reacția mea ar fi fost: „Da, e foarte frumos. Ești im adevărat artist." Dar având proaspăt în minte ceea ce se discutase la seminar, mi-am zis: „Bine, voi încerca să descriu." Așa că i-am spus: „Sigur că da. Am văzut un dinozaur uriaș plutind pe im lac, și niște copaci mari, şi nişte bolovani imenşi pe mal, și un drum care străbate ținutul."

John a zâmbit cu gura până la urechi şi a început să-mi povestească tot ce aflase despre „Champ", un monstru marin reperat în Lacul Champlain. în timp ce el continua să-mi relateze despre ceea ce îl pasiona în acel moment, simțeam că, efectiv, comunicăm unul cu celălalt. Acestea sunt momentele pe care le prețuiesc enorm. Iar ideea că nu trebuie să aștepți ca asemenea clipe să apară din senin, ci că tu le poți provoca mă încântă cu adevărat.

Următoarea povestire, aflată de la o mamă care are serviciu, ne prezintă o situație în care aceasta ar fi putut foarte uşor să îşi certe copiii. în schimb, a transformat-o într-un prilej de a-i lăuda.

De când m-am angajat cu jumătate de normă, am trecut prin multe momente de criză, fiindcă uneori mă întorceam de la serviciu mai târziu, iar cei trei copii ai mei nu puteau intra în casă când veneau de la școală, în cele din urmă, m-am hotărât să ascimd o cheie de rezervă în afara casei şi le-am spus copiilor să n-o folo sească decât în cazuri de urgență, având grijă să o pună neapărat la loc în ascunzătoare după ce descuiau ușa.

S-a dovedit că soluția era nemaipomenită, întrucât cel puțin o dată pe săptămână eram nevoită să lucrez peste program. Până când, într-o după-amiază, am ajuns acasă târziu şi i-am găsit pe cei trei copii ai mei aşezați la masă, luând o gustare. Şi, acolo, pe pardoseala din bucătărie, era *cheia.*

„Oh, nu, cum a ajuns cheia noastră pe jos?" am întrebat eu. „Of, eu am uitat s-o pun la loc", mi-a răspuns fiul meu, Nicky.

Văzând cât de rău îi părea, i-am spus că era destul de bine şi aşa. Copiii s-au uitat miraţi la mine.

„Vă daţi seama de câtă responsabilitate aţi dat dovadă toţi trei în privinţa acestei chei? O folosiţi deja de peste un an şi asta este prima şi unica dată când cineva a uitat s-o pună la loc. Iată un record de care puteţi fi mândri."

Toţi trei radiau de bucurie. Nicky a sărit de la masă şi a zis: „Acum mă duc s-o ptm la loc."

De atunci, n-a mai fost nevoie să le fac observaţie pentru această cheie.

In această povestire, veţi vedea cum un fiu i-a arătat mamei lui „tot ce era mai rău" în el şi cum aceasta a găsit o modalitate de a-l ajuta să vadă „tot ce era mai bun" în el.

Paul nu era un elev prea strălucit. Principiul lui consta în a face mereu cât mai puţin cu putinţă şi în cât mai scurt timp, pentru a „trece" clasa. într-o după-amiază, după şcoală, a intrat în casă şi a rămas proptit lângă uşă. O privire asupra lui mi-a fost de-ajuns, astfel încât să mă alarmez.

„Ce s-a întâmplat?", am întrebat eu. „Am dat un şut în uşa de la garaj." „Dar de ce?", am zis eu, şocată. „Am luat notă proastă la testul de algebră!", mi-a trântit el, ursuz. „Şi dacă ai şti cât m-am străduit să fac bine! Chiar mi-am dat silinţa de data asta. Am învăţat. Şi am luat notă mică."

Se vedea limpede că suferea atât de mult, încât mi-am zis că nu era momentul să-mi mai pese de uşa de la garaj. Mă durea sufletul pentru el. De ani de zile, taică-său şi cu mine ne ţineam de capul lui să fie silitor la învăţătură, să se străduiască mai mult, şi iată că acum chiar aşa făcuse. încercase cu adevărat să dea tot ce era mai bun în el şi se dovedise că toate strădaniile lui duseseră la un eşec.

„Păi, nu mă pedepseşti?" m-a iscodit el.

Nu ştiam cum să reacţionez. Ştiam doar că trebuia să-mi folosesc toată iscusinţa de care eram capabilă pentru a nu ne duce amândoi la fund. Nu prea sigură pe mine, am întrebat: „Ai adus testul acasă?"

A băgat mâna în rucsac şi a anmcat lucrarea pe pat. Sus, în capul foii, un 6 mare şi lat. Am studiat lucrarea, încercând să-mi dau seama unde nu făcuse bine.

„Paul, văd cât eşti de supărat, dar, te rog, simt nevoia să-mi explici chestia asta, im pic. Primul punct, ăsta care ţi-a ieşit, cum ai ajuns la rezultatul corect?"

Paul mi-a explicat un raţionament lung şi complex — ceva cu descompunerea unui polinom în factori primi. Am încercat să-l urmăresc, dar n-am putut. După ce a terminat, i-am spus: „Prin urmare, tu ştii teoria, spre deosebire de mine, aşa că, probabil, ai înţeles şi aceste cinci puncte de mai jos din moment ce şi aici ai făcut bine. Ce ai greşit la celelalte patru?" Paul s-a aplecat peste lucrare şi a zis: „La astea două am înmulţit în loc să împart, iar la celelalte două am greşit prosteşte la adunare." „Vasăzică, am rostit eu rar şi apăsat, tu înţelegi toate chestiile astea complicate, dar din neatenţie ai făcut patru greşeli, care te-au costat patru puncte. Ce concluzie pot trage eu de aici este că ai cap de matematică, însă trebuie să te obişnuieşti să iţi verifici calculele înainte de a da lucrarea, la sfârşitul orei."

Incordarea dispăru de pe chipul lui Paul aproape văzând cu ochii. După ce a ieşit din cameră, am răsuflat adânc, pentru prima oară de la începutul discuţiei. Parcă dădusem şi eu un test.

Paul se întoarse după zece minute.

„Nu te necăji din cauza uşii de la garaj, mami. Am luat ciocanul şi, uşor de tot, am reuşit să o îndrept."

„Mulţumesc", am zis eu.

ÎNTREBĂRI DE LA PROFESORI

1. **Jessica, o fată din clasa mea, este o elevă remarcabilă. Oscilez mereu între dorința de a o lăuda cu entuziasm și teama că, astfel, ceilalți copii ar începe să o deteste şi să spună că e preferata profesoarei. Aveți vreo sugestie?**

Teama ta e întemeiată. Nu-i faci Jessicăi niciun bine dacă vei comenta tot timpul de față cu ceilalți faptul că este „remarcabilă". Ar fi mai avantajos pentru ea și pentru toți ceilalți elevi dacă ai căuta ocazii în care să îți arăți aprecierea pentru întreaga clasă: „Ce echipă grozavă sunteți! Ați pus toți mâna și ați făcut așa o curățenie, încât femeia de serviciu nici n-o să creadă că am avut astăzi lucrări de laborator."

Atunci când ești deosebit de mulțumită de ceea ce a făcut Jessica, poți descrie situația pe un ton neutru: „Văd că ai reușit să aduni coloana asta lungă de numere fără să greșești. Asta s-a întâmplat fiindcă ai avut grijă să scrii cifrele exact imele sub altele." Iată genul de comentariu obiectiv, pe care ceilalți elevi îl pot auzi fără probleme, având chiar de învățat din acesta. Cel mai bine ar fi să îți păstrezi reacțiile emoționale în privința Jessicăi pentru clipa în care vei fi singură cu ea. Atunci, îi poți spune cât de mult te bucuri că este eleva ta şi din ce motiv.

2. **Există vreo obiecție la intenția de a-i spune unei eleve că este cea mai bună din clasă la literatură sau unui băiat că a luat cea mai mare notă la teza de matematică?**

Decizia de a te focaliza asupra elevului „cel mai bun" sau „cel mai rapid" ori „cel mai inteligent" are două tăişuri; e posibil ca restul clasei să se descurajeze rapid. Unii chiar s-ar putea să renunțe complet să-și mai dea silința la învățătură. Iar „vedeta", la rândul ei, va trebui de acum înainte să își folosească toată energia nu pentru scopuri personale, ci pentru a-și menține poziția de star. Din acei moment, reușita lui permanentă se va bizui pe eșecul constant al colegilor de clasă. Ar fi mult mai folositor pentru elevul tău ca realizările obținute să îi fie descrise, fără nicio referire la restul clasei. De exemplu: „Ai zugrăvit atât de amămmțit ferma bunicilor tăi, încât parcă o văd în fața ochilor." Sau: „Toate răspunsurile din această lucrare sunt corecte. Văd că ai învățat bine fracțiile zecimale." Enunțurile de acest fel îi ajută pe elevi să se evalueze conform propriilor standarde, şi nu în comparație cu performanțele colegilor de clasă.

3. **La ultima școală la care am predat, se punea mare accent pe metoda de a-i obliga pe copii să repete: „Eu sunt grozav...", „Eu sunt adorabil...", „Eu sunt capabil." Profesorii erau și ei încurajați să împartă în dreapta și în stânga „steluțe aurii" sau etichete adezive înfățișând chipuri zâmbitoare. Considerați că procedeele amintite mai sus reprezintă modalități eficiente de consolidare a încrederii în sine?**

Increderea în propria persoană nu poate fi adusă din afară. Afirmațiile și etichetele de care pomeneai pot avea efect pe moment, dar „se duc" ușor atunci când realitatea arată că, de fapt, copilul *nu* e atât de „grozav" sau atât de „capabil" ori „adorabil". Pe de altă parte, niște cuvinte care descriu ce face sau ce a făcut copilul durează pentru totdeauna și pot fi invocate în momente grele. De exemplu, dacă un elev se frământă din cauza unui referat despre balene, a-și spune sieși: „Eu sunt grozav" sau a se uita la colecția de „steluțe aurii" nu-1 ajută prea mult. Dar dacă referatul despre arborii sequoia pe care l-a făcut recent i-a adus un comentariu de genul: „Plin de informații interesante. Am aflat despre acești copaci gigantici niște lucruri pe care nu le știam", atunci elevul ar putea să își spună: „Dacă data trecută referatul mi-a ieșit bine, cred că voi ști și acum cum să îl fac."

4. **Sugerați ca profesorul să nu pregete să arate că a observat efortul pe care îl face un elev. Dar să presupunem că o fetiță pune o întrebare care denotă o ignoranță totală. într-o primă etapă, nu trebuie să-i spui că a greșit și să îi dai răspunsul corect?**

Rolul nostru, ca dascăli, nu este de a furniza răspunsuri „corecte", *ci de a-i ajuta pe copii să ajungă la astfel de răspunsuri gândind singuri.* Poți începe prin a o întreba frumos pe elevă la ce s-a gândit atunci când a pus acea întrebare, îndrumând-o, totodată, spre următorul nivel de înțelegere, prin întrebări suplimentare.

O profesoară de la o școală cu program special a relatat că, atunci când le citea elevilor o poveste despre un apicultor, Charlene a ridicat mâna şi a întrebat; „Albina e pasăre?" Clasa a fremătat la auzul acestei întrebări.

Câțiva copii au ridicat mâna, nerăbdători să răspundă.

Profesoara a zis: „Stați un pic. Charlene, ce întrebare interesantă! Ce te face să crezi că albina ar fi pasăre?" „Are aripi ca o pasăre", a replicat Charlene, pe un ton foarte grav. „Și prin ce altceva se mai aseamănă?" „Zboară ca o pasăre." „Ai remarcat două trăsături comune. Copii, există și deosebiri între albine și păsări?" „Păsările au pene." „Păsările sunt mai mari." „Păsările nu te înțeapă cu acul."

Brusc, Charlene s-a luminat la față: „Ştiu, ştiu, a strigat ea. Albina e o *incestă!*"

Toate capetele s-au mişcat afirmativ.

Pe tablă, profesoara a scris concluzia copiilor: „Albina este o INSECTĂ."

POVESTIRI DE LA PROFESORI

O profesoară de la o școală elementară a povestit că elevii ei reacționează cel mai bine la laude și critici atunci când folosește o descriere fantezistă. Următorul fragment din scrisoarea ei ilustrează metoda amuzantă pe care o practică.

Fetiței care a terminat rapid testul de matematică i-am zis: „Ai trecut prin toate exercițiile ca un șoricel care roade o bucată de brânză."

Băiatului care a scris o compunere greu de citit, din cauză că a înghesuit cuvintele unele în altele, i-am zis: „Vai de mine, bietele cuvinte, ce storcite sunt. Par tare nefericite. Ooo, dar uită-te la cuvintele astea două! Ce vesele arată. Fiindcă sunt separate de o mulțime de spații."

Copilului care nu poate să scrie rânduri drepte, i-am spus: „C-ul ăsta plutește în aer, dar ăsta stă drept pe linie... Apoi, n-ul ăsta și-a băgat picioarele prin podea, iar vecinului de dedesubt îi cade tencuiala în cap."

Pentru a-i ajuta pe copii la ora de caligrafie, le-am spus să-și imagineze că vor face fiecare un „concurs de frumusețe", urmând să încercuiască pe caiet cea mai frumoasă literă, care va fi câștigătoarea. Câțiva copii au considerat că au două litere la fel de frumoase. în acest caz, ambele litere au fost declarate „câştigătoare".

O profesoară de la clasa a cincea a povestit cum a folosit ea lauda care descrie atunci când elevii ***n-au fost*** **cuminți.**

Clasa era într-o dispoziție de „nu vreauuu", „n-am cheefff". Toată săptămâna avuseseră parte de vreme urâtă și erau agitați. Atunci când ne-am întors cu toții în sala de clasă, după încă o recreație petrecută în clădirea școlii, copiii au continuat să se joace și să alerge de colo-colo. De obicei, în astfel de situații, nu laudele sunt primul lucru care îți vine în minte, însă, plimbându-mi privirea prin clasă, am văzut doi copii care se aşezaseră în bancă și stăteau cuminți.

M-am întors spre tablă și am scris cu creta numele lor sub cuvintele „Ora de arte". Pe urmă, le-am zis „elevilor model": „Ați lăsat jocurile imediat ce a sunat clopoțelul. Acum, v-ați aşezat la locurile voastre și așteptați să vedeți ce urmează. Apreciez purtarea voastră." Ceilalți copii s-au uitat la mine și apoi la cele două nume de pe tablă. Câțiva s-au grăbit să lase joaca, grăbindu-se să se aşeze în bancă. Am adăugat şi numele lor pe listă, spunând: „Mulțumesc." S-au mai aşezat încă trei.

A fost minunat. N-a fost nevoie să ridic vocea sau să le dau ultimatumuri. Copiii au înțeles ce trebuia făcut şi

S-au conformat. Celor care reacționau mai încet, ceilalți elevi le şopteau energic să treacă la locul lor. în cele din urmă, *toți* s-au aşezat în bănci.

Ultima povestire arată cum un profesor de sport de la un liceu urban a izbutit să aibă o reacție pozitivă față de un elev recalcitrant şi ostil, fără a submina poziția băiatului în ochii colegilor.

Lui Carlos Hemandez nu îi plăcea să fie lăudat în public. îşi imagina despre el însuşi că e un tip dur, căruia nu-i pasă de şcoală sau de ceea ce gândesc profesorii. Ceilalți puşti îl admirau pentru atitudinea lui sfidătoare. Nu zâmbea decât atunci când era mustrat pentru purtarea lui. Doar atunci rânjea spre amici, de parcă ar fi spus: „Le-am arătat eu lor."

în timpul orei de sport, Albert, unul dintre cei mai nepopulari elevi, nu izbutea să marcheze niciun coş la baschet. Câțiva băieți i-au zis că „trage ca o fată", iar alții au pufnit în râs. Carlos s-a uitat la băieți şi a scuturat din cap. Greg, căpetenia găştii, a zis: „Ce?! îți place cumva de el?"

îngustând ochii, Carlos a rostit un singur cuvânt: „Gura."

Şi au tăcut. N-au mai scos niciim cuvânt. Doar au aruncat mingea la coş.

Atunci când a venit momentul ca elevii să meargă la vestiar, am strigat din partea cealaltă a terenului: „Hemandez, vreau să vorbesc cu tine."

Câțiva băieți s-au adunat ciorchine la uşa vestiarului, aşteptând să vadă rezultatul. Stând cu spatele la ceilalți băieți, m-am uitat la Carlos. Cu o expresie severă şi pe un ton coborât, i-am spus lui Carlos: „Hemandez, am văzut ce ai făcut pentru Albert. Numai un om puternic poate lua apărarea cuiva de care ceilalți își bat joc. Ai procedat bine."

Carlos s-a răsucit pe călcâie și a pornit tacticos spre ușa vestiarului. Băieții care aşteptau s-au uitat la ochii lui Carlos, pentru a-şi face o idee despre ceea ce se întâmplase. Carlos zâmbea.

CUM SĂ ELIBEREZI UN COPIL
CARE S-A ÎNCHISTAT ÎNTR-UN ROL

Nevenindu-mi să cred, citeam şi reciteam scrisoarea primită de la inspectoratul şcolar. Cuvintele mă străpungeau ca nişte săgeţi: „Cu regret vă informăm... deficit bugetar... reduceri... transfer la altă şcoală... şcoala primară Hemlock." în primele câteva săptămâni de vară, am izbutit să-mi scot scrisoarea din minte. Dar pe măsură ce ne apropiam de septembrie, a început să crească şi nelinişţea mea la gândul de a lua totul de la capăt într-o nouă şcoală. Am încercat să mă calmez. La urma urmei, toate şcolile sunt la fel. Şi copiii tot copii sunt peste tot. în fond, ce putea fi aşa de diferit la şcoala primară Hemlock? în plus, aveam deja la activ doi ani de învăţământ.

In ziua de acomodare, am descoperit că nu eram singura profesoară din circumscripţie care fusese repartizată la Hemlock. Directorul adjunct ne-a luat deoparte pe toţi nou-veniţii şi ne-a pus la curent cu tacticile şi procedeele disciplinare ale şcolii. S-a axat în principal asupra elevilor „răi" şi asupra modului în care să fim „duri" cu ei. La sfârşitul zilei, ni s-a spus că fiecare dintre noi va fi asistat de câte un mentor, în persoana imui profesor, care să ne ajute să învăţăm cum e „corect" să procedezi la Hemlock. îmi părea bine că aveam la dispoziţie ziua următoare pentru a-mi pregăti sala de clasă. Nu mai eram în stare să ascult nicio explicaţie în plus despre minunatele metode de a face referate la direcţiune, despre cum să reţii im elev la şcoală după ore sau cum să îl elimini câteva zile.

Am sosit devreme a doua zi dimineaţă, nerăbdătoare să mă organizez. Pe catedră, am găsit un catalog cu numele celor 28 de copii. Am studiat lista şi am observat că aveam 18 băieţi şi 10 fete.

O femeie înaltă şi căruntă a intrat în clasă, prezen- tându-se drept doamna Detner, mentorul care îmi fusese repartizat. întinzând mâna să ia catalogul, a zis:

– Predau la Hemlock de 27 de ani, aşa că îţi pot spune tot ce vrei să afli despre aceşti copii. I-am avut pe toţi în clasă, şi pe fraţii şi surorile lor — ba chiar şi pe unii dintre părinţi.

– La şcoala asta sunt cumva mai mulţi băieţi decât fete? am întrebat eu, întinzându-i catalogul, ascultătoare.

Mi-a zâmbit condescendent:

– Nu tocmai. Vezi dumneata, fiind o profesoară nouă, trebuie să munceşti, astfel încât să ajungi să ai în clasă „copii buni" — cum se spune.

Am informat-o că eram în *al treilea* an de învăţământ, dar ea mi-a tăiat vorba cu:

– Oh, sărăcuţa de tine, văd că ţi-au dat-o pe Mary Arm Ryan. E tare împrăştiată — nu poţi pime nicio bază pe ea şi nu are deloc capacitatea de a asculta ce i se spune. Clătinând din cap şi plesnind din limbă, a continuat: O ai şi pe Angie Milano! Asta-i vicleană. Nu poţi avea încredere în ea nici măcar un minut. E toată numai minciuni şi scuze... Ei, să nu-mi spui că ţi l-au băgat în clasă şi pe Joey Simon! E foarte greoi la învăţătură. Capacitatea lui de concentrare e la nivelul unui copil de 3 ani. Nu e în stare decât să facă pe măscăriciul tot timpul.

Ascultam amuţită, în timp ce ea parcurgea lista.

– Cum O fi nimerit Henry Burt aici? E un copil extrem de sfios, foarte emotiv, nu deschide gura niciodată, dar n-o să-ţi facă necazuri... Nici cu Jimmy Potts nu vei avea probleme, doar că îi place să piardă vremea şi să tot amâne lucrurile... Oh, dar uite-1 şi pe Roy Schultz! Ăsta compensează ce nu fac ăia doi la un loc. Ei bine, Roy e deştept, dar rău — un adevărat derbedeu. Şi nu e în stare să se controleze. Stai numai să vezi ce porcării scoate pe gură. Nu-mi vine să cred că au putut să-l repartizeze unei persoane atât de drăguţe ca dumneata. Oh, asta e, la anul va fi altfel. Cu o clasă ca asta, nu-ţi rămâne decât să speri.

Indreptându-se spre uşă, mi-a strigat peste umăr:

– Am zeci de treburi de rezolvat. Dacă termin devreme, poate mai stăm de vorbă. Dacă nu, putem eventual să luăm prânzul împreună, cândva anul ăsta.

Am încuviinţat politicos, dar de cum a ieşit pe uşă m-a apucat durerea de cap. Ce mă aştepta anul acesta? Avea, cumva, dreptate în privinţa copiilor? Vorbise ca şi cum firea şi personalitatea lor ar fi fost de neschimbat. Ca nişte litere săpate în piatră. Incredibil. Chiar nu citise niciunul dintre studiile în care se arăta legătura clară dintre aşteptările profesorului şi performanţele elevilor? Nu ştia că, de fapt, copiii sunt capabili de schimbare şi că profesorul poate fi un puternic agent al acestei schimbări?

M-a copleşit un val de îndoieli. Nu eram, oare, naivă? De un idealism prostesc? Brusc, mi-am amintit de un film pe care îl văzusem cu ani în urmă la un curs de pedagogie. O profesoară de la o şcoală elementară le-a spus copiilor, cu im aer serios, că nişte cercetări recente au demonstrat că persoanele cu ochi căprui sunt superioare celor cu ochi albaştri, fiind mai inteligente. Tot restul zilei, copiii s-au comportat conform noului set de aşteptări. Copiii cu ochi căprui, încântaţi de noutatea aflată, au avut rezultate mai bune decât în alte dăţi. Iar copiii cu ochi albaştri — chiar şi cei mai străluciţi — au fost atât de zdruncinaţi şi de supăraţi, încât nu au fost în stare să lucreze. în ziua următoare, profesoara, tot cu im aer serios, le-a spus elevilor că se făcuse o eroare. în realitate, copiii cu ochi albaştri sunt superiori, iar copiii cu ochi căprui sunt proşti şi inferiori. Şi de data aceasta, aşteptările profesoarei au determinat performanţele copiilor. Acum, a fost rândul copiilor cu ochi albaştri să se umfle în pene şi să exceleze, în timp ce copiii cu ochi căprui aproape că nici n-au mai putut fi activi, fiind imobilizaţi de ruşine şi îndoieli cu privire la propria persoană.

Metodele acestei profesoare mă făceau să mă simt extrem de prost, dar în acelaşi timp nu puteai să negi rezultatele experimentului ei. Dovada evidentă a puterii unui profesor de a influenţa în bine sau în rău imaginea despre el însuşi a unui copil mi-era întipărită în minte cu litere de foc. Nu voiam să cad în capcana de a accepta părerile doamnei Detner despre copii. Toţi puştii din clasa mea vor avea ochi de culoarea „potrivită".

Dar eram în stare să fac faţă sarcinii care mă aştepta? în acea după-amiază, în timp ce îmi plimbam câinele, m-am surprins gândindu-mă la Nicole, o fată strălucită şi energică, pe care o avusesem elevă în anul precedent. Fusesem martor direct la felul în care profesorii ei, fără nicio maliţiozitate intenţionată, o mulaseră încetul cu încetul pe un rol.

L-am auzit pe profesorul ei de sport zbierând: „Nicole, vrei, te rog, să faci clanţa mai mică? Tot timpul dai din gura aia!"

Am auzit-o pe profesoara de franceză certând-o: „Nicole, lasă mâna jos. *Ştiu* că ştii răspunsul. Mai lasă şi pe alţii să vorbească."

Am auzit-o pe profesoara de muzică zicând: „Nicole, chiar trebuie tot timpul să comentezi ceva? Nu mă interesează ce cântec crezi *tu* că ar trebui să cântăm. încearcă mai bine să-ti păstrezi părerile doar pentru tine."

Mă auzeam pe mine spunând: „Nicole, ii deranjezi pe toţi vorbind in timpul orei. Nu vezi că lumea mai lucrează încă la test?" Nicole s-a făcut roşie de ruşine şi s-a oprit, dar după câteva minute s-a intors in bancă şi s-a pus pe taclale cu fata din spatele ei. Exasperată, m-am dus la ea, am apucat-o de umeri şi am intors-o spre mine, ordonându-i: „Nicole, incetează! Dai din gură ca o meliţă."

Tot spunându-i de atâtea ori ce nu făcea bine, presupuneam cu toţii că Nicole avea să ne asculte şi să se schimbe in bine. De ascultat, poate ne-a ascultat, dar in mod cert in bine nu a ajuns să se schimbe. De fapt, aveai senzaţia că dă dovadă chiar de mai puţin autocontrol. Ca şi cum ne-ar fi spus tuturor: „Dacă voi aşa mă vedeţi, atunci aşa am să fiu." Poate că noi, profesorii ei, am contribuit la accentuarea rolului ei de „vorbăreaţă incorijibilă".

Ajunsă inapoi acasă, am inceput să mă gândesc la reacția lui Nicole față de comentariile noastre, privind situația cu mai puțină simpatie și înțelegere. De ce trebuia ca toată povara schimbării comportamentului lui Nicole să cadă pe umerii profesorilor ei? Unde era res- ponsabilitea lui Nicole în toată povestea asta? De ce să nu fie în stare să reacționeze la nemulțumirile noastre și să facă un mic efort de a se schimba în bine?

A sunat telefonul. Vocea caldă și mângâietoare a Janei:

— Toți îți ducem dorul pe-aici, a zis ea. Pe-acolo cum merge?

N-am știut cum să-i povestesc mai repede despre doamna Detner și despre ceea ce-mi zisese ea despre copii, despre amintirile mele legate de Nicole și despre părerea pe care mi-o formasem de curând referitoare la atitudinea ei sfidătoare și încăpățânată.

– Mmm! a exclamat Jane. Nu simt prea sigură că Nicole te sfida. Nu e cumva posibil ca, de fapt, să nu fi avut puterea de a respinge imaginea pe care toți profesorii i-o dădeau despre ea însăși? Atunci când ești doar o puștoaică și auzi pe toată lumea spunându-ți mereu acelaşi lucru, până la urmă începi să crezi și tu ce auzi.

– Ce te face să fii așa de sigură? am întrebat-o eu, apoi a urmat o lungă pauză. Haide, Jane, spune-mi, am îndemnat-o eu.

– Of... cred că mă gândeam la mine, pe când aveam 12 ani și eram foarte nesigură, și de asemenea la cum a fost în primul an în care am plecat singură de-acasă, vara, în tabără.

– Nu ți-a plăcut?

– Ba da. De fapt, prima mea vacanță de una singură a fost minunată. Mă plăceau colegele de cameră; mă plăcea îndrumătoarea; ba mă plăceau până și băieții. Am învățat să înot, să vâslesc, am câștigat premiul taberei și m-am întors acasă cu o siguranță și o încredere în mine însămi, cum nu mai avusesem niciodată înainte. A fost cea mai frumoasă vară din viața mea.

– Prin urmare, tot acest răspuns pozitiv ți-a dat o cu totul altă perspectivă despre tine însăți.

Da. Hai să îți povestesc ce poate face un răspuns negativ, a continuat Jane. Am fost în aceeași tabără și în vara următoare, dar nimic nu mi s-a mai părut la fel. Aveam altă îndrumătoare, alte colege de cameră — toate moarte după băieți și după haine. Mi-au zis că sunt „o mucoasă anostă". Am încercat din răsputeri să mă împrietenesc cu ele, dar fetele s-au izolat într-un cerc închis, din care m-au exclus. Pe băieți nu-i interesau decât fetele noi. Până și îndrumătoarea s-a descotorosit de mine încă de prima oară când m-a văzut cum arunc mingea. Mi-a zis că simt „toantă". Pe la sfârșitul verii, mă dădusem bătută. La ultimul meci de baseball, căpitanii și-au ales suporterii, iar pe mine nu m-a vrut niciuna dintre echipe. Am stat pe bancă și m-am uitat un pic la joc, după care m-am întors în cameră, unde nu era nimeni, și, neavând altceva mai bun de făcut, m-am hotărât să-mi spăl șosetele. Mi-aduc și-acum aminte cum mă uitam la apa aceea murdară și plină de clăbuci care se scurgea prin chiuvetă; și cum aveam senzația că mă scurg și eu la fel, odată cu clăbucii murdari. Nimeni nu mă voia. Nimănui nu-i păsa dacă trăiam sau muream. Și nu puteam face nimic pentru a schimba situația.

Tăceam, fiindcă mă durea sufletul pentru ea şi nu ştiam ce să spun. în cele din urmă, am întrebat:

– Jane, încerci cumva să-mi spui că e aproape imposibil să treci peste felul în care te văd ceilalți?

– Poate că unii puști sunt suficient de puternici, încât să nu se descumpănească și să continue să creadă în ei înșiși. Eu n-am fost.

Apoi, Jane a schimbat subiectul, dar după ce am încheiat conversația, m-am tot gândit la cele două vacanțe ale ei. Jane părea o persoană atât de puternică și de sigură pe ea, încât îmi venea greu să-mi imaginez că fusese cândva un copil vulnerabil și sensibil la felul în care o vedeau ceilalți oameni. Pe urmă, m-am gândit la copiii trecuți în catalogul clasei mele, pe care doamna Detner îi categorisise atât de răspicat, şi m-am întrebat cât erau, oare, de vulnerabili.

Luni, după ce m-am întâlnit, în fine, cu elevii mei din clasa a cincea, am răsuflat uşurată, fiind plăcut surprinsă. Niciunul nu mi s-a părut prea groaznic. în realitate, arătau ca oricare alți elevi, normali. Pe la sfârşitul primei săptămâni însă, mi-a trecut prin minte, şi nu o dată, că toate caracterizările pe care doamna Detner le făcuse copiilor nu erau chiar lipsite de adevăr. Am dat la o parte acest gând urât, hotărâtă să caut tot ce era mai bun în elevii mei. Ultimul lucru de care aveau nevoie din partea mea era o nouă doză de etichetare toxică.

Pe la sfârşitul celei de-a doua săptămâni, mi-am dat seama că bunele mele intenții nu erau de ajuns. De exemplu, atunci când Mary Ann Ryan şi-a uitat *iarăşi* rigla acasă, am avut tăria să nu îi spun în față că e „împrăştiată", ceea ce nu a însemnat însă că, dacă reuşisem să-mi țin gura, îmi putusem înfrâna şi gândurile, în mintea mea, tot o făceam „împrăştiată"; mă auzeam spunându-i: „Mary Ann, n-ai uitat să-ți iei azi banii pentru prânz?... Să nu-ți laşi iarăşi jacheta pe-aici... Ai grijă să îți pui în ghiozdan carnețelul pe care ți-ai notat temele, ca nu cumva să-l pierzi din nou."

E adevărat, nu i-am spus niciodată în față că e „împrăştiată", dar e cert că i-am transmis cumva felul în care o vedeam eu. Şi făceam acelaşi lucru şi cu ceilalți copii. Nu i-am zis niciodată lui Joey Simon că „nu cască urechile de-ajuns", dar e clar că i-am spus, printre dinți: „Joey, *încearcă* să fii atent de data asta, te rog." Nu l-am făcut niciodată pe Jimmy Potts „mototol", dar l-am îndemnat: „Jimmy, măcar de data asta să nu mai rămâi ultimul la ieşirea din clasă." Nu i-am spus niciodată lui Roy Schultz că e spurcat la gură, însă privirile pe care i le aruncam transmiteau clar acest mesaj.

Mi-am dat seama că aveam nevoie de xm plan. La sfârşitul acelei săptămâni, m-am apucat să fac o listă cu trăsăturile de caracter care mă deranjau cel mai mult la elevii mei. Pe urmă, am citit din cartea *How to Talk So Kids Will Listen...* capitolul despre cum să îi faci pe copii să scape de rolurile pe care le joacă şi am rescris rezumatul, înlocuind cuvântul *copii* cu *elevi.*

CUM SĂ ÎI ELIBEREZI PE COPII DE POVARA ROLURILOR

- Caută prilejul de a le arăta elevilor o nouă imagine despre ei înşişi.
- Pune-i pe elevi în situații în care să se poată vedea singuri altfel.
- Lasă-i pe elevi să audă întâmplător când spui ceva pozitiv despre ei.
- Prezintă comportamentul pe care ți-ar plăcea să-l vezi.
- Reaminteşte-le elevilor realizările lor anterioare.
- Enunță-ți sentimentele şi/sau aşteptările.

Urmează, sub formă de benzi desenate, câteva dintre exemplele concepute de mine când încercam să aplic toate sugestiile de pe listă în cazul copiilor din clasa mea:

CAUTĂ PRILEJUL DE A LE ARĂTA ELEVILOR O NOUĂ IMAGINE DESPRE EI ÎNŞIŞI

PUNE-I PE ELEVI ÎN SITUATII ÎN CARE SĂ SE POATĂ VEDEA SINGURI ALTFEL

LASĂ-I PE ELEVI SĂ AUDĂ ÎNTÂMPLĂTOR CÂND SPUI CEVA POZITIV DESPRE EI

PREZINTĂ COMPORTAMENTUL PE CARE ȚI-AR PLĂCEA SĂ-L VEZI

REAMINTESTE-LE ELEVILOR REALIZĂRILE LOR ANTERIOARE

DAR DACĂ ELEVUL CONTINUĂ SĂ SE COMPORTE CONFORM VECHII ETICHETĂRI?

Enunță-ți sentimentele şi/sau aşteptările

Imi părea bine că reuşisem să îmi imaginez ce le-aş putea spune elevilor mei pentru a-i scăpa de „etichetările" primite, deoarece, ca urmare a acestui exercițiu autoimpus, am ajuns să am o altă părere despre ei. Şi, încetul cu încetul, pe măsură ce îi făceam să aibă o imagine mai bună despre ei înşişi, schimbările s-au produs văzând cu ochii:

Mary Arm Ryan n-a uitat să aducă bilețelul semnat de părinți pentru plecarea în excursie.

Angie Milano a recvmoscut că „a împrumutat" rigla lui Mary Arm.

Henry Burt a ridicat mâna să răspundă la oră!

Joey Simon a participat cu seriozitate la discuția din clasă.

Jimmy Potts a ajuns la timp, trei zile la rând.

Roy Schultz a lăsat să treacă o săptămână întreagă fără să sară la bătaie. Şi, spre uimirea tuturor, într-un moment de enervare, a dat cu pumnul în bancă, zbierând: *„Măi, săfiel*"

Eram atât de entuziasmată de ceea ce vedeam, încât simțeam nevoia să povestesc cuiva. Fireşte, am sunat-o pe Jane.

– Cu fiecare nouă zi, i-am spus eu, triumfătoare, văd cum copiii ăştia se dezbară de vechile lor roluri şi încep să exploreze noi laturi ale personalității lor.

– Felicitări, mi-a spus Jane, încântată. Poți şi tu să mă feliciți pe mine.

– Da?! Pentru ce? am întrebat eu.

– Deoarece mi-am dat seama, după ce am vorbit cu tine ultima oară, că mi-am „distribuit" propriii copii în nişte roluri.

Eram şocată.

– La ce te referi? Ce fel de roluri? Care copii?

– Ai mei, Diane și Emily. Sunt atât de apropiate ca vârstă și se iau atât de mult la întrecere una cu cealaltă, încât am vrut ca fiecare să simtă că este cu totul deosebită. Așa că i-am spus Dianei că ea e artista familiei, iar lui Emily că ea e scriitoarea familiei. Ba l-am băgat și pe prichindelul de Jason în „ciorba" asta și i-am zis că el e muzicianul nostru.

– Și ce e rău în asta? am întrebat eu. Toate sunt roluri pozitive.

– Chiar asta e problema, a zis Jane. Pozitive sau negative, rolurile tot roluri rămân. Cei mici se închistează în ele și încep să se teamă să mai încerce şi alt mod de a fi. De ce să rişti să nu faci la fel ca sora sau ca fratele tău?

– Sau să rişti să faci mai bine, am zis eu, şi să te trezeşti că sora sau fratele te urăsc.

– Exact, a spus Jane. Trebuie să afli, Liz, că atitudinea ta hotărâtă de a elimina rolurile în clasa ta mi-a dat ideea să încerc să fac acelaşi lucru acasă la mine.

în următoarele două pagini, veți vedea, sub formă de benzi desenate, ceea ce Jane a povestit că era o conversație tipică cu Diane, urmată de încercările Janei de a o scuti pe fetiță să mai joace rolul pe care tot ea i-1 dăduse.

M-am tot gândit la aceste două scenarii, după ce am terminat de vorbit la telefon cu Jane. Știu că, dacă aş fi îngrijorată că am de scris o compunere și m-ar chinui, totodată, gândul că sora mea e „scriitoarea în familia noastră", nu m-ar mângâia nicidecum insistențele mamei că eu sunt bună ca artistă. Nu numai că aş fi atât de descurajată, încât nici nu m-aș încumeta măcar să mă apuc de compimere, dar, probabil, aş gândi cam aşa: „Dacă valoarea mea în familie este dată de *arta* mea, ce s-ar întâmpla dacă la un moment dat n-aș mai fi bună la asta? Sau dacă, într-o bună zi, soră-mea vine acasă cu un desen frumos? Ce s-ar alege de *mine?*"

ZĂVORÂREA COPILULUI ÎNTR-UN ROL

ELIBERAREA COPILULUI DIN ROLUL DAT

Insă, dacă m-aş pune în a doua situaţie, unde mama s-ar concentra numai asupra mea şi ar sublinia atuurile mele unice, m-aş simţi cu totul altfel. Mi-aş zice: „E posibil *să pot* face compunerea aia. Poate chiar *am* nişte lucruri de spus despre dreptate." Nici n-ar mai conta, măcar, dacă sora mea scrie bine sau nu. Treaba ei, să fie Ce scriitoare pofteşte. Iar eu aş fi liberă să fiu *eu însămi*.

La câte lucruri trebuia să mă gândesc! Mi-era extrem de limpede totul. Rolul meu ca profesoară şi rolul Janei ca părinte *era să fim ferme în a nu permite niciun fel de rol. Etichetarea firii copiilor trebuia să înceteze.* E necesar să vedem în *fiecare copil* o fiinţă cu faţete multiple, când sfioasă şi retrasă, când gălăgioasă şi sociabilă; ba molcomă şi gânditoare, ba iute şi hotărâtă; când încăpăţânată şi necooperantă, când flexibilă şi maleabilă. Dar niciodată la fel, veşnic în prefacere, având mereu capacitatea de a se schimba şi a se dezvolta.

Să se înceteze cu etichetările vizând capacităţile la învăţătură— „peste medie"... „sub medie"... „mediocru"... „strălucit"... „lent". *Fiecare copil* trebuie văzut ca o „fiinţă aptă să acumuleze noi cunoştinţe". El trebuie încurajat să trăiască bucuria descoperirilor intelectuale şi satisfacţia de a face progrese — fie rapid, fie lent.

Să se înceteze cu obiceiul de a-i evidenţia pe copiii cu talente artistice sau sportive deosebite şi de a-i copleşi cu atenţie, în detrimentul fraţilor sau colegilor lor mai puţin talentaţi. Da, aceia puţini care sunt astfel înzestraţi au nevoie de recunoaşterea şi dezvoltarea talentului lor, dar acelaşi lucru este valabil pentru *toţi* copiii. *Fiecare copil* are nevoie să fie încurajat să guste plăcerea de a face sport, a cânta, a dansa, a juca pe o scenă de teatru sau a face arte plastice, fără să-şi bată capul că va trebui să devină campion la atletism, geniu muzical, actor celebru sau artistul din familie.

Să nu mai luăm captive speranţele, visele şi posibilităţile copiilor, zăvorându-i sub nişte etichete. Cine ştie ce am fi putut ajunge şi noi în viaţă, dacă măcar im singur om ar fi crezut atât de mult în noi, încât să ne fi ajutat să ne explorăm şinele neexplorat?

Recapitulare rapidă

Cum să eliberezi un copil care s-a închistat într-un rol — acasă şi la şcoală

Adultul: **Nicole, îţi umblă gura ca o meliţă. Nu mai apucă nimeni să spună nimic din cauza ta.**

In loc de a eticheta un copil, mai bine:

1. **Caută prilejul de a-i arăta copilului o nouă imagine despre el însuşi.**

„Ce putere de autocontrol! Deşi mai aveai multe de spus, ţi-ai dat seama că trebuie să aibă şi ceilalţi ocazia să vorbească."

2. **Pune-l pe copil într-o situaţie în care să se poată vedea singur altfel**.

„Nicole, aş vrea să conduci reuniunea (şcolară/familială) şi să ai grijă să îi vină rândul fiecăruia la cuvânt."

3. **Lasă-1 pe copil să audă întâmplător atunci când spui ceva pozitiv despre el.**

„Nicole are atâtea idei mimmate, încât îi vine greu să fie reţinută. Cu toate astea, am văzut că ştie s-o facă."

4. **Prezintă comportamentul pe care ţi-ar plăcea să-l vezi.**

„Oh, îmi pare rău, n-am vrut să te întrerup. Te rog, termină ce aveai de spus. Pot să-mi păstrez ideea."

5. **Reaminteşte-i copilului realizările lui anterioare.**

„Mi-aduc aminte de discuţia noastră despre pedeapsa capitală. Ai ascultat in tăcere, dar în momentul în care ţi-ai expus, în cele din urmă, concepţiile, câteva persoane şi-au schimbat atitudinea."

6. **Enunţă-ţi sentimentele şi/sau aşteptările.**

„Nicole, dacă mai aşteaptă şi alţii să ia cuvântul, aş vrea să îţi scurtezi comentariile."

ÎNTREBĂRI ŞI POVESTIRI DE LA PĂRINȚI ŞI PROFESORI

ÎNTREBĂRI DE LA PĂRINȚI

1. Încurajându-i pe copii să nu mai joace nişte roluri — de genul „şeful" sau „criticul" sau „Domnul încăpățânare" ori „Domnişoara Sensibilitate" —, nu există totuşi pericolul ca odată cu partea rea a rolului respectiv să se piardă şi ce avea el bun?

Ori de câte ori ajutăm un copil să se încumete să adopte altă comportare, trebuie să arătăm că susținem ceea ce a fost pozitiv în rolul pe care l-a jucat până atunci. „Şeful" trebuie apreciat pentru calitățile lui de conducător. „Criticul" trebuie lăudat pentru capacitatea lui de observație. „Domnul încăpățânare" trebuie respectat pentru persistența şi atitudinea lui hotărâtă. „Domnişoarei Sensibilitate" trebuie să-i fie recunoscut meritul de a fi o persoană duioasă.

2. Incerc să îl ajut pe fiul meu să îşi schimbe rolul de persoană neserioasă; aş vrea să devină o persoană serioasă, pe care să te poți bizui. Mă întreb însă dacă nu cumva astfel îl scot dintr-un rol şi îl pun în altul. Ce părere aveți?

Este important să nu îi „distribuim" pe copii în niciim rol. Pentru un puşti, este la fel de neplăcut să audă spunându-i-se: „*întotdeauna* mă pot baza pe tine", ca şi: „*Niciodată* nu mă pot bizui pe tine." Indică-i mai bine fiului tău un exemplu în care s-a purtat ca un om serios: „Ai promis că te vei ocupa să afli cât costă cartea pe care ai pierdut-o şi te-ai ținut de cuvânt." Astfel îi sugerezi că, atimci când *vrea* să fie un om pe care să pui bază, poate s-o facă.

3. Tot nu văd ce e rău în a-i spune unui copil „*întotdeauna* mă pot baza pe tine." Nu credeți că astfel îl provocăm să fie mereu la înălțime?

A-i spune unui copil că *întotdeauna* face aşa sau aşa înseamnă a-l constrânge să evolueze într-un spațiu limitat. Ori se poartă ca un om neserios pentru a-ți demonstra că nu ai dreptate, ori îşi asumă noul rol pe care i l-ai dat — indiferent de împrejurări sau de ceea ce îl costă pe el ca persoană. („Nu mi s-a vindecat glezna, dar nu-mi pot lăsa de izbelişte echipa.") Noi vrem ca toți copiii să scape de asemenea constrângeri — să fie capabili să evalueze fiecare situație care apare şi să ia o decizie bazată pe propriul raționament, şi nu pe părerea altcuiva despre felul în care ar trebui să se comporte ei *întotdeauna.*

4. Se poate face ceva atunci când copiii se etichetează între ei? Mă gândesc la fiica mea, Wendy, care o face „rea şi egoistă" pe prietena ei. Susan, ori de câte ori se joacă împreună şi Susan nu-i dă ceea ce îi cere.

Nu subestimați niciodată puterea voastră, ca părinți, de a-i influența pe copiii de care aveți grijă. Dacă un copil îl etichetează pe celălalt, puteți interveni pentru a-1 ajuta pe fiecare să vadă ce e bun în celălalt: „Wendy, ce-ar fi să îi ceri lui Susan ce vrei *fără* să o faci în fel şi chip? Pun pariu că poate fi mărinimoasă dacă este rugată frumos."

POVESTIRI DE LA PĂRINȚI

Prima povestire provine de la mama unei fetițe „uituce".

Fiica mea, Polly, este întruchiparea profesorului distrat. Atunci când vine momentul să-şi facă temele pentru şcoală, constat ori că nu şi-a adus manualul acasă, ori că şi-a pierdut foaia cu ce are de făcut, ori că a ținut minte să ia manualul, însă a uitat ce pagini are de învățat. Până şi bunică-sa, care o adoră, zice că fata asta ar fi în stare să-şi uite şi capul, dacă nu l-ar avea prins de umeri.

Am încercat tot ce se poate cu ea — răbdare, țipete, lungi predici moralizatoare despre responsabilitate. Nimic nu merge. Soțul meu îmi tot spune că nu fac decât să înrăutățesc lucrurile şi să îi dau lui Polly o imagine proastă despre ea însăşi. Săptămâna trecută, m-am enervat aşa de rău pe el, încât i-am zis: „Bine, ocupă-te tu de-acum încolo." Şi s-a ocupat.

De exemplu, atunci când Polly mi-a cerut trei dolari pentru a pleca în excursie, n-am mai făcut mare caz de faptul că data trecută pierduse banii. I-am spus doar să discute cu taică-său. Cum n-a avut mărunt, i-a dat o bancnotă de cinci dolari şi i-a zis: „Schimbi şi-mi aduci acasă doi dolari, rest. Gândeşte-te bine unde ai să pui banii, până mi-i dai mie." Şi fata s-a gândit! I-a băgat în pantof şi, după ce a ajuns seara acasă, i i-a dat lui taică-său.

Cam la o oră după aceea, a intrat în panică, fiindcă nu îşi găsea caietul de exerciții. Soțul meu i-a zis: „Polly, când ai să fii în stare să asculți, vreau să îți pun o întrebare." „Ce?" a zis ea, imediat. „Cine din clasa ta crezi că ştie tema?" a întrebat el. „Cindy", a răspims ea şi s-a dus glonț la bucătărie, să îi telefoneze.

Mai târziu, când soțul meu s-a dus la ea în cameră să-i spună noapte bună, i-a dat fetei înapoi cei doi dolari şi i-a zis să-şi cumpere cel mai mare caiet cu putință și să scrie pe acesta ceva care să îi aducă mereu aminte să-l ia cu ea acasă.

„Cam ce-ar trebui să scriu?" a zis ea. „Un spiriduș așa deștept ca tine, căruia îi trece prin cap să își țină banii în pantofi, poate născoci ce să scrie pe o copertă." „Gata, ştiu. Am să scriu: «Nu mă uita, spiriduşule!!!»", a chicotit ea.

Trebuie să recunosc că soțul meu e pe calea cea bună.

Următoarea povestire arată cum o mamă a intervenit pentru a-şi proteja fiicele vitrege, pe care nişte rude nesăbuite voiau să le închisteze în anumite roluri.

De curând, m-am măritat cu un bărbat care are două fiice gemene. Fetele nu seamănă leit una cu cealaltă. La masa organizată la noi acasă de Ziua Recunoștinței, unchiul lor le-a zis, în glumă, că una e „frumusețea", iar cealaltă, „înțelepciunea". E adevărat că una este foarte frumoasă, în timp ce cealaltă e o elevă merituoasă, dar eu am fost îngrozită.

M-am întors spre fete, să le văd reacția. Nu păreau surprinse. Era limpede că unchiul lor le mai spusese deja același lucru. O mătușă a încercat să schimbe subiectul, dar eu eram atât de supărată, încât nu puteam lăsa lucrurile să rămână așa. Tare și răspicat, am zis:

— Le cunosc pe Joy și Ellen de aproape un an deja, așa că vă pot spune, ca o persoană care a trăit alături de ele, că *amândouă* sunt înzestrate cu o inteligență excepțională. Şi, după părerea mea, *amândouă* sunt tari la capitolul frumusețe.

Se prea poate ca după acest episod unchiul respectiv să nu mă prea aibă la inimă, însă am văzut după expresia de pe fața fetelor că lor le-a părut bine că n-am tăcut.

Un părinte care face muncă de voluntariat la şcoală ne-a relatat întâmplarea următoare:

Am fost repartizat la o clasă de-a treia, cu copii de diferite rase și extrem de săraci. Cei mai mulți părinți erau muncitori cu ziua. Profesoara m-a luat deoparte în prima zi şi mi-a spus că urma să lucrez cu Billy şi Jonathan, ambii de 9 aru. Pe urmă, m-a pus la curent cu situația lor familială: Billy provenea dintr-o casă cu droguri și violență. Jonathan locuia cu bunica, fiindcă tatăl era în pușcărie. M-a avertizat să nu-mi fac prea multe iluzii în privința lor: „Amândurora le place să facă tărăboi și nici nu simt prea sclipitori. Apropo, în această școală — s-a oprit şi a coborât glasul — copiii de acest fel sunt numiți «avortoni»."

Nu-mi ieșea din cap ce spusese. Avortoni? Copii buni de azvârlit în tomberon? Gunoaie umane? După opinia mea, acestea erau nişte cuvinte jignitoare, ce denotau o atitudine cel puțin denigratoare! Am început prima lecție de citit cu băieții, hotărât să le fac dreptate. Mi-au căscat sub nas. Billy mi-a zis că S-a uitat la televizor și filmul s-a terminat abia la 2 noaptea, iar Jonathan mi-a spus că îi era foame. Am aflat ulterior că nu mâncase nimic de dimineață.

A doua zi, am adus la școală gustări pentru ambii băieți și ei au mâncat în timp ce eu le-am citit o poveste. Pe urmă, i-am dat fiecăruia câte o carte cu ghicitori și glume, cerându-le să aleagă câte una pe care s-o citească apoi cu glas tare. Jonathan a ales o glumă cu un țăran care avea un porc. Am râs atunci când a ajuns la poantă. Pe urmă, Billy a întrebat: „Pot s-o citesc și eu pe a mea?"
A citit poticnit, dar mi s-a părut că înțelege sensul cuvintelor.

In ziua aceea, gheața dintre noi s-a spart. Am continuat să le aduc gustări, să lucrez cu ei la citire și la matematică. încetul cu încetul, mi-am dat seama că profesoara nu avea dreptate. *Erau* sclipitori, amândoi. Jonathan înțelegea perfect ce citea, iar Billy era bim la aritmetică. N-am ratat niciodată ocazia de a le spune că eram impresionat de progresele rapide pe care le făceau și că era o adevărată plăcere pentru mine să lucrez cu ei. Nu era gargară. Chiar mă atașasem de cei doi copii.

După câteva luni, au ajims să citească și să rezolve probleme la nivelul clasei lor, având o atitudine cooperantă la orele de curs. Mă simțeam răzbunat. Știam că asta se datora faptului că îi tratam pe acești așa-ziși „avortoni" ca pe niște copii importanți și respectați, pe care îi prețuiam.

Cu câteva săptămâni înainte de încheierea trimestrului, familia lui Billy a fost evacuată, iar el a fost nevoit să părăsească școala. Atunci când a venit la oră în ultima zi, mi s-a părut trist și retras. I-am spus că voi avea grijă să obțin adresa lui de la noua școală, astfel încât Jonathan și cu mine să-i putem scrie. Pe urmă, l-am îmbrățişat de rămas bim, spimându-i că nu-1 voi uita niciodată.

în zilele care au urmat, mi-a fost tare dor de Billy. îmi părea rău că nu avusesem mai multă vreme pentru a mă ocupa de el și mă întrebam cât timp aveau să dăinuie în sufletul lui, într-o lume rece şi ostilă, aceste sentimente mai bune despre el însuşi.

ÎNTREBĂRI DE LA PROFESORI

1. **Mi s-a spus că în prima zi de şcoală să-mi informez elevii despre regulile instituției de învățământ unde se află şi despre consecințele nerespectării lor — scrierea numelui pe tablă, interdicția de a mai ieşi în recreație, telefon dat părinților, reținerea la şcoală după ore etc., mergând până la eliminarea pe câteva zile. Mă întreb, acum, dacă nu cumva acest demers îi poate plasa pe copii în rolul de „indisciplinați", transmițându-le mesajul că eu mă aştept ca ei să nu fie ascultători. Ce părere aveți?**

Elevii au tendința de a da curs aşteptărilor profesorilor, în bine sau în rău, deopotrivă. Dacă vezi în ei niște persoane pline de cusururi, care trebuie să fie puse la punct și cumințite, atunci poți să fii sigur că îți vor da mult de furcă. în schimb, dacă preferi să vezi numai aspectele lor pozitive, de la care să contruiești apoi ceva, se vor strădui la fel de mult să justifice încrederea pe care o ai în ei.

O profesoară ne-a povestit că își începe trimestrul cu prezentarea câtorva proiecte atrăgătoare pe care le are în minte (de exemplu, un post de radio al clasei), explică limpede că va avea nevoie de contribuția și implicarea tuturor, iar apoi, arătând spre o listă afişată pe perete, spime: „Haideți să parcurgem împreună câteva reguli care ne vor ajuta să ne realizăm aceste obiective. Probabil că pe majoritatea le cunoaşteți deja."

„Lucrul acesta, spune ea, le dă de înțeles elevilor mei, de la bun început, că îi văd ca pe niște persoane fundamental responsabile, cooperante şi creatoare, care pot avea contribuții de preț la activitatea clasei."

2. **Ce poți face dacă, în ciuda tuturor eforturilor tale, un elev persistă în a interpreta un anumit rol?**

Perseverezi. Nu consideri că îndărătnicia copilului constituie o atitudine îndreptată împotriva ta. Tânărul care continuă să joace un rol negativ nu are neapărat „ceva cu tine". E foarte posibil ca, acționând astfel, copilul să se agate, de fapt, de ceva sigur și familiar pentru el. Nu este exclus să aibă nevoie să îi repeți de mai multe ori ceea ce aştepți, mai nou, de la el și să îi arăți că ai o altă atitudine față de persoana sa; apoi, va începe să aibă încredere în tine şi în el însuşi, deopotrivă, pentru a experimenta comportări noi.

3. în cartierul unde predau eu, ambianța generală este atât de violentă, încât unii dintre profesori par să fi acceptat ca pe un fapt dat ideea că elevii sunt nişte „delincvenți minori", care vor fi răi şi brutali unii cu alții — chiar şi atunci când se joacă — fără **ca nimeni să poată schimba ceva. Mă întreb dacă sunteți de acord cu acest punct de vedere.**

Concepția prezentată aici poate ti periculoasă. Dacă noi, adulții, stăm cu mâinile în sân și le permitem copiilor să își facă rău unii altora, cu gândul că e numai o joacă, în realitate aprobăm implicit o formă de violență, care se poate transmite asupra tuturor relațiilor lor. Trebuie să îi tratăm pe copii nu așa cum sunt, ci așa cum sperăm că vor deveni. Foarte impresionată de felul nemilos în care elevii ei se răneau unii pe alții, atât fizic, cât și verbal, o profesoară s-a decis să îi ajute să se vadă pe ei înșiși ca pe niște oameni care pot ti sensibili la sentimentele celorlalți. De îndată ce joaca lor devenea prea brutală, intervenea spimând; „Hei, doare! Uită-te la fața lui și ai să-ți dai seama că îl doare. Vezi? Plânge? în felul ăsta observi dacă nu cumva ai mers prea departe."
Odată, în recreație, a zărit doi puști care îl țineau la pământ pe un altul; se părea că totul a pornit de la o trântă din joacă. Băiatul imobilizat pe jos era disperat, dar ceilalți doi râdeau și îl burdușeau cu pumni în continuare. în clipa în care profesoara a încercat să îi oprească, băieții au protestat, zicând că nu se băteau, ci doar „se jucau şi se amuzau" şi ei un pic.

Ea le-a replicat: „Atunci când te bați în joacă, *toată lumea* trebuie să se distreze. Ia întrebați-1 pe băiatul trântit pe jos dacă *el* se distrează acum. Dacă nu se distrează, trebuie să încetați." Ca o concluzie, le-a spus: „Vreau ca elevii mei să știe că nu le permit să-i brutalizeze pe alții sau să se lase brutalizați, când sunt eu de față."

4. Deosebirile de caracter de la un individ la altul nu există, cumva, din naştere? Am remarcat că unii dintre elevii mei sunt mai impulsivi, sau mai timizi ori mai agresivi decât alții. Aceştia nu interpreazā un rol care le-a fost distribuit de către altcineva.

Faptul că un copil s-a născut cu o anumită predispoziție genetică nu înseamnă că el trebuie să rămână prizonierul trăsăturii respective. Copilul „impulsiv" are nevoie de ajutor și de experiențe practice menite să îl facă să o ia mai încet și să se gândească la consecințele faptelor lui; copilul „timid" trebuie să trăiască plăcerea de a intra în contact cu alții; copilul „agresiv" trebuie să învețe cum să se poarte paşnic cu ceilalți. Noi trebuie să îi ajutăm pe toți copiii să se dezvolte complet.

O POVESTIRE DE LA UN PROFESOR

Următoarea întâmplare arată ce se poate întâmpla atunci când protesorul se decide să îşi vadă elevul într-o nouă lumină.

Darryl Jackson era un uriaș la cei 10 ani ai săi, nesuferit și de două ori mai mare decât toți ceilalți elevi din clasă. Datorită fizicului, te-ai fi așteptat să fie mai matur, dar, de fapt, el se purta ca un mare prostovan, gălăgios și nătărău. Le dădea pumni în cap celorlalți copii, îi îmbrâncea, dădea din picioare și se repezea ca turbatul, sau se năpustea pe hol, cu urlete fioroase, atunci când trecea cineva. Pe scurt, făcea orice, numai să atragă atenția. Dacă nu ținea nici așa, se apuca să trăncănească vrute și nevrute, în gura mare.

Nici copiii nu-1 puteau suferi. Tot timpul îi jignea: „N-ai știut *asta?* Ce prost ești!" Dacă se pleca în excursie cu școala, ținea morțiș să aibă două locuri numai pentru el în autobuz. în sala de mese, înfuleca din sandviș

La un moment dat, m-a scos din sărite atât de rău, încât am făcut gestul de a-mi smulge părul din cap. Lui Darryl i-au scăpărat ochii de plăcere. Rânjind cu gura până la urechi, a zis: „V-am adus în pragul nebuniei, nu-i așa, doamnă Bergen?" își atinsese scopul. Și nu numai cu mine. Toți profesorii din școală îl știau și îl detestau. La prânz, își povesteau poante cu Darryl. Băiatul reușișe să devină faimos în toată școala. Oribil, dar aproape nostim totodată. Era atât de turbulent, încât mă întrebam dacă nu ar fi fost recomandabil să mă consult cu îndrumătorul pedagogic sau cu psihologul școlii. O părticică din mine însă se încăpățâna să susțină că mă puteam „ocupa" și singură de el. Știam că, dacă voiam să existe o cât de mică posibilitate ca Darryl să se schimbe, trebuia să schimb şi eu tactica.

Dar îmi dădeam seama, în același timp, că nu puteam face acest lucru, pur și simplu, mecanic. Trebuia să găsesc în Darryl măcar o trăsătură de caracter care să îmi placă sau pe care s-o admir. Fără un sentiment de afecțiune pentru acest copil, întregul proces risca să fie un exercițiu de manipulare. Poate chiar şi aşa era mai bine decât nimic, numai că eu speram ceva mai mult.

In ziua următoare, l-am urmărit pe Darryl cu ochi de vultur. Singurul lui har salvator era talentul la desen. Era suficient să privească un obiect pentru a-l reproduce imediat cu acuratețe. La un moment dat, Felix l-a chemat să-i arate desenul lui. Felix avea o slabă coordonare între mână și ochi, așa că desenul lui era aproape de nedescifrat. Cu toate astea, arătând spre mâzgăliturile lui, i-a spus lui Darryl: „Uite, ăsta e omul care va împușca dinozaurul."

Am crezut că Darryl va râde de el, însă băiatul doar a zâmbit cu bunătate și, arătând spre mâzgăliturile lui Felix, i-a spus cuvinte de îmbărbătare: „Da, uite și un extraterestru care coboară dintr-o navă spațială." Lucrul ăsta m-a impresionat. Vasăzică, Darryl putea fi și drăguț. Ba chiar generos! Poate fiindcă se simțea atât de sigur pe el în domeniul artelor plastice.

Incepând din acel moment, am lansat „campania stimulării pozitive". Am pornit prin a-1 alege pe Darryl pentru mici sarcini, rugându-l să șteargă tabla, să pună la loc, în ordine alfabetică, volumele din *World* Boofo sau să hrănească broasca țestoasă, după care aveam grijă să îi mulțumesc pentru ajutor. S-a dovedit că lui Darryl îi plac animalele. L-am pus să se ocupe de hamsteri în acea săptămână, spimându-i că animalele păreau încântate atunci când le ținea el în mână, fiindcă se purta cu mare blândețe. A surâs radios.

Pe urmă, a trebuit să îi ajut pe ceilalți puști din clasă să îl vadă cu alți ochi. Ori de câte ori cineva avea nevoie de ajutor, eu ziceam: „Oh, pune-l pe Darryl să-ți arate cum se face. Se pricepe la fracții." Sau „Darryl, tu știi foarte multe lucruri despre animale. Ce rasă ar fi bună pentru un câine de pază?" Speram ca, văzând că profesoara nu îl mai consideră o adevărată pacoste, și ceilalți elevi să își schimbe părerea despre el.

Ori de câte ori trebuia *neapărat* să îl cert, încercam să-i spun înainte ceva pozitiv: „Darryl, știu cât de greu este să aștepți, dar şi lui Felix trebuie să i se dea posibilitatea de a termina de vorbit." Sau „Darryl, știu că nu e ușor să îți înfrânezi impulsul de a te ridica din bancă, dar în momentul de față vreau ca toată lumea să stea jos și să fie atentă." După un timp, Darryl a început să spună lucruri de genul: „Vedeți, doamnă Bergen, mă controlez!" Sau „Vedeți, aștept să-mi vină rândul." Ori „Mi-a venit să sar în sus, dar n-am făcut-o." Iar eu reacționam întotdeauna rapid și afectuos: „Sigur că am văzut." Sau „Știu că ți-a fost greu."

Pe urmă, m-am apucat să îi scriu nişte bilețele mamei lui:

Dragă doamnă Jackson,

Darryl a fost însărcinat să aibă grijă de animalele clasei în această lună. Toate animalele sunt curate, bine hrănite şi fericite.

Cu sinceritate. Doamna Bergen

Lui Darryl îi plăcea tare mult metoda asta. M-a rugat să le spun și celorlalți profesori despre cum era el acum. Cu multă bucurie, i-am făcut pe plac: „Doamnă Kramer, Darryl a desenat o hartă a Statelor Unite şi a pus pe aceasta toate statele și capitalele lor."

Din aceste mici schimbări în comportamentul meu au venit mari schimbări în purtarea lui. A devenit foarte afectuos cu mine. N-a mai necăjit, îmbrâncit sau tachinat pe nimeni. Tot timpul sărea să-i ajute pe alții să deseneze, să citească sau să care ceva. Atunci când noul lui prieten, Felix, nu a avut bani pentru o excursie cu clasa, l-a împrumutat el. A devenit un „jucător de echipă". Inamicul tuturor a devenit prietenul tuturor. împărțea cu ceilalți pachețelul de mâncare, dulciurile, orice. Era Domnul Sociabilitate. Rămăsese tot gălăgios și scandalagiu, numai că aceste trăsături se combinau acum cu niște calități acceptate și dorite de restul elevilor.

Ceilalți profesori au observat sentimentele pe care Darryl le avea pentru mine și au început să le folosească pentru a-i controla comportamentul. îi spuneau: „Dacă nu te potolești, te spun doamnei Bergen", iar el se cumințea pe loc. Nu voia să ajungă la urechile mele ceva rău despre el.

Până la urmă însă, noua lui purtare nu a avut efect asupra celorlalți profesori. Aceștia tot nu-1 puteau suferi, iar el, la rândul lui, nu avea de gând să facă eforturi de a fi cooperant sau drăguț cu niște oameni care îl tratau ca pe o secătură. Fără să-i arăți că îți pasă de el, pe Darryl nu-1 puteai îndupleca să se poarte mai frumos. Pentru a te bucura de aprecierea lui, trebuia să-l apreciezi şi tu pe el.

PARTENERIATUL PĂRINTE-PROFESOR

Avusesem o zi grea. După tensiunea şi emoţia pricinuite de întâlnirile, rând pe rând, cu fiecare profesor în parte, mă simţeam complet stoarsă. Şi încă mai urma o seară lungă, cu multe şedinţe. Nu aveam timp să trec pe-acasă. M-am dus cu maşina la un mic restaurant din oraş, sperând să am parte de o masă liniştită şi relaxantă, înainte de a da piept cu următorul val de părinţi.

Bărbatul care şi-a parcat maşina lângă a mea mi s-a părut cunoscut. De îndată ce a păşit în lumină, l-am recunoscut:

– Ken, am strigat eu. Ce bucurie să te revăd! Ce cauţi pe-aici?

– Probabil acelaşi lucru ca şi tine, a zis el, cu vm zâmbet larg. Mai am programate încă trei şedinţe pentru diseară, aşa că am nevoie să îmi încarc bateriile. Ce-ar fi să stăm la masă împreună? Vreau să-mi poves-teşti cum se poartă lumea cu tine la Hemlock.

Gata cu prânzul meu liniştit. Am intrat în restaurant. Fiind foarte aglomerat, am început să căutăm o masă liberă. Nu exista niciuna. De vmdeva din spate, cineva a strigat, fluturând din mână: „Liz! Hei, aici!" Era Julie, o prietenă din liceu care se mutase în altă localitate, cu câţiva ani înainte. Alături de Julie, şedea sora ei mai mare, Martha.

– Nu fi aşa mirată, a zis Julie. Am venit aici pentru câteva zile, în vizită la Martha. Hai să stai cu noi la masă.

Am arătat înspre Ken, dându-le de înţeles că eu venisem cu el. Julie a încuviinţat din cap, a indicat două scaune libere la masa ei şi ne-a făcut amândurora semn să ne apropiem.

Prima parte a conversaţiei noastre a constat dintr-un schimb de prezentări şi aduceri aminte. Se părea că Julie era acum mămică divorţată, se descurca bine de una singură, iar „bebeluşul" avea şase ani. Băiatul cel mare al Marthei era la liceu. Le-am explicat că eu şi Ken eram foşti colegi de cancelarie, că fusesem transferată la o altă şcoală, iar el rămăsese la cea veche, şi că acum eram amândoi în pauză între două şedinţe.

– Şedinţe cu părinţii?! a întrebat Julie, scârbită. Mă aşteaptă şi pe mine una săptămâna viitoare şi n-am niciun chef să mă duc.

Afirmaţia mi s-a părut tare ciudată. După ce am comandat mâncarea, am zis:

– S-ar zice că n-ai avut parte de lucruri prea plăcute la ultima şedinţă cu părinţii.

Dându-şi ochii peste cap, Julie a oftat adânc. Eram curioasă, dar nu voiam să mă bag în sufletul ei. Ken însă nu avea astfel de scrupule.

– De ce? Ce-a fost rău?

– Nu ştiu dacă vei putea înţelege, a zis Julie, agitată. Trebuie să fii mamă ca să-ţi dai seama...

– Ceea ce nu e cazul, a zis Ken. Dar pune-mă totuşi la încercare.

Julie a tăcut câteva clipe. Pe urmă, a spus:

Nu ştiu dacă voi fi în stare să explic, dar... în fine, cred că fiica mea, Becky, e o fetiţă nemaipomenită, dar, atunci când am fost la ultima şedinţă cu părinţii şi profesoara mi-a zis, cu un râs strâmb şi prefăcut, „Păi, ca să vorbim absolut deschis, Becky e *un pic* cam dezorganizată şi nu *prea* spune întotdeaima adevărul", am simţit că mi se face rău de la stomac. Şi, mai târziu, când m-am dus acasă, am început să mă uit altfel la Becky şi să mă întreb dacă nu cumva până atunci mă prostise într-adevăr şi dacă nu era, cum spusese profesoara, şmecheră şi dezorganizată.

Eram îngrozită de experienţa prin care trecuse Julie.

– Ce groaznic, am zis eu. Din cauza acestei şedinţe, ai ajuns să te îndoieşti de copilul tău.

– Da, şi probabil nici n-ar fi trebuit să spun asta, a continuat Julie, însă profesorii au „talentul" de a mă face să simt că orice lucru rău la copilul meu e numai din vina mea. Dacă „aş fi făcut asta" sau „m-aş fi purtat aşa" ori aş fi petrecut mai mult timp cu ea, sau aş fi fost o mamă mai bună, Becky ar fi şi ea un copil mai bun... Sună prosteşte, ştiu prea bine, dar uneori chiar am senzaţia că unii profesori se cred superiori mie doar fiindcă au făcut o facultate, iar eu nu.

– Oh, haide, nu se poate... a zis Ken, batjocoritor, ridicând din sprâncene.

– Nu desconsidera ceea ce încearcă Julie să spună, a zis Martha, împungând aerul cu degetul. Eu am diplomă de facultate și, întâmplător, sunt și vicepreședinte la firma mea. însă îmi aduc aminte perfect ce senzație aveam atunci când stăteam într-o băncuță de elev, în fața catedrei profesoarei, și trebuia să ascult cum îmi spunea că fiul meu nu are capacitatea de a asculta ce se vorbește. în niciun minut, ajimgeam să mă simt din nou ca o fetiță speriată, în timp ce o ceartă profesoara.

Stai un pic, am zis eu. Nu mai înțeleg rumic. Nu așa trebuie să fie o ședință cu părinții — cu profesoara care vorbește numai ea tot timpul și îți zice ce nu e bine la copilul tău. Nu, nu. Pentru mine, o ședință cu părinții este ca o stradă cu dublu sens. Noi, profesorii, vrem să aflăm informații de la voi, părinții elevilor noștri. Avem nevoie de datele respective. Acesta este şi scopul întâlnirii noastre la şedință. Primim cu plăcere ideile voastre.

– Zău?! a exclamat Martha, cu dispreț. Atimci, de ce am impresia că trebuie să calc ca pe ouă, înainte de a îndrăzni să fac și cea mai neînsemnată sugestie? Fiindcă dacă, ferească Sfântul, întâmplarea face să o jignesc pe profesoară cu aluzia fină că ar trebui, poate, să procedeze altfel, iar ea se înfurie pe mine, ştiu al naibii de clar că se va răzbuna pe copilul meu.

– Martha, dar nu e drept, am obiectat eu, şi nu-i nici măcar adevărat!

Martha nu m-a băgat în seamă.

– Dar ce mă enervează pe mine, efectiv, a continuat ea, este când profesorii folosesc tonul ăla superior și îngâmfat: „Problema cu Michael este trala-la-la-la. Știu că aveți serviciu, dar dacă ați sta poate mai mult timp cu el..." Sau: „Dacă Michael nu începe chiar de acum să fie atent la ore, nu va promova clasa." Iar chestia care mă face întotdeauna să mă simt vinovată și că nu fac ceea ce trebuie este: „Regret că trebuie să vă spun, dar fiul dumneavoastră nu dă tot ce poate."

Eram uluită și jenată de comentariile Marthei. Rostisem exact aceste cuvinte în fața unui părinte, în acea după-amiază. Primul meu impuls a fost să mă lansez într-o lungă pledoarie în favoarea mea şi a tuturor colegilor mei, dar m-am decis să adopt altă cale.

– Și ce altceva te mai deranjează? am întrebat eu, calmă.

Martha a sărit ca arsă la întrebarea mea:

Păi, da, mă deranjează! Urăsc atunci când se apucă să vorbească pe păsăreasca lor de cadre didactice, iar eu mă simt ca o cretină. „Dacă vreți ca Michael să decodeze fonemele şi grupurile consonantice (în traducere: adică, să citească), e nevoie să îl ajutați un ceas în fiecare seară să îşi facă programul de citit."

– Şi, a mai adăugat Julie, care părinte are la dispoziție un ceas, seara, după ce toată ziua a muncit, a făcut cumpărături şi curățenie?! Ştiu de la mine. După ce am terminat de pregătit cina, am spălat farfuriile, am aranjat rufele şi am îmbrăcat-o pe Becky în pijama, sunt atât de obosită, încât abia mai reuşesc să-i citesc povestea de noapte bună.

Martha a încuviințat din cap, dându-i dreptate.

– Dar ce mă înspăimântă, efectiv, a zis ea, este faptul că profesorii nu simt niciun fel de responsabilitate de a comunica permanent cu părinții. Nu primesc nicio veste de la ei, decât în clipa în care problema este atât de gravă, încât numai o minune o mai poate rezolva, ca atimci, de pildă, când Michael era la gimnaziu şi, la un moment dat, nu şi-a mai făcut deloc lecțiile la studii sociale. Profesoara nu s-a sinchisit să îmi semnaleze acest lucru, decât abia cu o săptămână înainte de încheierea mediilor. Cum poate un copil să recupereze 15 lecții într-o săptămână?

Era deja prea mult.

– Stai un pic, am zis eu. Se prea poate să fie cum spui tu, dar înțelege, te rog, profesorii au şi mai mult de 30 de copii într-o clasă, iar fiecare dintre elevii aceştia are nevoie de atenție. Este nerealist să pretinzi unuia şi aceluiaşi om să sune ori de câte ori un elev nu şi-a făcut tema.

Foarte rece, Ken a întrebat:

– De fapt, ce-ați vrea voi, părinții, de la profesori?

Uitându-se drept în ochii lui Ken, Martha i-a răspuns:

– Respect, a zis ea. Aş vrea ca profesorii să mă trateze pe mine şi pe copilul meu cu acelaşi respect pe care îl pretind pentru ei înşişi.

Ken s-a făcut roşu la faţă.

– Respect?! s-a răstit el. Ce respect li se arată profesorilor? Toată lumea ne împroaşcă veşnic cu noroi. Suntem făcuţi răspunzători pentru tot ceea ce nu merge bine şi o încasăm din toate părţile. Părinţii se plâng de noi; copiii sunt grosolani; directorul şcolii ne pretinde să nu ne abatem de la programă; administraţia ne împinge să fim mai creativi, în timp ce ni se taie din buget pentru necesităţi mai importante; conducerile liceelor şi colegiilor nu svmt mulţumite de noi, fiindcă elevii nu au pregătirea necesară de a face faţă nivelului cerut acolo; iar angajatorii ne condamnă că le trimitem absolvenţi necalificaţi pentru piaţa muncii. Dar sprijină, de fapt, cineva învăţământul? Este careva dispus să îi plătească pe profesori aşa cum ar merita pentru mimca lor? Comimitatea de aici nici măcar nu a votat pentru ultima prevedere fiscală!

Julie rămăsese cu gura căscată. Cei de la mesele de alături se întorseseră să se holbeze la noi. Mă simţeam foarte jenată. De data asta, Ken mersese prea departe. Pe Martha însă n-o impresionase izbucnirea lui Ken.

– Ba eu am votat *pentru,* a zis ea, cu sete, iar dacă ar fi după mine, voi, profesorii, ar trebui să primiţi un salariu mare şi toţi banii de care aveţi nevoie pentru a cumpăra rechizite şi altele. însă ceea ce încercam Julie şi cu mine să spunem este că noi, părinţii, ne simţim desconsideraţi şi excluşi din educaţia copiilor noştri. E adevărat, nu avem experienţa voastră profesională, dar putem aduce multe contribuţii — dacă ne daţi voie. *Vrem* să ajutăm!

– Părinţii să ajute? a explodat Ken. Care părinţi, mă rog? Ăia care nici măcar nu se deranjează să vină la şedinţă, la şcoală, ca nu cumva să piardă serialul preferat de la televizor? Sau ăia care sunt prea beţi sau prea drogaţi, pentru a le mai păsa? Sau cei care au tupeul să-l retragă de la şcoală pe băiatul cel mare, cu intenţia de a-1 pune să aibă grijă de mezin? Sau părinţii care ne pisează să le dăm zece copiilor lor, fiindcă mami şi tati vor să-i bage la imul dintre colegiile Ivy League?

Martha tot nu se dădea bătută.

– Ken, a zis ea, eşti nedrept cu părinţii. Liz, experienţa ţi-a demonstrat şi ţie acelaşi lucru? m-a întrebat ea, sperând să o sprijin.

Voiam cu disperare să reduc încordarea acestei conversaţii, însă Martha dorea adevărul, aşa că nu puteam să i-1 ascimd.

– Nu tocmai, am zis eu. Am avut părinţi cu care era o bucurie să lucrezi, însă sunt unii cu care aş ezita să ridic o problemă sau alta. I-am spus imui tată că fiul lui e turbulent, iar în seara aceea băiatul s-a ales cu o mamă de bătaie. în momentul de faţă, de exemplu, am o pereche, mamă şi tată, care se ceartă pentru încredinţarea copilului. Mi-e limpede că bietul copil are nişte probleme grave, însă la şedinţă cei doi părinţi n-au făcut decât să se învinuiască unul pe celălalt şi să încerce fiecare să mă câştige de partea lui... Cred că azi părinţii au parte de atâta stres şi suferinţă în viaţa lor personală, încât le vine greu să se mai concentreze asupra copiilor. Constat că trebuie să îi ascult ce au de spus, să aflu problemele lor, înainte de a le lăsa răgazul să discute despre eventualele probleme ale copiilor lor.

– Eu mă dau bătută, a făcut Martha, ridicând mâinile. Conform părerii voastre, noi, părinţii, suntem o gaşcă de indivizi egocentrişti, iresponsabili şi patetici.

– Nu lua toate astea ca pe un atac personal, a zis Ken. N-am făcut decât să dăm drumul la nişte supape. Fireşte, există o sumedenie de părinţi minunaţi, care se străduiesc din răsputeri ca totul să fie cât mai bine. Ce-aţi auzit aici sunt divagaţiile rostite de doi profesori frustraţi, cărora le pasă foarte mult de copiii voştri şi care simt necăjiţi, fiindcă nu primesc întotdeaua sprijinul necesar din partea părinţilor.

Toată lumea a amuţit. Uşor fâstâcită, Julie a zis:

– Probabil că ori de câte ori mă duc la o astfel de şedinţă la şcoală, mă frământă ce o să-mi spună profesoara despre copilul meu. Niciodată nu mi-a trecut prin minte să mă gândesc la ce simte profesoara sau la ce i-ar fi, poate, necesar.

– Mda, păi, dacă vrem să fim drepţi, poate ar trebui să ne gândim şi la asta, a recunoscut Martha. Liz, tu ce-ai vrea, de fapt, de la noi, părinţii?

Intrebarea m-a luat prin surprindere. M-am gândit câteva clipe şi am zis:

– Informații corecte — despre cum se comportă copilul acasă, despre ceea ce îl interesează, ceea ce îl neliniştește... în fine, orice îmi poți spune pentru a mă ajuta să-l înțeleg mai bine. Și probabil că, dacă există cumva nişte probleme, mi-ar plăcea ca părintele să fie de acord să le analizăm şi să le rezolvăm împreună, pentru ca, în final, să facem cum e mai bine pentru copil.

Martha mi-a dat dreptate, încuviințând din cap.

– Și tu, Ken, ce părere ai? Tu cum ai vrea să fie?

– Aş vrea să existe o relație de tipul acțiune-răs- puns. Aş vrea să ştiu care dintre eforturile mele zilnice spre binele copilului tău — atunci când există — au impact. Ce are el de spus despre şcoală? Sau despre mine? Fără a cunoaşte răspunsul acțiunilor, e greu să iei o decizie înțeleaptă în privința a ceea ce îi este lui necesar mai mult sau mai puțin.

– Nu am nicio obiecție în această privință, a zis Martha.

Rezemându-se de speteaza scaunului, Ken a zis, mişcând elegant brațul;

– In regulă, Martha, cuvântul îți aparține. Ai avut de spus nişte lucruri dure despre profesori. Să presupunem că rolurile se inversează și *eu* îți pxm *ție* aceeaşi întrebare. Ce ați vrea, de fapt, voi, părinții, de la noi?

Martha s-a încruntat, după care, vorbind rar, a spus:

– Pentru mine, cel mai important este să plec de la ședință cu ceva de care să mă pot agăța. O imagine, poate, despre copilul meu, care să mă ajute să mă gândesc cu drag la el. Nu cred că profesorii își imaginează măcar ce putere au sau ce efect pot avea cuvintele lor. în majoritatea cazurilor, experiența de părinte se rezumă doar la câțiva copii. Profesorii au de-a face cu sute de copii de-a Ivmgul carierei. Părerea profesorului despre copil are o mare greutate în fața părinților. Atunci când un profesor îți spune că odrasla ta este ieșită din comvm într-un anumit fel — în bine sau în rău — îl iei în serios. Și pleci acasă, având întipărite în minte aceste cuvinte. Mi-aduc aminte cât de mult mă enerva şi mă supăra Michael pe vremea când mergea la grădiniță...

– Era smiorcăit și mămos, nu independent și îndrăzneț precum ceilalți copilași de patru ani. Dar în ziua în care am avut o discuție cu educatoarea, totul s-a schimbat pentru mine. Cu un zâmbet radios, mi-a spus încântată: „Sunt tare fericită să pot face cunoștință cu mama lui Michael. E un băiețel deosebit de afectuos și iubitor." Cuvintele acestea au avut asupra mea im efect electrizant. Niciodată până atunci nu mă gândisem la el în acest fel. Imaginea pe care femeia aceea mi-a dat-o despre fiul meu mi s-a părut extrem de adevărată și m-a ajutat să depăşesc mai multe dificultăți decât şi-ar putea ea închipui vreodată.

Mă impresionase povestea Marthei. întorcându-mă spre Julie, mi-am pus mâna pe brațul ei:

– La tine cum e? am întrebat eu. Tu ce ți-ai dori de la o şedință cu părinții, Julie?

– Aș vrea să plec de-acolo cu ceva ce să-i pot comunica fetiței mele, pentru a-i da mai multă încredere în ea însăși... Ceva ce să-i pot repeta lui Becky când se uită la mine cu ochii ăia mari şi mă întreabă: „Ce ți-a spus profesoara despre mine?"

Restul orei petrecute la masă a trecut rapid; am discutat deschis și ne-am spus ce ni se părea fiecăruia mai important în rolul nostru de părinte ori de cadru didactic și cum vedeam noi ședința ideală la școală — întâi din perspectiva părintelui, iar apoi din cea a profesorului. In paginile următoare, veți găsi, sub formă de benzi desenate, esența conversației noastre.

ŞEDINȚA IDEALĂ CU PĂRINȚII: PERSPECTIVA PĂRINTELUI

În loc să debutezi cu ce e rău, începe prin a-mi spune ceva bun despre copilul meu.

În loc să îmi înșiri punctele slabe ale copilului meu, subliniază ce trebuie el să facă.

În loc să-mi spui ce să fac, relatează-mi ce metode au avut efect la școală.

ŞEDINȚA IDEALĂ CU PĂRINȚII: PERSPECTIVA PĂRINTELUI

In loc să te dai bătut în privința copilului meu, dezvoltă im plan împreună cu mine.

În loc să uiți de plan, urmărește aplicarea lui după ședință:

În loc să îmi trădezi încrederea, ai grijă ca viața mea personală să rămână personală.

ŞEDINȚA IDEALĂ CU PĂRINȚII: PERSPECTIVA PROFESORULUI

In loc să debutezi cu ce e rău, începe prin a descrie ceva bun

În loc să mă ataci, descrie ce are nevoie copilul tău.

În loc să nu furnizezi informații, comunică informațiile pertinente.

ŞEDINȚA IDEALĂ CU PĂRINȚII: PERSPECTIVA PROFESORULUI

In loc să-mi spui mie ce să fac împărtăşeşte-mi ce metode au funcționat acasă.

În loc de a refuza să cooperezi, ajută-mă să elaborăm un plan.

În loc să uiți de plan, ține-te de el după ședință.

După ce ne-am împărtăşit unii altora diferitele variante despre şedinţa ideală, ne-am dat seama cât de izbitor de asemănătoare erau necesităţile noastre.

- Atât părinţii, cât şi profesorii au nevoie de apreciere, informaţii şi înţelegere din partea celorlalţi.
- Şi unora, şi celorlalţi trebuie să ni se recunoască eforturile.
- Şi unii, şi ceilalţi avem nevoie de respect.
- Şi unii, şi ceilalţi avem nevoie să lucrăm împreună, să ne sprijinim reciproc şi să căutăm ce e mai bun în fiecare, astfel încât să le putem da tot ce e mai bun copiilor noştri.

Atunci când a venit vremea să plecăm, ne-am luat la revedere cu părere de rău. Cred că simţeam cu toţii imensitatea călătoriei emoţionale pe care o făcusem în scurtul ceas petrecut împreună. Pornisem de la poluri opuse. Părinţii împotriva profesorilor. Noi împotriva lor. Şi totuşi, la momentul despărţirii, ne aflam cu toţii în acelaşi loc, în aceeaşi echipă, legaţi printr-o implicare comună în dezvoltarea copiilor noştri şi prin hotărârea de a nu ne da bătuţi niciodată în privinţa vreunui copil.

RECAPITULARE RAPIDĂ

Şedinţa ideală cu părinţii

In loc să începi cu ce e rău...

1. **Incepe prin a descrie ceva bun.**

Profesorul: Mă bucură întrebările profunde ale lui Sam. *Părintele:* Lui Sam i-a plăcut lecţia dumitale despre rachete.

In loc să subliniezi ce n-a făcut copilul...

2. **Descrie ce trebuie să facă acest copil.**

Profesorul: E nevoie ca Sam să recupereze tot ce nu a putut învăţa în săptămâna când a fost bolnav.

Părintele: Cred că e copleşit. Probabil că nu i-ar strica un pic de ajutor din afară, astfel încât să îi ajungă din urmă pe ceilalţi.

In loc să nu furnizezi informaţii...

3. **Impărtăşeşte informaţii pertinente.**

Părintele: Inainte, se juca pe-afară atunci când ajungea acasă. Acum stă doar în faţa televizorului.

Profesorul: L-am văzut căscând de multe ori în ultima vreme, la ore.

In loc să vă daţi unul altuia sfaturi...

4. **Descrie ce metode au funcţionat acasă sau laş coală.**

Părintele: De când a fost bolnav, mi se pare că învaţă mai bine dacă face o pauză la fiecare 15 sau 20 de minute.

Profesorul: Am remarcat că are mai multă energie după recreaţie.

în loc să te dai bătut în privinţa copilului...

5. **Elaboraţi un plan împreună.**

Profesorul: Am să îl rog pe un alt elev să îl ajute pe Sam la lecţiile la care a lipsit. Şi voi avea grijă să facă mai multe pauze.

Părintele: Şi eu voi veghea să nu se mai uite atât de mult la televizor, să iasă la aer curat şi să facă mişcare.

In loc să închei pe un ton negativ...

6. **Incheie şedinţa cu un enunţ pozitiv, care să-i poată fi repetat copilului.**

Profesorul: Spuneți-i lui Sam că am încredere că va fi în stare să recupereze lecțiile la care a lipsit. Mai spuneți-i şi că mă bucur că îl am elev. *Părintele:* Aşa voi face. Ştiu că se va bucura atunci când va auzi.

In loc să uiți de plan după şedință...

7. Ține-te de plan.

Profesorul: Jeffrey l-a ajutat pe Sam, care a recuperat aproape tot. Şi se pare că are mai multă energie, în ultima vreme.
Părintele: Soțul meu a început să facă jogging şi Sam a alergat cu el.

ÎNTREBĂRI ŞI POVESTIRI DE LA PĂRINȚI ŞI PROFESORI

ÎNTREBĂRI DE LA PĂRINȚI

1. Ar fi bună, cumva, ideea ca un copil să fie prezent la şedința cu părinții? Uneori, am impresia că fiului meu i-ar prinde bine să fie de față.

La începutul discuției, atât dumneavoastră, cât şi profesorul veți avea nevoie de libertatea de a discuta deschis, fără să vă faceți griji în privința efectului pe care spusele voastre l-ar putea avea asupra băiatului. Aşa că, în acest interval, copilul poate aştepta pe hol, poate citi la bibliotecă sau se poate juca în curte.

Totuşi, la un moment dat, s-ar putea să fie folositor să îl invitați să participe şi el la şedință. Nu neglijați vulnerabilitatea lui. La vârsta lui fragedă, trebuie să se confrunte cu doi dintre cei mai puternici şi mai însemnați adulți din viața lui — în acelaşi timp! Poate fi util dacă veți începe prin a-i comunica informațiile pozitive pe care le-ați schimbat până atunci. De exemplu:

Părintele: I-am spus doamnei Fisher cât de multe a putut învăța toată familia din povestirile tale despre junglă, de când te-ai apucat de această lucrare.
Profesorul: Iar eu i-am povestit mamei tale cât de mult le-au plăcut copiilor fotografiile aduse de tine — mai ales cele cu broaştele.

Şedința s-ar putea opri aici. Dar dacă există ceva care trebuie îmbunătățit? Dacă fiul tău amână tot timpul ceea ce are de făcut sau nu izbuteşte să-şi organizeze timpul de învățat? Tu sau profesorul puteți aduce vorba despre asta:

Profesorul: Mai ai încă mult de lucru până să ajvmgi să faci prezentarea finală în fața clasei. Hai să discutăm despre cum se poate face asta.

Din acest punct, puteți discuta toți trei despre cum se organizează şi planifică nenumăratele etape pe care le presupune realizarea unei lucrări şcolare. Ideal ar fi ca profesorul să spună: „Crezi că te-ar ajuta dacă ți-aş fixa nişte termene intermediare, de exemplu, când să ai gata conspectele, planul lucrării şi prima variantă?"

Tot ideal ar fi ca tu să adaugi: „Crezi că te-ar ajuta dacă te-aş duce cu maşina la bibliotecă, de câteva ori, după-amiaza, în această săptămână, astfel încât să poți începe investigațiile?"

Ideal ar fi şi ca fiul tău să se ofere: „Ce-ar fi să notez pe hârtie tot ce am de făcut, să pun o dată în dreptul fiecărui punct şi, pe urmă, să bifez după ce am rezolvat ceva?"

Iți vei da seama că discuția voastră în trei a fost o reuşită dacă băiatul pleacă de-acolo încrezător şi motivat.

2. Fiica mea. Mia, e genul de copil timid. Anul trecut, a avut o profesoară care încuraja prieteniile în clasă. Anul acesta are o altă profesoară şi e într-o clasă unde cei mai mulți sunt elevi noi. Nu se plânge, dar ştiu că se simte singură şi nefericită. Care e cea mai bună modalitate de a o aborda pe profesoară, pentru a obține ajutorul ei?

In primul rând, să fii pregătită. Gândeşte-te bine înainte cam ce-ar putea face profesoara pentru a o ajuta pe fiica ta să comunice cu ceilalți copii. Există vreo activitate a clasei la care Mia ar putea participa — vreo piesă de teatru sau vreim proiect de arte? Există vreo responsabilitate pe care s-o împartă cu alt copil — de exemplu, să monitorizeze sala de mese sau să fie coeditor pentru ziarul clasei? Şi nu uita să întrebi dacă *tu* poți fi de folos în vreun fel — la piesa de teatru, la ziar sau la proiectul de arte. Nu insista pentru o reacție imediată. Profesoarei îi va trebui timp pentru a analiza ideile tale şi pentru a veni, eventual, şi ea cu nişte sugestii.

3. La ultima şedinţă cu părinţii, profesorul mi-a spus că fiul meu. Tony, e leneş şi necooperant. M-am necăjit foarte rău, dar n-am ştiut cum să reacţionez. Dacă se mai întâmplă vreodată, ce-aş putea face?

E foarte important să ai un creion şi hârtie atunci când te duci la şedinţa cu părinţii. Dacă profesorul spune ceva negativ despre copilul tău, te poţi interesa ce anume din comportamentul fiului tău l-a determinat pe profesor să facă această remarcă: „Leneş?! îmi puteţi spune, vă rog, la ce vă referiţi?"

Să presupunem că profesorul răspunde: „E singurul care pleacă de la ora de desen, lăsând pensulele murdare şi vopselele desfăcute." în timp ce scrii, spui cu glas tare: „Tony trebuie să îşi spele pensulele şi să înşurubeze capacele pe cutiile de vopsea, înainte de a ieşi din sala de desen."

Să presupunem că profesorul persistă şi zice; „Mai e şi necooperant." întreabă din nou: „Ce vă face să spuneţi asta?"

Dacă profesorul spune: „Nu tace din gură când ar trebui să citească în gând", din nou, rosteşte cu glas tare în timp ce scrii: „Tony trebuie să se abţină să mai vorbească, atimci când toată lumea citeşte în gând."

Transformând comentariile negative ale profesorului în enunţuri despre *ceea ce trebuie făcut,* profesorului, ţie şi fiului tău vă va fi mai uşor să vă situaţi pe o direcţie pozitivă.

4. Anul acesta, fiica mea. Lisa, care a învăţat la o şcoală specială, a fost repartizată într-o clasă obişnuită. Profesorul ei crede în metoda de a cere mult de la elevii săi, spunând că a avut întotdeauna rezultate bune cu ei. Este convins că acest lucru se datorează exigenţei lui. Lisa e o elevă muncitoare, dar abia poate ţine pasul. Profesorul se enervează, iar ea se descurajează tot mai mult. Ce pot face?

Exigenţele noastre trebuie să fie mari, dar realiste. Poate fi un deserviciu cumplit pentru copii atunci când insistăm că pot face ceea ce nu sunt capabili şi îi îndemnăm „să se străduiască mai mult". Un copil care nu a deprins adunarea şi scăderea nu va fi în stare să înveţe înmulţirea şi împărţirea, oricât de mare ar fi exigenţa profesorului. Dacă Lisa este copleşită de cerinţele profesorului, atunci va trebui să o ajuţi să înţeleagă care sunt actualele ei capacităţi la învăţătură şi să o încurajezi, pentru ca ea să îşi fragmenteze obiectivele ample în ţeluri mai mici, adică *cerinţe fezabile,* astfel încât fata să poată avea rezultate pozitive, *pas cu pas.*

5. De curând, fiul meu a venit acasă de la şcoală cu un aer foarte agitat. Mi-a zis că profesoara îl urăşte. N-am prea ştiut cum să reacţionez. Ce mi-aţi sugera?

După ce arăţi că ai observat mâhnirea lui, ascultă ce are de spus. Uneori, problema poate fi repede localizată şi detensionată: „Oh, vasăzică ţi-a fost ruşine că a ţipat la tine în faţa tuturor, fiindcă i-ai luat capsatorul din sertar. Ai fi preferat să te cheme lângă ea şi să îţi spună în şoaptă... Şi pun pariu că îţi pare rău că nu i-ai cerut voie, înainte să umbli în sertar."

Dacă fiul tău nu îţi poate da o imagine clară despre ceea ce se întâmplă la şcoală şi continuă să se plângă de faptul că profesoara îl urăşte, atunci va trebui să stai de vorbă cu profesoara. După toate probabilităţile, aceasta va fi în măsură să îţi spună ce se petrece de fapt şi, pe urmă, veţi putea aborda problema împreună. Totuşi, dacă în timpul discuţiei intuieşti, nu numai din cuvintele ei, ci şi din atitudinea sa generală, că, efectiv, nu îl poate suferi pe băiatul tău, atunci bazează-te pe „instincte". Fă demersurile necesare pentru a-1 muta în altă clasă. Profesorii sunt fiinţe umane. Or, unii profesori — indiferent dacă motivul e raţional sau iraţional — pur şi simplu, nu-i pot suferi pe anumiţi copii. Nu e vina nimănui. Dar niciun copil nu trebuie să-şi petreacă zilele de şcoală stând într-o clasă imde profesorul nu-l poate suferi.

O povestire de la un părinte

Această povestire provine de la părintele unui copil supradotat, care a găsit o modalitate de a colabora cu o profesoară rigidă.

Atunci când a intrat în clasa a cincea, Robin şi-a pierdut parcă tot interesul pentru şcoală. Din discuţiile avute cu ea, am căpătat impresia că era de-a dreptul plictisită. Potrivit lui Robin (care citeşte la nivel de clasa a noua), profesoara ei, doamna Post, insistă ca ea să citească aceeaşi carte ca şi ceilalţi copii şi, mai ales, ca *niciodată,* sub niciun motiv, să nu citească înainte. I-am amintit că era abia la începutul trimestrului şi am îndemnat-o să aibă răbdare. Dar am devenit cu adevărat îngrijorată în clipa în care a început să se vaiete de dureri de cap şi să caute scuze pentru a nu se duce la şcoală.

Am sunat-o pe profesoară şi am fixat o întrevedere cu ea. I-am spus doamnei Post că Robin avea nevoie de stimuli multipli. Doamna Post mi-a spus că Robin avea nevoie de mai multă stăpânire de sine. După părerea ei, Robin era neastâmpărată şi, tot timpul, le distrăgea atenția celorlalți copii, care încercau să îşi vadă de lecții. I-am zis: „Poate că e neastâmpărată fiindcă a terminat exercițiul mai devreme şi nu mai are ce să facă. Poate n-ar strica să i se dea nişte lecturi suplimentare."

Agasată, doamna Post m-a informat că nu exista niciun motiv ca Robin să aibă alte teme decât ceilalți copii. De asemenea, mi-a adus la cunoştință că ea e în învățământ de 23 de ani şi că programa şcolară în vigoare este foarte eficientă pentru predarea noțiunilor de bază. Era cât pe-aci să-i spun: „Asta e şi problema. Robin cunoaşte noțiunile de bază. Care ar fi răul dacă ei i s-ar oferi nişte cunoştințe în plus?" Dar m-am abținut. Mi-am muşcat limba, i-am mulțumit politicos şi am plecat acasă amărâtă foc.

După ce i-am povestit soțului meu despre şedința de la şcoală, mi-a zis: „Doamna Post şi-a imaginat, probabil, că eşti genul de mamă «băgăreață». Poate n-ar strica să stai de vorbă cu directorul şi să îi ceri s-o mute pe Robin în altă clasă."

M-am gândit cu toată seriozitatea la sugestia lui, dar, cu cât mă gândeam mai mult, cu atât simțeam că ar fi o nedreptate să o iau pe Robin de lângă prietenele ei. A doua zi dimineață, m-am trezit cu gândul că trebuia să găsesc o modalitate de a o ajuta pe fiica mea, fără să o jignesc pe profesoară. Am sunat-o pe cumnata mea, care este învățătoare, şi i-am povestit ce se întâmplă. A bombănit ceva despre fosilele de profesori care se comportă ca în Evul Mediu, povestindu-mi, totodată, despre metoda folosită de ea cu elevii avansați la citit din clasa ei. Mi-a recomandat nişte titluri de cărți pentru Robin şi a pomenit de o carte pentru profesori, care propunea şi metode uşoare de evaluare a lecturii unui elev care face muncă individuală. Se numea *Responding to Literature**. Mi-am notat tot ce mi-a spus, după care am plecat să cumpăr cartea.

In săptămâna următoare, am sunat-o pe doamna Post şi am întrebat-o dacă ne puteam întâlni din nou. Mi s-a părut rece şi rezervată, spunându-mi că avusesem deja o întrevedere. Nu vedea utilitatea altei întâlniri. I-am explicat că era important pentru mine să stau de vorbă cu ea. în cele din urmă, a acceptat.

Atunci când a venit momentul, eram foarte agitată. Nu voiam să fac ceva care s-o înrăiască iarăşi pe doamna Post. Am început prin a-i spune că eram tare necăjită să aflu că Robin „se dă în spectacol" în clasă şi că mă îngrijora nespus de mult atitudinea ei schimbată față de şcoală. Pe urmă, i-am spus că am încercat să adun câteva idei utile în situația existentă şi am întrebat-o dacă voia şi ea să vadă câteva dintre soluțiile aşternute de mine pe hârtie.

Doamna Post n-a luat foaia de hârtie pe care i-am întins-o. Continua să stea jos, ținând mâna la gură. Aşa că am ales câteva dintre punctele de pe lista mea şi i le-am citit — de exemplu, să o pună pe Robin să scrie alt final la cartea pe care o citea toată lumea, sau să o pună să citească alte cărți de acelaşi autor şi să le împărtăşească celorlalți colegi ce a aflat din aceste lecturi. I-am arătat şi exemplarul din cartea recomandată de cumnata mea, fără să îi pomenesc de unde auzisem de această lucrare.

La sfârşit, am zis: „Doamnă Post, mi-au secat ideile. Nu ştiu, efectiv, ce să fac pentru a o ajuta pe Robin. De aceea v-am solicitat o nouă întâlnire. Voiam să aud părerea dumneavoastră despre toate aceste sugestii şi, de asemenea, m-am gândit că după atâția ani de învățământ, aveți, probabil, multe alte idei." Până ca doamna Post să aibă răgazul de a răspunde, am mai adăugat: „Voi discuta cu Robin, pentru a o convinge să nu se mai prostească la ore. Indiferent cât de neastâmpărată ar fi, nu ar trebui să vă bateți capul cu acest aspect."

Doamna Post continua să mă privească, păstrând o tăcere de piatră. Pe urmă, s-a ridicat şi a zis: „Am auzit ce ați avut de spus şi voi ține seama de ideile dumneavoastră." După aceea, m-a întrebat dacă puteam să-i împrumut cartea (nu-mi venea să cred!) şi mi-a mulțumit că am venit. Ne-am dat mâna. Şedința se încheiase. Asta s-a întâmplat în urmă cu o lună. Habar n-am ce face doamna Post la ore. Tot ce ştiu e că lui Robin îi place din nou la şcoală. Iar durerile ei de cap matinale au dispărut.

Intrebări de la profesori

1. **Unii părinți par să aibă fobia şcolii. Detestă să vină la şedințele de la şcoală, fiindcă îi năpădesc amintiri urâte de pe vremea când erau ei înşişi elevi. Există vreo modalitate de a-i face pe aceşti părinți să se simtă mai confortabil în mediul şcolar?**

O atitudine cordială și primitoare este, probabil, cel mai bun antidot pentru anxietățile lor. Unii profesori au constatat că o față de masă pe catedră, niște cafea sau ceai și im scaun confortabil pentru adulți pot contribui la crearea unei atmosfere amicale. Părinții relatează că apreciază în mod deosebit discuțiile cu ușa închisă, acest lucru semnalând respectul față de timpul personal pe care îl petrec cu voi, profesorii.

2. **Dacă părinții sunt divorțați, pe care dintre ei să-l invit la şedință?**

Invită-i pe amândoi, astfel încât nicixmul dintre ei să nu se simtă ignorat sau exclus. Rămâne la latitudinea părinților să decidă dacă preferă să se întâbiească astfel cu profesorul împreună sau separat. în ambele cazuri, important este ca discuțiile din timpul întrevederii să nu se centreze pe relația lor, ci asupra felului în care, individual sau în comun, pot face amândoi tot ce e mai bine pentru copilul *lor.*

3. **Ce pot face dacă un părinte vine la şedință cu o dispoziție ostilă sau agresivă?**

Nu da curs impulsului de a „fi pe aceeași undă" cu părintele copilului. în loc de: „încercați, vă rog, să vă calmați, domnule Smith. Nu ajungem nicăieri dacă o să țipați așa", arată că ai observat starea lui sufletească. Informează-1 că înțelegi intensitatea sentimentelor lui: „Văd că sunteți tare supărat. Vă rog, intrați și luați loc. Vreau să aud ce vă preocupă." Acest tip de abordare are toate şansele de a atenua enervarea domnului Smith şi de a-i permite să îți spună ce îl necăjește.

Nu e de neglijat nici ideea de a nota pe hârtie toate doleanțele lui și de a i le reciti, după aceea, astfel încât să își dea seama că înțelegi ce îți spune. Dacă, în ciuda tuturor strădaniilor tale, furia lui persistă, poți repro- grama ședința: „Domnule Smith, observ că sunteți tare supărat. Aș avea nevoie de mai mult timp pentru a mă gândi la ceea ce mi-ați spus. Ba e posibil chiar să mă consult și cu alte cadre didactice. Când ne-am putea întâlni din nou?" La următoarea întâlnire, nu ar fi rău să participe şi o terță parte — fie directorul, pedagogul sau psihologul şcolii.

4. **Unii părinți mi s-au plâns că sunt contactați de către profesori doar când apar probleme. Trebuie să recunosc că au dreptate. Există vreo modalitate de a rezolva acest aspect?**

Părinților le face plăcere să audă și câteva „vești bune". Un profesor mi-a spus că are grijă ca, la începutul anului, atunci când copiii se poartă încă foarte frumos și nu au prea multe lecții de făcut, să sune în fiecare seară câte doi părinți. Cu prilejul convorbirii telefonice, scoate în evidență atuurile și eforturile fiecărui elev. Pe urmă, în cursul anului, dacă se ivește vreo problemă, liniile de comunicare au fost deja deschise, iar părinții sunt mult mai dispuşi să afle despre problemele ivite.

5. **Cum să pun capăt, într-un mod politicos, întrevederii cu un părinte care nu mai termină de vorbit, deşi afară mai aşteaptă şi alți părinți?**

Mi se pare important ca părintele să nu simtă că timpul a expirat și că este concediat. Trebuie să te uiți mereu la ceas și să îl previi cu câtva timp înainte: „Văd că ne-au mai rămas cinci minute. Mai aveți și altceva să-mi spuneți?" Dacă, la căpătui celor cinci minute, au mai rămas probleme de analizat, poți spune; „Ce păcat că nu mai avem timp la dispoziție. Vreți să mai discutăm la telefon sau ați dori să programăm o altă şedință?" Deschide agenda şi fii gata să notezi data viitoarei întâlniri.

O povestire de la un profesor

Această relatare vine din partea unui profesor de la cabinetul metodologic al unei școli elementare.

După ce Christopher Boyle a fost repartizat la clasa a doua la care predam eu, am observat imediat că este im băiat inteligent și cu o gândire clară. Dar când l-am testat, mi-a fost foarte limpede că avea toate simptomele clasice de dislexie. Nu putea să-și scrie nici măcar numele fără a sări litere sau a le scrie invers. Ceea ce nu înțelegeam însă era motivul pentru care avea im comportament atât de discutabil; certăreț, capricios, supărăcios.

După câteva săptămâni, m-am decis să o sun pe mama lui, pentru a afla dacă mă putea ajuta. A fost mai mult decât încântată să ne întâlnim, oferindu-se să vină chiar în acea după-amiază. Aproape imediat ce ne-am așezat, doamna Boyle mi-a povestit cum în fiecare seară Christopher stă la masa lui de lucru și încearcă să își facă temele, dar până la urmă ajunge să plângă și să spună că e un prost.

Brusc, mi-am dat seama ce se întâmpla. Băiatul era nervos, fiindcă era convins că e im prost, motiv pentru care se răzbima pe el însuși și pe toată lumea. I-am explicat doamnei Boyle că, de fapt, Cristopher nu era nicidecum prost, ba dimpotrivă chiar, un băiat foarte deștept, care își manifesta curiozitatea în nenumărate privințe, însă, din cauza dislexiei, trebuia să depășească probleme pe care cei mai mulți copii nu le au. l-am mai spus, de asemenea, că la mine la oră Christopher era foarte silitor şi că, probabil, cu timpul va învăța să citească.

Am avut senzația că scurta mea caracterizare o înveselise pe doamna Boyle, care m-a întrebat ce putea face pentru a mă ajuta, l-am spus că băiatul ei simțea nevoia să știe că ea înțelegea toată frustrarea lui, fiind totodată încrezătoare că, încet, dar sigur, *el va face* progrese. l-am mai spus, de asemenea, că, în fond, Christopher avea o minte iscoditoare şi că, probabil, ar avea de profitat dintr-o vizită la bibliotecă, unde putea găsi cărți ilustrate pe teme care îl interesau.

Pe tot parcursul trimestrului, Christopher s-a dovedit un elev foarte muncitor. L-am învățat regulile fonetice, una câte vma, și i-am arătat cum să rostească cuvintele, precum și toate artificiile pe care le putea folosi pentru a deosebi literele. Și, încetul cu încetul, a învățat într-ade- văr să citească şi să ortografieze corect cuvintele.

In tot acest interval, am sunat-o pe mama lui, povestindu-i despre progresele băiatului și informând-o că strădaniile ei cu Christopher, acasă, se vedeau la școală. Mama lui Christopher făcea tot ce-i recomandam eu și mai mult chiar. îl încuraja în pasiunea lui pentru pești, insecte și roci. (Tot timpul strângea pietre și întreba ce era fiecare.) îl ducea la muzee, citea cu el cărți și discutau împreimă despre toate subiectele care îl fascinau.

Extrem de util pentru Christopher a fost faptul că am pus fățiș problema handicapului său. Cel mai greu pentru el era să vadă că toți ceilalți copii, care în mod vădit nu se ridicau la nivelul intelectului său, citeau, scriau și ortografiau fără probleme, rezolvând sute de teste, la care el nu făcea față. Voiam să fie conștient de faptul că era o persoană extrem de inteligentă, care se lupta cu dificultățile la învățătură din cauza dislexiei. Așa că îi tot spuneam: „Christopher, e o mare realizare pentru tine să poți recunoaște fiecare literă în parte, fiindcă atunci când alți copii se uită la un *b,* ei văd un *b,* dar când tu te uiți la un *b,* uneori ochii te înșală și ți se pare că seamănă cu un *d.* Așa că pentru tine toate astea simt mult mai dificile. Se numește dislexie. Dar ai muncit atât de mult, încât oricum ai reușit să înveți totul."

Lui Christopher îi plăcea cu adevărat să vorbească despre „greutățile lui la învățătură". Obişnuia să le spună celorlalți copii: „Știți, eu am dislexie. Atunci când mă uit la cuvântul *dar,* eu văd cuvântul *rad.* Și se apuca să scrie intenționat un cuvânt de la coadă spre cap, râdea, îl ținea în dreptul unei oglinzi pentru a arăta cum se vede cuvântul de la cap spre coadă, după care se lăuda că el putea „să scrie în oglindă". Astfel își controla handicapul, văzându-l ca pe ceva special şi nostim.

La şedința de la sfârşitul trimestrului, mama lui mi-a spus că, între timp, Christopher devenise, acasă, cu totul alt copil. Mult mai fericit, mult mai relaxat. Mi-a povestit cum la o reuniune de familie Christopher se jucase de-a şcoala cu un verişor mai mic, care era tot dislexie. Vărul lui Christopher începuse să fie tot mai agitat, fiindcă nu reuşea să scrie un anumit cuvânt. Christopher i-a spus: „Nu-ți fă griji. Am avut şi eu problema asta. Pot să te ajut. Hai să-ți arăt o şmecherie."

Christopher e acum în clasa a treia. Profesorii îmi spun că citeşte tot greoi, dar că e tot timpul activ, că are întotdeauna de spus ceva interesant şi că, dacă îl lasă un pic mai mult, obține rezultate bune la lucrări.

Ori de câte ori mă gândesc la Christopher, am un sentiment de mulțumire. împreună cu mama lui, l-am ajutat să înțeleagă că dislexia de care suferă constituie un obstacol pe care îl poate depăşi, şi nu un handicap care să ajungă să îl stigmatizeze şi să îl înfrângă.

O povestire cu părinţi şi profesori

Povestirea anterioară a arătat felul în care echipa de lucru formată dintr-un părinte şi un profesor a avut rezultate în cazul unui copil. Această ultimă povestire prezintă ce s-a întâmplat atunci când conducerea unei şcoli a făcut efortul concertat de a lua legătura cu toți părinții dintr-o comunitate şi de a-i implica în educarea copiilor lor.

După ce am intrat în învățământ, am predat prima oară într-o comunitate rurală de 710 persoane. în afară de magazinul sătesc și de stația de benzină cu două pompe, doar la școală se mai desfășura vreo activitate în comunitatea respectivă. Aceasta fiind situația, mi-am închipuit că părinții vor da buzna la școală pentru consultări și ședințe. Nici vorbă. La prima reuniune, sala a fost, practic, goală. Asistența a constat în fabuloasa cifră de 15 părinți. Având în vedere că în școala noastră erau înscrişi 139 de elevi, numărul celor adunați în sală mi s-a părut jalnic.

A doua zi dimineață, mi-am exprimat dezamăgirea în fața uneia dintre colege, care mi-a spus că odată cu trecerea timpului mă voi obișnui. Atitudinea aceasta mi s-a părut cam defetistă. La sfârşitul următoarei ședințe de cancelarie cu toți profesorii, am întrebat dacă n-ar interesa pe cineva să încercăm să implicăm mai mulți părinți în activitățile școlare. Unii au chicotit, scuturând din cap. Altcineva a comentat că îmi pierd vremea degeaba, iar directorul mi-a zâmbit părintește. La încheierea ședinței, mă simțeam tare prost. După aceea însă, au venit la mine două profesoare, Margaret şi Pat, care s-au oferit să mă ajute. Cred că le era milă de mine.

In ziua următoare, ne-am întâlnit toate trei pentru a vedea dacă puteam întocmi un plan. Pat mi-a spus ce se încercase deja, fără sorți de izbândă. „Fluturaşii" n-au avut niciun efect. Nici „telefonul ramificat" (fiecare profesor sima zece familii) n-a avut succes, fiindcă mulți părinți nu aveau telefon. Până și picnicul organizat acasă la Margaret a fost un eșec. Invitase 24 de copii cu părinții lor, dar n-au venit decât șase persoane. Trebuia să recunosc că toate aceste informații nu erau deloc încurajatoare.

Totuși, am decis să mergem mai departe și să plănuim o activitate lunară, care să îi implice cumva mai mult pe părinți în activitățile școlare. Prima manifestare a fost o reuniune de după-amiază. (Prăjiturile şi dulciurile au fost puse la dispoziție de orele de gospodărie din şcoală, cu ingredientele asigurate de noi trei.) Am trimis părinților invitații prin poștă, am lipit fluturaşi la magazin, la benzinărie şi la stația de pompieri, îndemnându-i pe profesori să participe deopotrivă. Numărul de musafiri a fost redus, însă în final am recrutat alți doi profesori şi opt părinți care să ne ajute. Până şi directorul a avut cuvinte de apreciere pentru eforturile noastre.

în luna următoare, am organizat o „masă cu spa- ghete" înainte de meciul de fotbal de vineri seara, obținând rezultate excepționale. Folosind sala în care aveau loc orele de gospodărie, cinci profesori şi opt părinți au gătit spaghete cam pentru 100 de persoane. Fireşte, cei mai mulți dintre cei care au mâncat au fost jucătorii de la ambele echipe, cu părinții și rudele lor, dar toată lumea s-a simțit bine. înainte ca reuniunea să ia sfârșit, am pus mâna pe un microfon şi am anunțat că luni seara aveam şedință pentru a plănui următorul eveniment, aşa că orice ajutor era bine venit. S-au mai înrolat, astfel, încă cinci părinți şi trei profesori. Zidul care îi despărțea pe părinți de profesori a început să crape și să se năruie.

La întâlnirea de luni seara, unul dintre părinți a sugerat să facem un buletin lunar, prin care să informăm comunitatea despre activitățile școlare. Directorul a fost atât de impresionat de idee, încât s-a oferit să finanțeze difuzarea prin poştă. Secretara școlii s-a oferit și ea să facă dactilografierea și copierea articolelor. Părinții și profesorii au hotărât să se adune în biblioteca școlii, pentru a plia și capsa buletinele, precum și pentru a scrie adresele pe plicuri.

Aceste buletine informative au revoluționat situația. Au devenit veriga de comunicare dintre noi și comunitate. Profesorii și părinții, deopotrivă, le foloseau pentru a-și exprima grijile și frământările. De exemplu, am constatat că unii părinți erau foarte neliniștiți de faptul că fiii și fiicele lor, aflați la vârsta adolescenței, obișnuiau să plece cu mașinile, la sfârșit de săptămână, într-im orăşel aflat la vreo 15 km distanță, pentru a se distra, dar din cauza băuturii sau a excesului de viteză, ajungeau să aibă accidente.

Câţiva profesori s-au oferit să supravegheze discret nişte serate dansante sau altfel de distracţii similare, astfel încât copiii să poată rămâne în localitate.

Din momentul în care părinţii au înţeles că şcoala are nevoie de contribuţia şi de ajutorul lor, au venit cu idei care au întrecut cele mai utopice aşteptări ale noastre. Au organizat şi au sponsorizat un meniu cald pentru masa de prânz. (Şcoala noastră nu avea fonduri pentru aşa ceva.) Au găzduit un carnaval nocturn şi au transformat sala de sport într-un parc de distracţii. S-au oferit să dea o mână de ajutor şi în sălile de clasă, dovedindu-se astfel un sprijin preţios. Mamele lucrau cu copiii la clasele primare; un tată a predat un mini-curs de mecanică aplicată, pentru elevii din clasa a zecea. Un grup de părinţi, profesori şi elevi a format un comitet pentru „Lucrările de absolvire", în cadrul căruia s-a ocupat tot anul de strângerea unor fonduri, care să asigure sumele de bani necesare pentru a-i trimite pe absolvenţi împreună cu nişte însoţitori într-o excursie de trei zile, cu autocarul, la Disneyland. Tinerii absolvenţi s-au distrat de minune, iar părinţii au fost mulţumiţi că fiii şi fiicele lor de 18 ani nu serbau terminarea liceului bând şi şofând periculos.

Sprijinul şi implicarea părinţilor i-au stimulat pe profesori să facă şi mai mult. Atunci când Margaret a descoperit că unii dintre părinţi nu ştiau să citească, a organizat pentru ei o clasă specială. Proiectul a avut un asemenea succes, încât ora de citire s-a transformat într-im program complex de educare a adulţilor, în cadrul căruia părinţii aveau posibilitatea să înveţe să scrie, să gătească, să coasă sau să lucreze la computer. Unul dintre profesori s-a oferit să ţină un curs seral pentru părinţii care voiau să-şi ia examenul de capacitate, iniţiativa bucurându-se imediat de o mare audienţă. Toţi cei care au participat la aceste ore au povestit că, acasă, copiii lor erau atât de stimulaţi de faptul că mami şi tati învăţau şi îşi făceau temele, încât au început să ia note mai bune.

Directorul şcolii a devenit susţinătorul nostru cel mai entuziast. A lui a fost ideea de a institui un program de vizite la domiciliu pentru părinţii cu care nu reuşisem, deocamdată, să intrăm în legătură. în buletinul nostru informativ am anunţat că profesorii vor face scurte vizite copiilor, acasă. Fiecărui profesor i s-au dat numele a circa zece elevi, cu rugămintea de a-i vizita pe părinţi cel puţin o dată pe semestru. Pat a avut excelenta idee de a folosi pentru deplasarea la domiciliul elevilor chiar autobuzele noastre şcolare. Aşa că în fiecare joi, după şcoală, profesorii care doreau să viziteze o anumită familie puteau călători în autobuz împreună cu elevii lor, până la domiciliul acestora. La capătul traseului, şoferii de autobuz aşteptau 30 de minute, înainte de a face cale întoarsă, pentru a-i lua pe profesori. Programul a avut un succes imens. Aceste vizite ale profesorilor păreau să însemne enorm de mult, atât pentru părinţi, cât şi pentru elevi.

în seara ultimei şedinţe cu părinţii din acel an, am venit ceva mai devreme, fiindcă voiam să pregătesc nişte înştiinţări pentru părinţi. Când tocmai terminasem, am auzit vocea răsunătoare a directorului şi mi-am dat seama că şedinţa începuse. Mă gândeam să mă furişez tiptil înăuntru şi să mă aşez pe unul dintre scaunele goale, dar, când am deschis uşa sălii, am rămas cu gura căscată. Nu exista niciun loc liber. încăperea era ticsită de părinţi. Veniseră cu toţii să participe la activităţile din *şcoala lor.*

TALISMANUL

Era ultima zi de şcoală. Autobuzele galbene, care purtau pe flancurile laterale emblema Şcolii nr. 71, au parcat lângă trotuar.
După ce profesorii au încheia ora, elevii au ieşit pe porţile şcolii şi s-au năpustit spre autobuzele care vuiau deja de copii veseli şi gălăgioşi.
Din automobilele înşirate pe străzi, părinţii claxonau nerăbdători să-şi găsească odraslele.

Elevii din clasa mea au plecat ultimii. Asfaltul dogorea de la soarele arzător. Valurile caniculei de iunie m-au izbit în față. Detestam despărțirile. Copiii aceştia, care îmi umpluseră zilele și gândurile, îmi deveniseră nespus de dragi. Dar cu fiecare nouă îmbrățișare de rămas-bun, îmi dădeam seama cu stupoare că momentele mele alături de ei luaseră sfârșit. Niciodată nu va mai exista aceeași legătură între noi.

Am rămas acolo, făcând cu mâna, până ce ultimul copil a fost recuperat de către ultimul părinte. Pe urmă, m-am răsucit pe călcâie și am pornit înapoi spre clădirea aproape pustie. Odată ajxmsă în clasa mea, m-am așezat la catedră, privind încăperea pustie și tăcută. Nimeni în bănci; nimic pe panouri; nici măcar o bucată de hârtie pe jos. Trecuse un an întreg cu planuri, gânduri, griji și lecții. Iar acum se terminase. Gata. Mai rămânea, oare, ceva — în afară de câteva amintiri răzlețe?

Am auzit im ciocănit ușor la ușă. Era Roy Schultz.

– Bună, Roy. Ai uitat ceva?

A scuturat din cap, rămânând acolo, cu o expresie ciudată pe față. Ce voia oare? Un ultim rămas-bim, între patru ochi? Mama lui îmi telefonase la începutul săptămânii, vărsându-și tot oful; fusese concediată de la fabrică; ea și Roy erau nevoiți să se mute la Chicago, imde urmau să stea la sora ei; nu știa dacă își putea găsi o slujbă acolo; sora ei locuia într-un cartier rău famat, cu tot felul de bande de stradă; Roy o necăjea, fiindcă nu voia să se mute; nu voia să ia totul de la capăt, într-o altă şcoală.

– Intră, Roy.
– Am pierdut autobuzul.
– Oh! Vrei să te duc eu cu mașina?
– Nuuu, o să merg pe jos... Pot să vă spun ceva?
– Sigur. Hai aici. Stai jos.

După ce s-a așezat pe un scaxm în fața mea, am rămas uimită văzând că sub cămașă purta „talismanul" pe care i-1 dădusem cu o zi înainte. Săculețul din piele, cu o pânză de păianjen din sârmă, fixată în interior, fusese la despărțire darul meu pentru Roy. l-am explicat că, potrivit unor legende, dacă atârni talismanul deasupra patului în timpul somnului, acesta va înhăța toate visele urâte și toate duhurile rele, lăsându-le doar pe cele bune. l-am spus lui Roy că i-1 dăruiam ca semn că noi ne vom gândi la el, oriunde se va afla, iar el îl primise cu un aer tare solemn.
în acea clipă, știam că înțelesese de ce i-1 oferisem, chiar dacă până atunci nici eu nu-mi dădusem seama. Talismanul reprezenta o modalitate de a mă despărți de el, continuând, totodată, să îl ocrotesc de la distanță. Roy crescuse enorm în acel an — nu numai în înălțime sau greutate. Nu mai dădea porecle jignitoare și nu mai vorbea în argou; făcuse un efort monumental de a nu mai înjura; nu mai făcea pe bătăușul și nu se mai lăuda în gura mare. Așadar, nu mai semăna aproape deloc cu puștiul dur și furios, care intrase țanțoș în clasă la începutul trimestrului, îmbrăcat cu o geacă plină de petice cu cranii și oase de mort și afișând un aer artăgos. Acum era elevul cel mai solicitat de către ceilalți profesori pentru a-i cuminți pe copiii „dificili", ca de la egal la egal, fiindcă Roy „știa cum să-i ia".

Ce se va întâmpla în continuare cu el? Ce se va alege de toate progresele acestea atât de greu dobândite? Cum va reacționa la un mediu ostil? Va recidiva? De ce n-ar face-o? De ce n-ar reacționa aşa orice copil, de fapt?

– Ce voiai să-mi spui, Roy?

– Vărul meu, care locuiește în clădirea imde o să mă mut, zice că cine stă acolo trebuie să intre într-o bandă.

– *Trebuie?*
– Daaa, pentru protecție.
– împotriva cui?
– împotriva puștilor care vor să te caftească.
– Oh! înseamnă că se vor face multe presiuni asupra ta pentru a intra într-o bandă sau alta.
– Da. Dar poate reușesc să-mi fac alți prieteni.
– Sigur. Vezi doar ce mulți prieteni ți-ai făcut în această clasă.
– Îhî.
– Presupun că te așteaptă o decizie grea.
– Știu. Dar n-o să intru în nicio bandă. Nu vreau să mai fac chestii dintr-astea. Am vrut doar să știți.

Pe urmă, a dat mâna cu mine și a plecat.
Eram impresionată. Băiatul acesta de 11 ani se luptase cu o decizie care ar putea zdruncina un om în toată firea, iar până la urmă optase pentru calea mai grea, dar mai nobilă. îmi doream cu fervoare să fi putut face mai mult pentru el. După câteva clipe, în timp ce îmi strân geam lucrurile, mi-a trecut prin minte că poate chiar făcusem deja ceva pentru el.

Poate că valorile pe care încercasem să le promovez între acești patru pereți pătrunseseră în Roy, devenind parte din ființa lui. Și poate că aceste valori îl vor feri de rele, ajutându-1, totodată, să supraviețuiască şi să facă față.

Poate că spiritul pe care încercasem să îl aduc în clasa mea era adevăratul „talisman", care îi putea ocroti pe *toți* copiii.

Poate că dintre sutele de ceasuri și miile de replici schimbate unii cu alții va rămâne totuși ceva care îi va păzi şi îi va susține — o experiență fundamentală, în urma căreia să devină mai puternici, mai miloşi, mai apți să gândească, să învețe și să iubească.

Oricum, aşa îmi plăcea să cred.